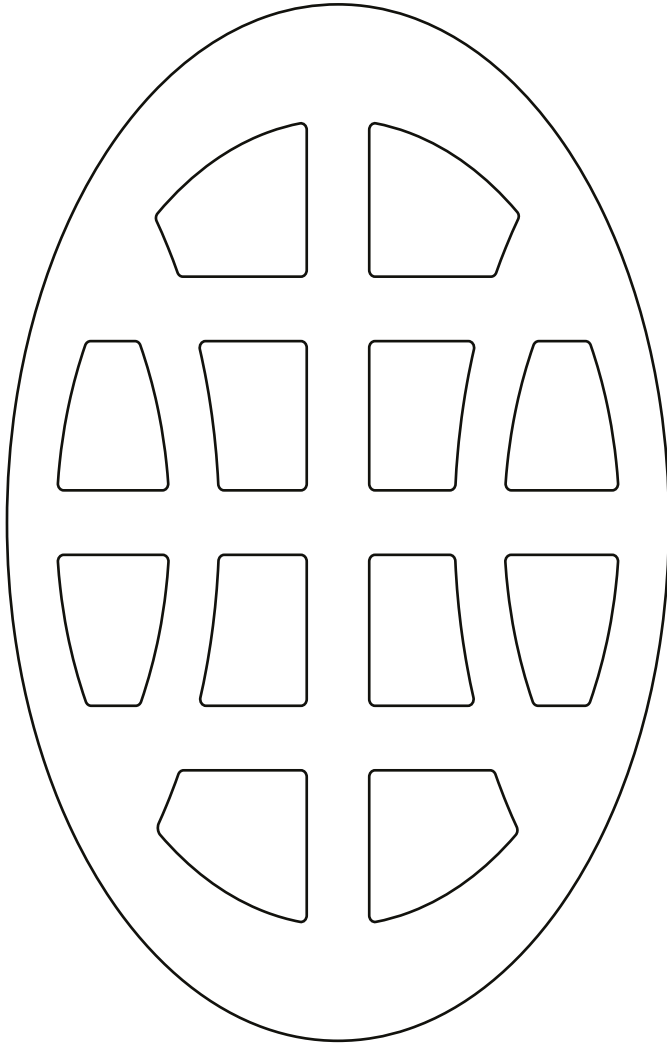

HHRANICE SLOBODY PREJAVU

NA INTERNETE

HRANICE SLOBODY PREJAVU

Vydavateľ: VIA IURIS

Komenského 21, 974 01 Banská Bystrica

Grafický dizajn: Marek Mati

Rok vydania: 2022

Autor: Andrej Krajňák

Recenzovala: Eva Kováčechová

ISBN: 978-80-89805-13-6

EAN: 9788089805136

Za obsah tohto dokumentu je výlučne zodpovedný – VIA IURIS.

Realizované s finančnou podporou Ministerstva spravodlivosti SR určenej na presadzovanie, podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie.

NA INTERNETE

OBSAH

0. ÚVOD	11	3. SLOBODA PREJAVU NA INTERNETE V JUDIKATÚRE SLOVENSKÝCH SÚDOV	57
1. VŠEOBECNE K SLOBODE PREJAVU NA INTERNETE	15	3.1 Zuzana Čaputová vs. Ľuboš Blaha	59
1.1 Nenávistný prejav	20	3.2 Peter Sabaka vs. Milan Mazurek	62
1.2 Prejavy ohrozujúce verejný záujem	23	3.3 Peter Sabaka vs. Milan Uhrík	67
2. SLOBODA PREJAVU NA INTERNETE V JUDIKATÚRE EURÓPSKEHO SÚDU PRE ĽUDSKÉ PRÁVA	27	3.4 Slavomír Hnatič vs. N Press, s.r.o.	70
2.1 Delfi AS proti Estónsku	28	3.5 Zuzana Petková vs. Martin Daňo	73
2.2 Sanchez proti Francúzsku	31	3.6 Šéfredaktor časopisu Zem a Vek odsúdený za článok s antisemitským obsahom	75
2.3 Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete a Index.hu Zrt proti Maďarsku	37	4. ADMINISTRATÍVNE NÁSTROJE KONTROLY ŠÍRENIA INFORMÁCIÍ V ONLINE PRIESTORE	81
2.4 Jersild proti Dánsku	42	4.1 Samoregulácia webov	82
2.5 Nix proti Nemecku	47	4.2 Regulácia prostredia zo strany štátnej moci – zákonné limity a blokovanie	87
2.6 Belkacem proti Belgicku	48	4.3 Blokovanie v judikatúre ESLP	87
2.7 Pihl proti Švédsku	48	4.3.1 Ahmet Yildirim proti Turecku	89
2.8 Editorial Board of Pravoye Delo a Shtekel proti Ukrajine	50	4.3.2 Cengiz a ostatní proti Turecku	90
2.9 Times Newspaper Ltd. (č.1 a č.2) proti Spojenému kráľovstvu	52	4.3.3 OOO Flavus a ďalší proti Rusku	92
2.10 Wegrzynowski a Smolczewski proti Poľsku	53	4.4 Stanovisko Benátskej komisie k blokovaniu	96
		4.5 Blokovanie v slovenskej legislatíve	101
		4.5.1 Oprávnený orgán	102
		4.5.2 Škodlivý obsah a škodlivá aktivita	106
		4.5.3 Snahy o novelizáciu inštitútu blokovania a trvalé zvedenie do legislatívy	110
		4.5.4 Zhrnutie a návrhy pre slovenskú legislatívu	112
		4.6 Regulácia mediálnych služieb	115
		↳ POUŽITÁ LITERATÚRA A ZDROJE	119

0. ÚVOD

Digitálne technológie sa stali za posledné roky neoddeliteľnou súčasťou našich každodenných životov a v súčasnosti si už len málokto vie predstaviť svet bez počítačov, smartfónov a neobmedzeného prístupu na internet. Technologický pokrok priniesol pozitívne zmeny do viacerých aspektov života a nezmazateľne zmenil aj spôsob komunikácie medzi ľuďmi. Kým v nedávnej minulosti boli hlavným zdrojom informácií televízne a tlačové médiá, dnes ich úlohu vo veľkej miere zastúpili internetové médiá a sociálne siete.

Zmenil sa spôsob, akým ľudia medzi sebou komunikujú, ale tiež akým ľudia hľadajú nové informácie a poznatky o udalostiach vo svete, na základe ktorých si vytvárajú svoje postoje a názory. Informácia, ktorú musel človek v nedávnej minulosti hodiny hľadať v encyklopédiách, je v súčasnosti dostupná v zlomku sekundu prostredníctvom pár klikov na

klávesnici. Mohli by sme očakávať, že väčšia dostupnosť informácií spôsobí, že ľudia budú informovanejší, avšak v praxi vidíme pretlak protichodných informácií, v ktorých sa ľudia často nevedia orientovať.

V porovnaní s inými druhmi médií, je internet slobodné miesto, do ktorého môže ktokoľvek prispievať svojimi názormi bez potreby schválenia alebo odsúhlasenia nadriadenej authority. Na jednej strane sa otvorili možnosti na vyjadrenie názorov, ktoré sú obohacujúce a prínosné pre spoločnosť, na druhej strane sa zväčšil priestor na šírenie masovej nenávisti, nedemokratických ideológií, klamlivých a manipulatívnych informácií, či extrémistickej propagandy.

Významným testom funkčnosti a spoľahlivosti internetu ako komunikačnej platformy bolo vypuknutie celosvetovej pandémie ochorenia COVID-19. Bolo viditeľnejšie ako kedykoľvek predtým, že internet sa stal priestorom nielen na prácu, vzdelávanie a zábavu, ale aj na ventiláciu vnútornej frustrácie. Okrem toho ovládlo internetový priestor množstvo informácií, ktoré sa snažili priniesť instantné odpovede na zložité problémy a ľudia začali viac ako kedykoľvek predtým podliehať konšpiráciám a dezinformáciám.

Šírenie dezinformácií a nenávistných útokov na internete je globálny problém, s ktorým sa v určitej miere potýka každá vyspelá spoločnosť. Právna regulácia online prostredia je pomerne nová oblasť, avšak za posledné roky môžeme pozorovať rôzne snahy a prístupy k tomu, ako vyvodzovať právnu zodpovednosť za šírenie nenávistných prejavov a dezinformácií v online prostredí, ktoré dovtedy bolo vnímané ako priestor neobmedzenej anonymity a „slobody“.

Tieto snahy badať v rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP“) a tiež slovenských súdov, ktoré predovšetkým v nedávnej dobe priniesli viacero rozhodnutí, kde vymedzovali hranice slobody prejavu na internete.

Publikácia obsahovo nadväzuje na našu predchádzajúcu publikáciu „*Nenávistné prejavy a extrémizmus*“, v ktorej sme zmapovali rozhodovaciu činnosť ESĽP v oblasti regulácie slobody prejavu a práva na informácie. Cieľom tejto analýzy bolo doplniť predchádzajúcu publikáciu o rozhodnutia ESĽP, ktoré sa zameriavajú výlučne na reguláciu slobody prejavu v online prostredí. Okrem toho analyzujeme vybrané rozhodnutia slovenských súdov v právoplatne skončených prípadoch, ktoré z nášho pohľadu predstavujú významný prínos k vymedzeniu hraníc slobody prejavu na internete v slovenskej judikatúre.

V druhej časti sa publikácia zameriava na analýzu administratívnych mechanizmov, ktoré sa používajú pri regulácii online médií a osobitne venujeme pozornosť inštitútu blokovania webových stránok z pohľadu slovenskej legislatívy a taktiež v komparácii k rozhodovacej činnosti ESĽP.

Vývoj v oblasti informačných technológií určite nie je ukončený a bude zaujímavé sledovať, ako sa bude týmto výzvam prispôbovať právna regulácia na vnútroštátnej, ale aj medzinárodnej úrovni.

Do publikácie sme prevzali aj niekoľko existujúcich popisov rozhodnutí ESĽP, ktoré sa nachádzajú v systéme ASPI alebo sú zverejnené na internetovej stránke Ústavného súdu SR.

1.

} VŠEOBECNE
} K SLOBODE
} PREJAVU
} NA INTERNETE

Digitalizácia spoločnosti za posledných približne desať rokov priniesla výrazné zmeny v komunikácii medzi ľuďmi a spôsobe vymieňania informácií. Informácie neboli nikdy tak ľahko dostupné ako v súčasnosti. Takmer každý technologický pokrok, ktorý primárne sleduje pozitívnu zmenu, však so sebou zákonite prináša aj priestor na jeho zneužitie alebo úskalia, s ktorými sa musí spoločnosť následne vysporiadať. Väčšie možnosti na komunikáciu a zdieľanie informácií tak spôsobili, že priestor je zaplnený informáciami rôzneho druhu a je stále náročnejšie sa v tomto prostredí orientovať.

Internetové diskusie a komunikácia ľudí na sociálnych sieťach sa stali bežnou súčasťou modernej doby. Na týchto platformách diskutuje hocikto o hocičom a často anonymne. Napriek existencii rôznych etických pravidiel správania, ktorými sa prevádzkovatelia stránok snažia vymedziť hranice slušnej diskusie, dochádza zo strany prispievateľov nielen k porušovaniu pravidiel slušnej komunikácie, ale aj k častým zásahom do práva na ochranu osobnosti fyzických osôb a práva na ochranu dobrej povesti právnických osôb.

Právo na slobodu prejavu je neodmysliteľnou súčasťou právneho poriadku každého moderného a demokratického štátu. Význam slobody prejavu je nepopierateľný a garantuje ho Ústava SR, ako

aj celý rad medzinárodných dokumentov. Toto právo je zakotvené v čl.10 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej ako „Dohovor“), podľa ktorého *má každý právo na slobodu prejavu*. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice. Dohovor v čl.10 ods.2 výslovne stanovuje podmienky, za splnenia ktorých môže byť právo na slobodu prejavu obmedzené. Obmedzenia musia byť:

- zákonné, t.j. stanovené zákonom,
- nevyhnutné v demokratickej spoločnosti a
- musia sledovať dosiahnutie legitímneho cieľa, ktorým je podľa Dohovoru záujem národnej bezpečnosti, územnej celistvosti alebo verejnej bezpečnosti, predchádzanie nepokojom alebo zločinnosti, ochrana zdravia alebo morálky, ochrana povesti alebo práv iných, zabránenie úniku dôverných informácií alebo zachovanie autority a nestrannosti súdnej moci.

V slovenskom právnom poriadku je sloboda prejavu zakotvená v čl.26 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej ako „ústava“), z ktorého vyplýva garancia slobody prejavu a práva na informácie. Aj Ústava SR umožňuje obmedziť slobodu prejavu zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti.

Z citovaných ustanovení vyplýva, že právo na slobodu prejavu nie je bezhraničné a v niektorých situáciách môže byť obmedzené inými, presne definovanými legitímnymi záujmami, ako napr. bezpečnosťou štátu, zachovaním verejného poriadku alebo ochranou práv a slobôd iných. Často sa ľudia pri formulovaní svojich názorov odvolávajú na slobodu prejavu, ktorá je garantovaná ústavou a akékoľvek obmedzenie tohto práva vnímajú ako nezákonný zásah a cenzúru. Argument, že obmedzovanie slobody prejavu

je cenzúrou, je nepodložený. Takéto vnímanie slobody prejavu však nezodpovedá ústave ani Dohovoru. Slovenský právny poriadok neposkytuje presnú definíciu cenzúry, ale ústavný súd SR považuje za cenzúru zásah do slobody prejavu zo strany štátnych alebo verejnoprávných orgánov so zreteľom na štátne, spoločenské, náboženské alebo iné záujmy.¹ Hoci je sféra slobody prejavu široká, jej uplatňovanie so sebou prináša aj určité povinnosti a zodpovednosť.

Zároveň však treba vedieť, že sloboda prejavu nechráni len príjemné, priaznivé či neutrálne vyjadrenia a informácie. Chráni aj prejavy, ktoré urážajú, šokujú alebo znepokojujú, a to tak jednotlivcov, skupiny ako aj štát. Podľa rozhodovacej činnosti ESĽP takýto prístup vyplýva z požiadavky plurality, tolerancie a otvorenosti, bez ktorých neexistuje demokratická spoločnosť.²

Pri určovaní hranice slobody prejavu je dôležité najskôr posúdiť charakter jednotlivých výrokov a pozrieť sa na ich obsah v širokom spektre. Rozlišujeme dve základné kategórie výrokov, a to:

- fakty (skutkové tvrdenia)
- kritika (hodnotiace úsudky)

Fakt, teda skutkové tvrdenie, je prejav, ktorého obsahom sú overiteľné fakty, opiera sa o objektívne existujúcu realitu a možno o ňom jednoznačne povedať, či je pravdivé alebo nepravdivé. Ako príklad možno uviesť tvrdenie, že konkrétna osoba je vlastníkom nejakej nehnuteľnosti. Táto skutočnosť sa dá jednoducho potvrdiť alebo vyvrátiť na základe overenia v príslušnom registri, a teda vieme povedať, či je toto tvrdenie pravdivé alebo nepravdivé. Do tejto kategórie patrí napr. aj tvrdenie o tom, že niekto sa niekde

1 Rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 307/2014 zo dňa 18.12.2014

2 Handyside proti Veľkej Británii, rozsudok ESĽP zo dňa 7.12.1976, sťažnosť č.5493/72

v určitom čase nachádzal, tvrdenie, že čistiaci prostriedok lieči rakovinu, ale aj tvrdenie o tom, že niekto berie úplatky.

Kritika, teda hodnotiaci úsudok (postoj, názor), je prejav, ktorého obsahom je konštatovanie subjektívnej povahy a nedá sa jednoznačne povedať, či je taký prejav pravdivý alebo nepravdivý. Ide napríklad o tvrdenie, že nejaká osoba je zaujatá a cíti osobnú nevráživosť voči inej osobe. Môžu síce existovať určité indície, ktoré nás nasmerujú k osobnému presvedčeniu o pravdivosti tohto tvrdenia, ale stále pôjde o subjektívny pocit, pri ktorom nebude možné jednoznačne preukázať jeho pravdivosť alebo nepravdivosť. Do tejto kategórie patrí aj označenie niektorých charakterových vlastností alebo používanie hanlivých označení nejakej osoby („XY je hlupák“, „XY je neschopný politik“). Pravdivostnú hodnotu takéhoto názoru síce nemožno skúmať, musí však existovať dostatočný skutkový základ pre takéto tvrdenie. Nie vždy sa dá jednoznačne rozlíšiť medzi kritikou a skutkovým tvrdením a podľa judikatúry ESĽP to ani nie je nevyhnutné.

Slobodu prejavu môžeme uplatňovať rôznymi spôsobmi – písomne, ústne, obrazom (karikatúrou), tlačou alebo iným spôsobom. V dôsledku stále väčšieho technologického pokroku sa medziludská komunikácia presunula vo výraznej miere do virtuálneho sveta na internet. Internet je jedinečný v tom, že s relatívne nízkymi nákladmi umožňuje vytvárať a publikovať rôzne názory a takto ich šíriť v pomerne širokom publiku. Toto prostredie nám umožňuje rýchlo a efektívne prijímať informácie z obrovskej zbierky zdrojov a zároveň zdieľať vlastné myšlienky a postoje pri zachovaní určitej miery anonymity. Ďalšia výhoda internetu v porovnaní s tradičnými médiami ako televízne vysielanie, tlač alebo rozhlas je v tom, že internet nám umožňuje publikovanie rôznych názorov bez zásahu vydavateľskej autority. Dôsledkom toho je pretlak ničím neobmedzovaných príspevkov a komentárov.

Na internetových stránkach a sociálnych sieťach sa môžeme stretnúť s viacerými typmi a formami prejavov, ktoré môžu zasahovať do iných práv chránených zákonom, a vyvstáva tak potreba ich regulácie. Pri rozlíšení jednotlivých typov a foriem prejavu zohráva dôležitú úlohu adresát daného prejavu, a teda či smeruje proti konkrétnym právam jednotlivca alebo skupine osôb (nenávistný prejav) alebo smeruje proti verejnému záujmu spoločnosti (dezinformácie a ďalšie typy hybridných hrozieb).

2 1.1 Nenávistný prejav

V slovenskom právnom poriadku neexistuje všeobecná právna definícia „nenávistného prejavu“, s nenávistným prejavom sa však možno stretnúť v kontexte trestného práva alebo v právnych predpisoch regulujúcich televízne a rozhlasové vysielanie. Štát môže prijať aj užšiu (konkrétnejšiu) definíciu nenávistných prejavov, pokiaľ usúdi, že je nevyhnutné korigovať negatívne javy v spoločnosti.

Nenávistné prejavy definovala napríklad Európska komisia proti rasizmu a intolerancii Rady Európy ako „*obhajovanie, podpora alebo podnecovanie znevažovania, nenávisti alebo hanobenia osoby alebo skupiny osôb, v akejkoľvek podobe, ako aj akékoľvek obťažovanie, urážanie, vytváranie negatívnych stereotypov, stigmatizácia alebo vyhrážanie sa takejto osobe alebo skupine osôb a odôvodňovanie všetkých uvedených druhov prejavu „rasou“, farbou pleti, rodinným pôvodom, národnostným alebo etnickým pôvodom, vekom, zdravotným postihnutím, jazykom, náboženstvom alebo vierou, pohlavím, rodom, rodovou identitou, sexuálnou orientáciou a inými osobnými charakteristikami alebo postavením.*“³

3 Všeobecné odporúčanie Európskej komisie proti rasizmu a intolerancii č. 15 o boji proti nenávistným prejavom zo dňa 18.12.2015. Dostupné na internete: <https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-15-on-combating-hate-speech-slov/16808b5b08>

Hranica medzi určením, či konkrétny verbálny prejav dosahuje intenzitu nenávistného prejavu alebo ide o slobodu prejavu, hoci obsahuje urážky či vyjadrenia nepopulárneho názoru, sa nedá určiť všeobecne, ale vždy sa posudzuje v konkrétnom prípade. Napríklad určité vyjadrenie je síce v rozpore s väčšinovým názorom, je ostrejšie, expresívnejšie, provokujúce, ale samo o sebe nepodnecuje k nenávisti alebo násiliu. Ako uvádzame aj vyššie, sloboda prejavu sa nevzťahuje iba na vyjadrenia, ktoré majú slušný a neutrálny obsah, ale môžu mať šokujúci až urážlivý charakter. Preto je dôležité nenávistné prejavy starostlivo odlišovať od iných urážlivých, nepopulárnych alebo extrémnych názorov a prejavov. Pri rozlišovaní nenávistných prejavov od legitímnej diskusie je potrebné prihliadnuť na nasledovné skutočnosti:

- obsah daného vyjadrenia,
- súvislosti, za ktorých došlo ku skúmanému vyjadreniu,
- cieľ, ktorý autor sledoval svojím prejavom,
- spôsob, akým adresáti prejavu reagovali a prijímali vyjadrenie.

Nebezpečenstvo nenávistných prejavov v prostredí internetu spočíva práve v tom, že tieto prejavy majú veľký dosah a v krátkom čase sa môžu dostať k neobmedzenému počtu adresátov. V online priestore sa nenávistné prejavy množia a často sa ich dôsledky bagatelizujú. Používatelia si často mylne myslia, že internet ponúka väčšiu mieru benevolencie pri vyjadrovaní názorov a šírenie nenávistného prejavu nemá takú vážnosť ako v skutočnom živote. Tento postoj umocňuje aj anonymita internetu. Ide však o omyl a mnohé štáty prijímajú opatrenia na boj proti šíreniu nenávistných prejavov osobitne v online priestore. Verejné hanobiace prejavy a prejavy podnecujúce nenávisť voči jednotlivcom alebo skupinám osôb majú mnoho typických charakteristík, podľa ktorých sa dá identifikovať, že ide o prejavy za hranicou slobody prejavu. Patria k nim napríklad tieto:

- Dehumanizácia obetí nenávisti

Prejavuje sa to označovaním určitej skupiny ľudí rôznymi pejoratívnymi výrazmi, napr. ich označovaním za príživníkov alebo parazitov. Takéto označovanie vyvoláva dojem, že určití skupina obyvateľstva je menej hodnotná ako zvyšok populácie, čo vedie k ich vylúčeniu zo spoločnosti, hoci ľudské práva sú garantované rovnako všetkým ľuďom bez rozdielu. Je to prvý krok na ceste ku skutočnému, fyzickému vylúčeniu a následne k ospravedlneniu násilia voči týmto osobám. V minulosti nájdeme veľké množstvo príkladov s tragickým koncom, kam až môže viesť takáto dehumanizácia (napr. holokaust, Arménska genocída, Rwandská genocída a iné). Predovšetkým v prostredí internetu je veľmi jednoduché rozpútať nenávistnú propagandu voči iným osobám a skupinám, preto treba takéto prejavy zastaviť na začiatku.

- Legitimizácia nenávistných postojov

Šírením hanobiaceho a nenávistného obsahu na internete dochádza k legitimizácii takýchto postojov ako niečoho normálneho, bežného, čo by malo byť štandardnou normou v spoločnosti. Pokiaľ sa takéto názory nenamietajú a nepoukazuje sa na ich rozpor so zákonom, tak osoby, ktoré ich šíria, získavajú pocit, že ich názory sú všeobecne prijímané a akceptované.

- Radikalizácia

V mnohých sociologických štúdiách bolo preukázané, že v prostredí virtuálnych komunít a sociálnych sietí dochádza u jednotlivcov, ktorí sú dlhodobo vystavení extrémistickej ideológii, k procesu radikalizácie. Ide o prípady, kedy si jednotlivci osvojí určité politické postoje alebo spôsoby správania, ktoré sa podstatne líšia od štandardov väčšinovej spoločnosti, a postupne ich považuje za bežné.

- Špirála nenávisti

Nenávistné prejavy, predovšetkým na internete, majú tendenciu rozširovať sa do veľkých rozmerov. Jedným

z dôvodov vzniku špirály nenávisti je fakt, že v niektorých prípadoch sa obeť útokov začnú brániť, čo vedie k vzájomným verbálnym útokom oboch strán, ktoré často sprevádzajú výzvy k fyzickej konfrontácii.

Nenávistné prejavy sú bezpochyby v priamom rozpore so základnými princípmi a hodnotami demokratickej spoločnosti, pretože podporujú intoleranciu, nenávisť a násilie voči iným. Základnou úlohou štátu však je chrániť práva a dôstojnosť všetkých ľudí v spoločnosti. Z toho dôvodu je potrebné predchádzať prejavom nenávisti a obmedzenia, ktoré majú zamedziť ich šíreniu nemožno považovať za neprimerane zasahujúce do slobody prejavu.

§ 1.2 Prejavy ohrozujúce verejný záujem

Okrem nenávistných prejavov sa v prostredí digitálnej komunikácie vyskytujú ďalšie formy prejavov, ktoré taktiež môžeme zaradiť medzi škodlivý obsah a jeho autori zväčša sledujú iné ciele ako šíritelia nenávistného prejavu. Z týchto nových foriem obsahu sa v posledných rokoch dostali do popredia predovšetkým tzv. dezinformácie, teda objektívne nepravdivé informácie. Rozhodne sa však nejedná o nový fenomén a snahy o úmyselné rozširovanie nepravdivých skutočností a manipulovanie alebo skresľovanie reality siahajú ďaleko do minulosti. Rozmach informačných technológií však posunul tento jav na novú úroveň, keďže v porovnaní s minulosťou je dnes oveľa ľahšie rozšíriť akúkoľvek informáciu medzi ľudí a najst dostatočne veľké publikum, ktoré si ju osvojí bude ju šíriť ďalej. Dezinformácie môžu byť súčasťou širšieho procesu informačného ovplyvňovania, ktorý sa označuje pojmom informačné operácie.⁴

⁴ Dezinformácie a informačné operácie. Dostupné na nasledovnom odkaze: <https://www.nbu.gov.sk/urad/o-urade/hybridne-hrozby-a-dezinformacie/dezinformacie/index.html>

INFORMAČNÉ OPERÁCIE predstavujú cieľené šírenie potencióálne škodlivého obsahu a okrem toho sa môžu zameriavať na zber citlivých údajov, podnecovanie ľudí ku určitej akcii s cieľom propagácie určitej strany. Takéto systematické využívanie informačných operácií sa môže stať hybridnou hrozbou. Hlavným cieľom týchto operácií je prostredníctvom stále sofistikovanejších stratégií ovplyvňovať verejné diskusie, prehľbovať polarizáciu spoločnosti, vytvárať skupinu ľudí nedôverujúcej žiadnemu oficiálnemu zdroju a podliehajúcej manipulácii. Zámerné, systematické a rozsiahle uskutočňovanie informačných operácií predstavuje jednu z najvážnejších a najaktuálnejších výziev v oblasti hybridných hrozieb pre európske demokracie a spoločnosti. V kontexte šírenia potenciálne škodlivých informácií zahŕňajú informačné operácie pomerne veľké množstvo prvkov, čiže aktivít a spôsobov realizácie. Mnohé z nich sú všeobecne známe, no pri konkrétnejšom určení často dochádza k omylom.

- Falošné správy: (z angl. *fake news*) informácie, ktoré úmyselne napodobňujú spravodajský formát za účelom zvýšenia dôveryhodnosti, pričom poskytované informácie zámerné zavádzajú publikum skresľovaním reality. V užšom zmysle ide o mediálnu informáciu šírenú internetom, ktorá nemá oporu vo faktoch, je však prezentovaná ako vecne správna. V širšom zmysle pojem zahŕňa aj rôzne zavádzajúce správy, polopravdy, dezinformácie a podobne.⁵
- Hoax: (z angl. podvod, žart) nepravdivá správa, ktorej cieľom môže byť zo žartu alebo so zlým úmyslom podnieť verejnosť uveriť niečomu, čo nezodpovedá skutočnosti. V porovnaní s falošnými správami je definícia hoaxu širšia a nemusí vykazovať znaky publicistickej informácie. Typickými znakmi pre hoax sú predovšetkým naliehavosť, odkaz na iluzórnu autoritu (napr. policajný zdroj alebo údajné vedecké poznatky) a žiadosť o šírenie informácie ďalej.

- Propaganda: informácia v textovej, vizuálnej alebo audiovizuálnej podobe, ktorá je vytvorená a distribuovaná s cieľom ovplyvniť názory ľudí. Primárne nemusí byť založená na klamstvách alebo polopravdách, ale vždy je interpretovaná jednostranne smerom k propagácii a pretlačeniu názoru jednej strany (pričom nemusí ísť o politickú stranu). Najčastejšie sa s propagandou stretávame na úrovni vnútroštátnej alebo medzinárodnej politiky a je súčasťou politického marketingu, najmä autoritatívnych režimov. Propaganda sa snaží navodiť dojem objektivity, ide však o jednostranný naratív, ktorého cieľom nie je informovať, ale presvedčiť.
- Dezinformácia: (z angl. *disinformation*) je pojem pochádzajúci z ruského *dezinformacija* a je spájaný s tajnou službou bývalého Sovietskeho zväzu – KGB.⁶ Je to overiteľne nepravdivá, zavádzajúca alebo manipulatívne podaná informácia, ktorá je zámerné vytvorená, prezentovaná a šírená s jednoznačným úmyslom klamať alebo zavádzať, spôsobiť nejakú ujmu alebo zabezpečiť nejaký zisk (napríklad hospodársky či politický). Dezinformácie môžu mať podobu nepravdivého alebo zmanipulovaného textu, obrázku, videa alebo zvuku, pričom môžu byť použité na podporu konšpirácií, šírenie pochybností a diskreditáciu pravdivých informácií či jednotlivcov a organizácií. Používala sa na falšovanie a iné techniky zdiskreditovania vlády, osôb alebo politiky. Dezinformácie sa stali neoddeliteľnou súčasťou a akýmsi sprievodným javom významných celospoločenských udalostí a hrajú úlohu alternatívneho výkladu oproti oficiálnym teóriám. Dezinformácie výrazne ovplyvnili priebeh pandémie ochorenia COVID-19 a ako politický nástroj sa používali v informačnom prostredí aj počas ruského vojenského útoku

5 <https://guides.lib.umich.edu/c.php?g=637508&p=4462356>

6 WATSON, James a Anne HILL, 2000. Dictionary of media & communication studies. New York: Oxford University Press, 2000. ISBN 978-1-84966-562-9

proti Ukrajine, ktorý vypukol vo februári 2022. Dezinformáciou nie sú neúmyselné chyby v spravodajstve, satira, paródia alebo iné humorné stvárnenie situácie. Podrobnejšie sa regulácii dezinformačného obsahu venujeme v časti 4.5.2 týkajúcej sa inštitútu blokovania webových stránok.

- Misinformácia: mylná lebo nepravdivá informácia, ktorá sa však na rozdiel od dezinformácie šíri nevedome, bez úmyslu poškodiť, a preto sa nepovažuje za prvok informačných operácií.

2.

SLOBODA PREJAVU NA INTERNETE V JUDIKATÚRE EURÓPSKEHO SÚDU PRE ĽUDSKÉ PRÁVA

Ako sme načrtli v úvodnej kapitole, zdieľanie informácií a komunikácia medzi ľuďmi nabrala za posledné obdobie nový smer a odohráva sa vo veľkej miere v elektronickom prostredí len s minimálnymi obmedzeniami. Tieto zmeny sa pochopiteľne odzrkadlili aj v právnej praxi a v poslednej dobe sa na ESĽP dostáva viac prípadov týkajúcich sa slobody prejavu na internete. V mnohých prípadoch nadviazal ESĽP na svoju pestrú judikatúru týkajúcu sa nenávistných prejavov v tradičných médiách či iných formách a tieto závery sú aplikovateľné aj na prostredie internetu. V nasledovnej časti sa pozrieme na rozhodnutia ESĽP, ktorých kľúčovým aspektom bolo, že namietané porušenie práva na slobodu prejavu sa uskutočnilo práve na internete a ESĽP sa musel vysporiadať so špecifikom tohto prostredia.

2.1 DELFI AS PROTI ESTÓNSKU ↗

Išlo o jeden z prvých prípadov, v ktorom ESĽP preskúmal sťažnosť týkajúcu sa zodpovednosti za komentáre uverejňované používateľmi na internetovom spravodajskom portáli. Spoločnosť Delfi AS, ktorá prevádzkovala súkromný spravodajský portál, sa sťažovala, že ju vnútroštátne súdy považovali za zodpovednú za urážlivé komentáre,

ktoré čitatelia napísali pod jeden z jej online spravodajských článkov o trajektovej spoločnosti. Na žiadosť právnikov majiteľa trajektovej spoločnosti spoločnosť Delfi AS odstránila útočné komentáre, ale až šesť týždňov po ich uverejnení. Trajektová spoločnosť následne podala žalobu na spoločnosť Delfi AS ako prevádzkovateľa portálu. Estónsky súd rozhodol, že komentáre boli hanlivé a spoločnosť Delfi je povinná z titulu vzniknutej ujmy zaplatiť trajektovej spoločnosti sumu 5 000 korún (okolo 320 €). Delfi AS považovala rozhodnutie vnútroštátneho súdu za zásah do slobody prejavu, a preto sa obrátila so sťažnosťou na ESĽP. ESĽP mal v danom prípade odpovedať na otázku, či bolo vyodenie zodpovednosti voči spoločnosti Delfi AS za komentáre tretích strán v rozpore s jej slobodou poskytovať informácie podľa čl.10 Dohovoru.

¿ Rozhodnutie ESĽP:

Rozhodnutím zo dňa 10.10.2013 ESĽP konštatoval, že odsúdením spoločnosti Delfi AS za nenávistné komentáre nedošlo k porušeniu jej slobody prejavu a poskytovania informácií spoločnosti Delfi AS garantovanom v článku 10 Dohovoru. V rozhodnutí zo dňa 16.júna 2015 Veľká komora ESĽP poukázala na to, že najväčšia výhoda internetu – ako bezprecedentnej platformy umožňujúcej uplatnenie slobody prejavu – prináša aj nebezpečenstvo šírenia nenávistných prejavov a vyjadrení nabádajúcich na násilie po celom svete za veľmi krátky čas, ktoré neobmedzene dlho zostávajú prístupné. Komentáre pod článkom o trajektovej spoločnosti boli celkom zjavne nezákonné, keďže išlo o nenávistné, miestami vulgárne, verbálne útoky (teda typické nenávistné komentáre – hate speech), pričom mnohé z nich nabádali aj na násilie. Takýmto výrokom Dohovor ochranu neposkytuje, a preto sloboda prejavu autorov komentárov nebola predmetom posudzovania. Ústrednou otázkou prípadu preto bolo, či prevádzkovateľ internetového portálu nesie zodpovednosť za vyjadrenia tretích osôb, ktoré sa zapoja do diskusie pod článkom. ESĽP považoval za podstatné posúdiť štyri aspekty prípadu, a to kontext komentárov,

možnosť vyvedenia priamej zodpovednosti komentujúcich, kroky, ktorými Delfi AS predchádzala urážlivým komentárom a následky, ktoré musela znášať na základe vnútroštátneho súdneho konania.

V prvom prípade, ak ide o kontext, Veľká komora prikladala mimo-riadnu dôležitosť extrémnej povahe komentárov a skutočnosti, že portál spoločnosti Delfi bol profesionálne spravovaný internetový portál fungujúci na komerčnom základe s cieľom prilákať veľké množstvo čitateľov pod svoj články. Spoločnosť Delfi tak mala ekonomický záujem na uverejňovaní komentárov. Autori jednotlivých komentárov už nemali možnosť po uverejnení do ich obsahu zasahovať, odstrániť ich alebo revidovať a technické prostriedky mala iba spoločnosť Delfi. Veľká komora preto súhlasila so senátom ESĽP a vnútroštátnym súdom a konštatovala, že spoločnosť Delfi síce nebola skutočným autorom komentárov, to však neznamená, že nemala žiadnu kontrolu nad komentármi. Nebola teda v pozícii iba pasívneho technického poskytovateľa služieb.

Po druhé, spoločnosť Delfi nezabezpečila reálnu šancu na vyvedenie zodpovednosti voči autorom komentárov. Vlastník trajektovej spoločnosti sa mohol pokúsiť zažalovať aj autorov urážlivých komentárov. Spoločnosť Delfi však umožnila čitateľom, aby pridávali komentáre bez toho, aby sa zaregistrovali pod vlastným menom a neboli jasné opatrenia na zistenie totožnosti autorov príspevkov.

Po tretie, opatrenia spoločnosti Delfi na bezodkladné zabránenie alebo odstránenie hanlivých komentárov boli nedostatočné. Spoločnosť mala určité mechanizmy na filtrovanie nenávistných prejavov alebo prejavov podnecujúcich násilie, a to disclaimer (oznam, že autori komentárov sú zodpovední za ich obsah a výhražné urážlivé pripomienky nie sú povolené) automatický systém (filter) vymazávania komentárov obsahujúcich vulgárne slová a systém upozornenia (pomocou ktorého môžu užívatelia upozorniť

administrátorov portálu na nevhodný obsah). Tieto opatrenia však evidentne nedokázali zabrániť zverejneniu nenávistných prejavov a vyhrážok voči majiteľovi lodnej spoločnosti, ktoré zostali verejne dostupné počas šiestich týždňov.

Veľká komora sa stotožnila so senátom ESĽP a súhlasila, že potrestanie spoločnosti Delfi za uverejnené nenávistné komentáre na svojej stránke bolo primerané. ESĽP zobral na zreteľ, že dôsledky uznania zodpovednosti boli pre spoločnosť malé a pokuta vo výške 320 € pri zohľadnení jej ekonomickej situácie bola zanedbateľná a nemala nepriaznivý dopad na popularitu alebo návštevnosť stránky.

Na základe uvedeného veľká komora dospela k záveru, že rozhodnutie estónskych súdov o zodpovednosti spoločnosti Delfi za obsah na stránke bol oprávneným a primeraným zásahom do slobody prejavu spoločnosti Delfi AS a bol nevyhnutný v demokratickej spoločnosti na ochranu práv iných osôb, konkrétne práva na rešpektovanie súkromného života.

) 2.2 SANCHEZ PROTI (FRANCÚZSKU ↗

ESĽP sa v tomto prípade zaoberal trestným odsúdením a postihom kandidáta do parlamentu Julienu Sancheza za podnecovanie k nenávisti voči skupine obyvateľov z dôvodu ich náboženského vyznania. Uvedeného konania sa mal politik dopustiť tým, že na svojom verejnom účte na sociálnej sieti Facebook bezodkladne nezmažal komentáre iných osôb podnecujúce k nenávisti. ESĽP dospel k záveru, že potrestanie sťažovateľa, toho času starostu a kandidáta do parlamentných volieb za včasné neodstránenie nenávistných komentárov napísaných inými autormi na svojej stránke na sociálnej sieti Facebook, nedošlo k porušeniu práva sťažovateľa na slobodu prejavu podľa čl.10 Dohovoru.

Stážovateľ Julien Sanchez bol starosta mesta Beaucaire a v roku 2011 kandidoval do funkcie poslanca francúzskeho parlamentu za politickú stranu Národný front. Dňa 24.10.2011 zverejnil na svojom verejne prístupnom profile na sociálnej sieti Facebook článok týkajúci sa jeho politického oponenta F. P., ktorý bol v tom čase poslanec Európskeho parlamentu. Pod tento príspevok pridali dve osoby: S. B. a L. R. viaceré komentárov namierených proti moslimskej komunite žijúcej vo Francúzsku. V niektorých komentároch spájali moslimskú komunitu s páchaním trestnej činnosti a nepokojmi v meste Nimes a spomínali osobu L. T., partnerku poslanca Európskeho parlamentu F. P. Na jej podnet S. B. zmazal niektoré komentáre, avšak ostatné príspevky ostali dostupné a viditeľné na stránke stážovateľa po dobu približne šiestich týždňov. Dňa 27.10.2011 zverejnil politik na svojom facebookovom profile výzvu k tomu, aby ľudia kontrolovali obsah svojich komentárov zdieľaných na jeho profile, avšak s odkazom na slobodu prejavu odmietol prístup k mazaniu nenávistných príspevkov.

Pani L. T. podala dňa 26.10.2011 na politika a tiež autorov nenávistných komentárov trestné oznámenie, na základe ktorého začalo proti ním trestné stíhanie pre podozrenie zo spáchania trestného činu podnecovania k nenávisti voči skupine obyvateľov z dôvodu ich náboženského vyznania. Stážovateľ v rámci trestného konania tvrdil, že nebol schopný sledovať také veľké množstvo komentárov publikovaných každý deň na jeho profile na sociálnej sieti Facebook. Ďalej tvrdil, že cieľom pani L. T., ktorá podala na neho trestné oznámenie, bola diskreditácia jeho kandidatúry, keďže bol politickým súperom jej partnera. S odkazom na svoj zahraničný pôvod dodal, že nikdy neprejavoval rasizmus alebo diskrimináciu, v predmetných komentároch nevnímal žiadnu výzvu k násiliu, a preto ich požadoval za súladné so slobodou prejavu ľudí.

Rozhodnutím trestného súdu zo dňa 28.02.2013 bol stážovateľ a autori komentárov uznaní vinnými zo spáchania uvedeného

trestného činu a súd uložil každému z nich peňažný trest vo výške 4 000 € a povinnosť nahradiť dotknutej osobe pani L. T. náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 1 000 €. Odcudzujúci rozsudok následne potvrdil aj odvolací súd, ktorý však znížil výšku peňažného trestu na sumu 3 000 €. Vnútroštátne súdy konštatovali, že komentáre stotožňovali moslimov s „drogovými dílermi a prostitútkami“ alebo s páchatelmi násilia a mohli tak spôsobiť silný pocit odmietnutia alebo nepriateľstva voči ľuďom, ktorí patrili alebo sa predpokladalo, že patria k moslimskej komunite. Zmienka o politikovi F. L. a jeho partnerke L. T. mohla byť interpretovaná ako ich spoluzodpovednosť za údajnú premenu „Nimes na Alžír“ a tým vyvolať voči ním nenávisť alebo násilie. Podľa súdov, stážovateľ prebral na seba zodpovednosť za nenávistný obsah zdieľaný inými osobami, lebo umožnil verejnosti prispievať komentármi na jeho stránke, a preto bol zodpovedný za kontrolu obsahu príspevkov.

Stážovateľ sa obrátil na ESĽP so sťažnosťou, v ktorej namietal, že trestným odsúdením za komentáre učené inými osobami na jeho facebookovej stránke došlo k zásahu do jeho práv chránených článkom 10 Dohovoru.

¿ Rozhodnutie ESĽP:

ESĽP posudzoval uvedené trestné odsúdenie stážovateľa a postih z hľadiska možného zásahu do slobody prejavu zaručenej čl.10 Dohovoru. ESĽP zopakoval, že tolerancia a úcta ku dôstojnosti všetkých ľudských bytostí predstavuje základy demokratickej a pluralitnej spoločnosti. Trestný postih proti prejavom, ktoré šíria, podporujú alebo ospravedlňujú nenávisť založenú na neznášanlivosti, možno považovať za nevyhnutný za predpokladu, že formality, podmienky, obmedzenia, sankcie sú primerané sledovanému legitímnemu cieľu.

Politické subjekty podľa judikatúry ESLP síce požívajú širšiu mieru slobody prejavu za účelom presvedčiť svojich voličov, avšak v prípade rasistických alebo xenofóbnych prejavoch môže takýto kontext prispieť k rozdúchavaniu nenávisti a neznášanlivosti. Obzvlášť existuje toto riziko v kontexte volieb, pretože majú tendenciu stať sa rigidnejšími a stereotypné vzorce dosahujú väčšiu viditeľnosť než rozumné argumenty. Dopad takýchto prejavov je potom pravdepodobne väčší a škodlivejší. Politici majú preto väčšiu zodpovednosť a povinnosť v boji proti neznášanlivým prejavom ako vyplýva z odporúčania Výboru ministrov rady Európy R(97) a záverov Európskej komisie proti rasizmu a neznášanlivosti.

ESLP prikladal osobitný význam použitému médiu a kontextu, v ktorom boli urážlivé myšlienky šírené, a teda ich potencionálnemu dopadu na verejný poriadok a sociálnu súdržnosť. ESLP už vo svojej predchádzajúcej rozhodovacej činnosti uviedol, že internet svojou dostupnosťou a schopnosťou uchovávať, či zdieľať obrovské množstvo informácií hrá dôležitú úlohu v prístupe verejnosti k informáciám. Okrem výhod však môže takáto platforma skrývať aj určité nástrahy, kedy je možné napríklad prejavy nenávisti, či podnecujúce k násiliu šíriť ako nikdy predtým.

ESLP následne pristúpil k posúdeniu predmetných komentárov a stotožnil sa so závermi vnútroštátnych súdov vo Francúzsku, že komentáre umiestňované na facebookovom účte boli jednoznačne protiprávne. Použité výrazy zjavne podnecovali k nenávisti a násiliu voči osobám z dôvodu ich náboženskej príslušnosti, čo nemožno zastierať volebným kontextom alebo odkazom na miestne problémy. Podnecovanie k nenávisti nemusí nutne zahrňovať výslovnú výzvu k násilnému činu, postačujú urážky, zosmiešňovanie alebo ohováranie určitej skupiny obyvateľov na základe náboženského vyznania ako v tomto prípade. Úrady môžu xenofóbne alebo inak diskriminačné prejavy postihovať, pretože v týchto prípadoch bola sloboda slova

uplatnená nezodpovedným spôsobom a poškodzuje dôstojnosť a bezpečnosť ľudí. Podnecovanie pritom znamená buď jasný úmysel spáchať násilné trestné činy, zastrašovanie, nepriateľstvo, diskrimináciu alebo bezprostredné riziko, že k takýmto činom dôjde v dôsledku konkrétnych nenávistných prejavov. Úmysel podnecovať je možné preukázať vtedy, kedy osoba svojimi nenávistnými výroky jednoznačne vyzýva ostatných ku spáchaniu príslušných činov alebo to ide odvodiť od sily použitého jazyka a ďalších relevantných okolností, ako napríklad predchádzajúce správanie autora. Existenciu úmyslu však nemusí byť jednoduché preukázať, predovšetkým v takých prípadoch, kde sa poznámky dotýkajú domnelých faktov alebo je použitý kódovaný jazyk.

Podstatná otázka, s ktorou sa musel ESLP vysporiadať v tomto prípade bolo určenie miery zodpovednosti sťažovateľa za výroky zverejnené tretími osobami na ním spravovanom verejnom účte na Facebooku. ESLP uznal dôležitosť voľného šírenia informácií v predvolebnej kampani, ale zároveň opätovne poukázal na protiprávnu povahu dotknutých prejavov a skutočnosť, že širšia ochrana sa nevzťahuje na akýkoľvek typ politického prejavu. Podľa ESLP sa politici musia vyhýbať vo verejnom vyjadrovaní takých prejavov, ktoré môžu rozdúchávať neznášanlivosť, lebo aj oni podliehajú povinnostiam a obmedzeniam podľa čl.10 Dohovoru. ESLP poznamenal, že sťažovateľovi nebolo vytknuté využitie jeho práva na slobodu prejavu v politickej debate, ale nedostatok ostražitosťi a reakcie na niektoré komentáre zverejnené na ním spravovanej stránke.

ESLP zdôraznil, že sťažovateľ nebol odsúdený namiesto autorov komentárov, ale za to, že ako tvorca internetovej komunikačnej stránky s verejným prístupom neodstránil protiprávny obsah, akonáhle sa o ňom dozvedel. Podľa ESLP je legitímne, aby pozícia majiteľa stránky na sociálnej sieti zahrňovala zvláštne povinnosti, predovšetkým ak majiteľ stránky neobmedzí prístup a nechá ju prístupnú verejnosti. Odporúčanie Výboru ministrov rady

Európy R (97) k nenávistným prejavom síce hovorí, že vnútroštátne právo a prax by mali jasne rozlišovať medzi zodpovednosťou autora prejavov nenávisti na jednej strane a na strane druhej prípadnou zodpovednosťou médií, ktorí prispievajú k ich šíreniu. Z uvedených dôvodov ESĽP dospel k záveru, že vnútroštátne orgány založili svoje rozhodnutie o trestnej zodpovednosti sťažovateľa, ktorý bezodkladne nepristúpil k zmazaniu nenávistných komentárov zdieľaných na ním spravovanom facebookovom profile, na dôvodoch, ktoré sú pre účely čl. 10 Dohovoru relevantné a dostatočné.

ESĽP uviedol, že vnútroštátne orgány sú lepšie ako ESĽP vybavené k porozumeniu špecificky spoločenských problémov, ktorým čelia konkrétne komunity. Podľa ESĽP znalosť kontextu sporných udalostí umožnila odvolaciemu súdu v Nimes posúdiť kontext a význam dotknutých komentárov. S ohľadom na priestor na uváženie, ktorý je zmluvným štátom Dohovoru poskytnutý, preto nemožno trestnú sankciu považovať za neprimeranú v demokratickej spoločnosti a ESĽP uzavrel, že Francúzsko v posudzovanom prípade neporušilo čl. 10 Dohovoru.

Predchádzajúce prípady Delfi AS proti Estónsku a Sanchez proti Francúzsku určili mieru zodpovednosti prevádzkovateľa internetovej stránky alebo fóra za príspevky tretích osôb, predovšetkým v prostredí spravodajských webov, ale aj na sociálnych sieťach. V kontexte týchto rozhodnutí možno poukázať na prípad z nášho prostredia, kedy poslanec Národnej rady SR Tomáš Taraba zverejnil na svojom profile na sociálnej sieti Facebook fotografiu Emmy Čaputovej – dcéry prezidentky SR Zuzany Čaputovej z módnej prehliadky a uverejnil k nej komentár v nasledovnom znení: „Po včerajšom dni vieme, že máme na Slovensku novú top modelku.“⁷ Ľudia začali tento príspevok

7 <https://www.webnoviny.sk/taraba-sa-pustil-do-caputovej-dcery-utok-na-politika-cez-jeho-deti-je-podla-prezidentky-absolutne-dno/>

veľmi aktívne komentovať a mnohé komentáre obsahovali nenávistné, útočné a hanlivé vyjadrenia týkajúce sa predovšetkým vzhľadu a súkromného života prezidentkinej dcéry. Poslanec sa na svojej stránke nedištancoval od týchto komentárov a ani neapeloval na ich nepoužívanie. Novinári následne konfrontovali poslanca, aby sa vyjadril k tejto situácii, pričom argumentoval s tým, že on osobne neuviedol žiadne nenávistné ani hanlivé vyjadrenia na prezidentkinu dcéru, ale iba prebral a zdieľal verejne dostupnú správu a ďalej nenesie zodpovednosť za vyjadrenia iných ľudí. Tento prípad nebol predmetom vyvodzovania právnej zodpovednosti, avšak aj v kontexte rozhodnutia ESĽP vo veci Delfi proti Estónsku a predovšetkým Sanchez proti Francúzsku by jeho zodpovednosť za nevymazanie nenávistných komentárov nemusela byť zanedbateľná.

2.3 MAGYAR TARTALOMSZOLGÁLTATÓK EGYESÜLETE A INDEX.HU ZRT PROTI MAĎARSKU ↗

Tento prípad sa týkal zodpovednosti samoregulačného orgánu poskytovateľov internetového obsahu a internetového spravodajského portálu za vulgárne a urážlivé online komentáre, ktoré boli pridané na ich stránky. Samoregulačný orgán (Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete, ďalej aj „MTE“) a spravodajský portál (Index. Hu Zrt, ďalej aj „Index“) namietali, že vnútroštátne súdy voči nim vyvodili zodpovednosť za online komentáre, ktoré do diskusie pridali ich čitatelia po zverejnení článku kritizujúcom zavádzajúce obchodné praktiky dvoch realitných internetových stránok.

Sťažovateľmi sú dva právne subjekty, oba so sídlom v Budapešti. MTE je samoregulačné združenie maďarských poskytovateľov internetového obsahu a Index je spoločnosť, ktorá vlastní jeden z najväčších internetových spravodajských portálov v Maďarsku.

MTE a Index poskytovali registrovaným užívateľom možnosť komentovať články na svojich portáloch. Obaja sťažovatelia mali vo svojich všeobecných podmienkach ustanovenie o tom, že autori komentárov, a nie sťažovatelia sú zodpovední za obsah komentárov. Oba portály mali navyše zavedený systém nahlásenia a stiahnutia nevhodných príspevkov, cez ktorý mohol ktokoľvek nahlásiť nezákonný komentár poskytovateľovi pre účely jeho zmazania.

MTE zverejnila 5. februára 2010 na svojej stránke článok, ktorý kritizoval obchodné praktiky dvoch realitných internetových stránok z dôvodu, že zavádzali klientov v súvislosti s 30-dňovým reklamným priestorom zadarmo, ktorý sa po uplynutí 30 dní stával spoplatneným bez toho, aby na to boli užívatelia vopred upozornení. Text článku následne zverejnil na svojom portáli aj Index. Uvedený článok pritiahol na oboch portáloch urážlivé a vulgárne komentáre.

Spoločnosť prevádzkujúca realitné internetové stránky podala 17. februára 2010 na sťažovateľov žalobu. Tvrdila, že článok a komentáre poškodili jej povest'. Po tom, ako sa sťažovatelia dozvedeli o podaní žaloby, príslušné komentáre ihneď zmazali. Sťažovatelia tvrdili, že ako sprostredkovatelia neboli zodpovední za komentáre užívateľov a že kritika bola oprávnená, keďže na obchodné praktiky realitných internetových stránok bolo podaných mnoho sťažností a vo vzťahu k tomu iniciovaných mnoho konaní.

Vnútroštátne sudy rozhodli, že komentáre boli útočné, urážlivé a ponižujúce a že prekročili prijateľný rámec slobody prejavu. Zdôraznili, že sťažovatelia tým, že umožnili užívateľom pridávať na svojich stránkach komentáre, prevzali zodpovednosť za tieto urážlivé a nezákonné komentáre. Kúria sťažovateľom uložila povinnosť zaplatiť žalobcovi 75 000 forintov (približne 250 €) v súvislosti s nákladmi na uplatnenie jeho práv na súde. Ústavná sťažnosť sťažovateľov bola odmietnutá v máji 2014.

Sťažovatelia podali sťažnosť na ESĽP pre porušenie ich práva na slobodu prejavu podľa čl. 10 Dohovoru.

↳ Rozhodnutie ESĽP:

ESĽP rozhodol, že došlo k porušeniu slobody prejavu sťažovateľa garantovanom v článku 10 Dohovoru.

Z rozhodnutia ESĽP vyplýva, že medzi stranami nebolo sporné, že rozhodnutia vnútroštátnych súdov zasiahli do slobody prejavu sťažovateľov. ESĽP bol tiež presvedčený, že vydavateľ prevádzkujúci veľký internetový spravodajský portál z ekonomických dôvodov a samoregulačný orgán poskytovateľov internetového obsahu mohli posúdiť riziká spojené s ich aktivitami a boli schopní predvídať, že podľa vnútroštátneho práva môžu byť zodpovední za nezákonné komentáre tretích strán. ESĽP preto rozhodol, že sporný zásah bol na základe zákona a sledoval legitímny cieľ ochrany práv iných.

ESĽP však konštatoval, že maďarské sudy pri rozhodovaní o zodpovednosti vo veci nevykonali riadne posúdenie dvoch konkurujúcich práv, a to práva sťažovateľov na slobodu prejavu a práva realitných spoločností na rešpektovanie ich obchodnej povesti. Vnútroštátne orgány navyše bez bližšieho preskúmania prijali za pravdivú skutočnosť, že komentáre boli nezákonné tým, že poškodzovali povest' realitných internetových stránok.

ESĽP zopakoval, že v prípadoch, kedy komentáre tretej strany prerástli do nenávisťného prejavu a priamych hrozieb na fyzickú integritu osôb, práva a záujmy iných osôb, ako aj spoločnosti ako celku, umožňujú zmluvnému štátu vyvodit' zodpovednosť voči prevádzkovateľom internetového spravodajského portálu. To platí v prípade, ak prevádzkovatelia neprijali opatrenia na bezodkladné odstránenie zjavne nezákonných komentárov, a to aj bez výzvy zo strany údajných obetí alebo tretích strán. Z týchto dôvodov ESĽP

vo veci Delfi AS rozhodol, že vzhľadom na „povinnosti a zodpovednosť“ veľkého profesionálneho internetového spravodajského portálu nie je konštatovanie zodpovednosti takýchto portálov za komentáre niektorých užívateľov (či už je ich identita známa alebo sú anonymní), ktorí sa zapojili do zjavne nezákonného prejavu porušujúceho osobnostné práva iných a predstavujúceho nenávistný prejav a podnecovanie k násiliu proti nim, v rozpore s Dohovorom.

V prípade sťažovateľov však neboli prvky nenávistného prejavu a podnecovania k násiliu. Aj keď boli komentáre urážlivé a vulgárne, nepredstavovali zjavne nezákonný prejav. Navyše, zatiaľ čo Index je veľká mediálna spoločnosť, ktorá má ekonomické záujmy, MTE je neziskové samoregulačné združenie poskytovateľov internetového obsahu, ktoré takéto ekonomické záujmy nemá.

ESĽP v tejto veci aplikoval kritériá na posúdenie primeranosti zásahu v prípadoch, kedy nejde o nenávistné prejavy alebo podnecovanie k násiliu.

Čo sa týka kontextu a obsahu komentárov, ESĽP uviedol, že komentáre sa týkali veci verejného záujmu (zavádzajúcich obchodných praktík), ktorá mala už skôr za následok mnohé sťažnosti na orgány ochrany spotrebiteľa a konania proti dotknutej spoločnosti. Komentáre boli síce urážlivé a vyslovene vulgárne, nešlo však o hanlivé výroky (tvrdenie skutočnosti), ale o hodnotový súd alebo názor, ktorý chráni čl.10 Dohovoru. Verejné odsúdenie obchodných praktík internetových realitných stránok bolo navyše poznačené frustráciou niektorých užívateľov, ktorí sa z vlastnej skúsenosti cítili byť oklamaní. Ich komentáre bolo preto možné považovať za neuvážené reakcie. Vyjadrovacie prostriedky použité užívateľmi v tomto prípade sú navyše v komunikácii na mnohých internetových portáloch bežné, čo znižovalo ich negatívny dopad, ktorý im mohol byť pripísaný.

Čo sa týka zodpovednosti autorov za ich komentáre, ESĽP konštatoval, že vnútroštátne súdy rozhodli v neprospech sťažovateľov, keďže tým, že užívateľom poskytli priestor na písanie komentárov, prevzali zodpovednosť za ich škodlivé a nezákonné komentáre. Vnútroštátne súdy vôbec nezvážili zodpovednosť samotných autorov komentárov so zodpovednosťou sťažovateľov, navyše nepreskúmali podmienky pridávania komentárov alebo systém registrácie užívateľov na portáloch.

Čo sa týka krokov, ktoré sťažovatelia prijali, a správania poškodeného, ESĽP uviedol, že maďarské súdy postihli sťažovateľov za objektívnu zodpovednosť za poskytnutie priestoru na škodlivé a ponižujúce komentáre, a to bez preskúmania správania štyroch sťažovateľov alebo internetových realitných stránok. Vnútroštátne súdy tak rozhodli napriek skutočnosti, že sťažovatelia prijali určité všeobecné opatrenia, ako napríklad upozornenie a zavedenie systému nahlasovania a zmazania komentárov, s cieľom zabrániť urážlivým komentárom na ich portáloch. ESĽP tiež uviedol, že poškodená strana sťažovateľov nevyzvala na odstránenie komentárov z portálov, ale sa obrátila priamo na súd. Tejto skutočnosti však vnútroštátne súdy nevenovali žiadnu pozornosť.

Čo sa týka dôsledkov komentárov, ESĽP zopakoval, že v tomto prípade išlo o obchodnú povesť súkromnej spoločnosti, ktorá nemá rovnaký morálny rozmer ako právo na dobrú povesť jednotlivca a jeho dôstojnosť. Na dôsledky komentárov pre internetové realitné stránky bolo potrebné hľadieť v uvedenom kontexte. V čase uverejnenia článku a následných komentárov prebiehalo prešetrovanie obchodného správania internetových realitných stránok. ESĽP preto nebol presvedčený, že komentáre mali za následok ďalší alebo významný negatívny dopad na postoj dotknutých spotrebiteľov.

Vyvodenie zodpovednosti voči sťažovateľom môže mať negatívny dopad na nimi poskytovaný priestor pre komentáre, dokonca až

potenciálne zrušenie priestoru pre komentovanie. Podľa ESĽP môžu mať tieto dôsledky priamo alebo nepriamo odstrašujúci účinok na slobodu prejavu na internete. Takýto účinok by mohol byť obzvlášť škodlivý pre nekomerčné webové stránky. Vnútroštátne sudy nebrali do úvahy to, čo bolo pre sťažovateľov ako zástupcov slobodných elektronických médií v hre, a ani v tomto bode nevyvažovali záujem na slobode prejavu na internete s právom internetových realitných stránok na ich obchodnú povest'

ESĽP napokon rozhodol, že pri zavedení účinných postupov, ktoré umožňujú rýchlu reakciu, môže systém nahlasovania a odstraňovania komentárov fungovať v mnohých prípadoch ako vhodný nástroj na vyváženie práv a záujmov všetkých zainteresovaných strán.

ESĽP preto považoval systém, ktorý fungoval na oboch portáloch sťažovateľov, za vhodný na dosiahnutie ochrany obchodnej povesti právnických osôb. Práve existencia vhodného systému na rýchlu reakciu v prípade nenávistných komentárov odlišovala tento prípad od prípadu Delfi AS.

Uvedené úvahy boli dostatočné na to, aby ESĽP konštatoval, že v tomto prípade došlo k porušeniu čl.10 dohovoru.

↳ 2.4 JERSILD PROTI DÁNSKU ↗

Výhodou verbálneho prejavu, ktorý prebieha v osobnej rovine tvárou tvár, je, že vyslovené myšlienky možno podporiť gestikuláciou, intonáciou, kontextom a v prípade nepochopenia prvotného úmyslu je možné tieto myšlienky rozvinúť a uviesť na pravú mieru. Tento benefit nie je k dispozícii v online svete, ktorý je nekompromisný a zverejnený prejav sa momentom jeho publikovania na internete dostáva do jeho moci a žije si vlastným životom. Samozrejme, aj na internete je možné dodatočne doplniť vysvetľujúci kontext, ale v prevažnej miere sa už pôvodný príspevok dostáva k neobmedzenému

počtu ľudí v duchu známeho *damage is done* (škoda sa stala). S hľadiska vymedzenia hraníc slobody prejavu a posúdenia nenávisťného obsahu je kontext veľmi dôležitý a zaoberá sa ním aj ESĽP vo svojej judikatúre.

Dánsky novinár Jens Olaf Jersild ako zamestnanec rozhlasovej a televíznej spoločnosti odvysielal v programe *Sunday News Magazine* zostrihaný záznam rozhovoru medzi členmi rasistickej organizácie tzv. „zelených bünd“. V rozhovore odznali rôznorodé rasisticky podfarbené vyhlásenia ako napríklad: „... len si zober obrázok gorily a pozri sa na černoča človeče, je to tá istá telesná štruktúra, všetko, čelo a všetky tieto veci...“, „... neger nie je ľudská bytosť, je to zvierka, podobne ako všetci ostatní cudzí robotníci, Turci, Juhoslovania, hocako sa volajú...“, „... nemáme radi, keď hovoria svojim hula-hula jazykom...“. Novinár následne k uvedenému zostrihu pridal svoj kritický komentár, v ktorom jasne odsúdil rasistické a spoločensky nežiaduce postoje. Následne po odvysielaní reportáže začalo trestné stíhanie proti trom mladíkovi z reportáže za ich verejné rasistické vyhlásenia a taktiež proti novinárovi Jersildovi a vedúcemu spravodajskej relácie za napomáhanie a podporovanie ich šírenia.

Vnútroštátne sudy pri odsúdení novinára kládli dôraz na skutočnosť, že novinár sa sám chopil iniciatívy pri príprave programu o tzv. zelených bundách a nielenže vopred vedel, že pravdepodobne počas interview zaznejú rasistické vyhlásenia, ale ich na takéto vyhlásenia aj nabádal a upravil program tak, aby zahŕňali urážlivé tvrdenia. Bez jeho zaangażovanosti by sa neboli poznámky rozšírili medzi široký okruh ľudí a neboli by trestne postihnuteľné. Dňa 24. júla 1987 ich kodanský mestský súd uznal vinnými a súd uložil novinárovi Jersildovi povinnosť zaplatiť pokutu 1000 dánskych korún. Proti rozsudku mestského súdu podal novinár a vedúci spravodajskej relácie odvolanie, nadriadené sudy však potvrdili rozsudok mestského súdu.

Novinár podal sťažnosť na ESĽP, v ktorej namietal porušenie jeho slobody prejavu v zmysle čl.10 Dohovoru potrestaním vnútroštátnymi súdmi.

ζ Rozhodnutie ESĽP:

ESĽP mal za úlohu skúmať predovšetkým to, či odsúdenie sťažovateľa a následne uložený trest boli „nevyhnutné“. ESĽP dospel k záveru, že bolo porušené právo novinára na slobodu prejavu podľa čl. 10 Dohovoru.

Významnou črtou prejednávaneho prípadu podľa ESĽP bolo, že sťažovateľ neurobil sporné vyhlásenia sám, ale pomáhal v ich šírení vo svojom postavení novinára zodpovedného za spravodajský program Danmarks Radio. ESĽP v rozhodnutí uviedol, že súd sa pozerá na zásah, ktorý je predmetom sťažnosti, vo svetle celého prípadu a určí, či dôvody uvedené vnútroštátnymi orgánmi na jeho ospravedlnenie sú významné a dostačujúce a či použité prostriedky boli primerané legitímnemu cieľu, ktorý sledoval. Súd pri posúdení prípadu zohľadní, spôsob akým bola reportáž o zelených bundách pripravená, jej obsah, súvislosti, za ktorých bola odvysielaná a účel programu. Berúc do úvahy záväzky štátov podľa Dohovoru OSN a iných medzinárodných nástrojov na prijatie efektívnych opatrení na eliminovanie všetkých foriem rasovej diskriminácie a na predchádzanie a boj proti rasistickým doktrínam a praktikám, dôležitým faktorom hodnotenia súdu bude, či sa predmetný príspevok, posudzovaný ako celok z objektívneho hľadiska javil tak, že jeho cieľom bola propagácia rasistických myšlienok.

Súd opakovane zdôraznil, že sloboda prejavu predstavuje jeden zo základných pilierov demokratickej spoločnosti a záruky poskytnuté tlači majú osobitný význam. Hoci tlač nesmie prekročiť mantinely stanovené, okrem iného, v záujme „ochrany mena a práv iných“, jej povinnosťou je rozširovať informácie a myšlienky vo veci verejného

záujmu. Nielenže má tlač (novinári) za úlohu rozširovať takéto informácie a myšlienky, ale aj verejnosť má právo ich prijímať. Ak by to bolo inak, tlač by nemohla mať dôležitú úlohu „strážneho psa verejnosti“. Napriek tomu, že sa táto formulácia vzťahuje primárne na tlačové médiá, tieto princípy platia bezpochyby aj na audiovizuálne médiá. ESĽP uznal, že audiovizuálne médiá majú oveľa bezprostrednejší a silnejší vplyv ako tlačové médiá, pretože disponujú možnosťou vyjadriť pomocou obrazov významy, ktoré tlačové médiá nie sú schopné rozlišovať.

Na druhej strane, ak ide o obsah programu o zelených bundách, ESĽP poznamenal, že v úvode sa novinár odvolal na verejnú diskusiu k otázke rasizmu v Dánsku a vyzýval divákov, aby si pozreli aj tento program. Ďalej oznámil, že cieľom programu je určiť aspekty tohto problému spoznaním niektorých rasistických jednotlivcov vykreslením ich mentality a sociálneho zázemia. Neexistuje žiaden dôvod pochybovať, že následné interview splnilo tento cieľ. Z celkového pohľadu sa nemohlo podľa ESĽP objektívne javiť, že cieľom príspevku bolo šírenie rasistických myšlienok a názorov. Práve naopak, príspevok sa podľa ESĽP snažil odhaliť, analyzovať a zobrazíť túto konkrétnu skupinu mladých ľudí, ktorí sú v dôsledku svojej sociálnej situácie náchylní na páchanie trestnej činnosti. Podľa ESĽP sa príspevok zaberá špecifickými aspektami danej problematiky, ktorá bola v tom čase predmetom verejného záujmu.

ESĽP sa nestotožnil s argumentáciou vnútroštátnych súdov, že program o zelených bundách bol prezentovaný bez akejkoľvek snahy o vyváženú vyjadrených extrémistických názorov. Novinár sa podľa ESĽP počas vedenia rozhovoru jasne odlišil od osôb, s ktorými viedol rozhovor, napríklad tým, že ich opísal ako členov „skupiny extrémistickej mládeže“, ktorí podporujú Ku Klux Klan a odkázal na kriminálnu minulosť niektorých z nich. Sťažovateľ tiež odmietol

niektoré z rasistických vyhlásení, keď napríklad pripomenul, že existujú aj ľudia s tmavou pokožkou, ktorí zastávajú významné pracovné pozície.

ESĽP podotkol, že príspevok vyslovene nespomínal nemorálnosť, nebezpečenstvo a protiprávnosť podpory rasovej nenávisti a myšlienok nadradenosti jednej rasy, avšak s prihliadnutím na uvedené vyvažujúce prvky a formu prejavu novinára, súd nepovažuje absenciu takýchto preventívnych upozornení za relevantnú.

Spravodajstvo založené na interview predstavuje jeden z najdôležitejších prostriedkov, akým je tlač schopná plniť svoju dôležitú úlohu „strážneho psa verejnosti“. Potrestanie novinára za napomáhanie pri šírení vyhlásení, ktoré urobili iné osoby v interview, by vážne obmedzilo prínos novinárov do diskusie o záležitostiach verejného záujmu a nemalo by sa použiť, ak na to neexistujú obzvlášť závažné dôvody. ESĽP nemal žiadne pochybnosti o tom, že vyjadrenia, za ktoré boli členovia extrémistického hnutia odsúdení, boli viac než urážlivé voči členom zasiahnutých skupín, a nepoživali tak ochranu podľa čl.10 Dohovoru. Avšak po zohľadnení spôsobu, ktorým novinár pripravoval príspevok, nebolo podľa ESĽP preukázané, že reportáž odôvodňovala jeho odsúdenie podľa trestného zákona.

Navyše bolo nesporné, že cieľ sťažovateľa pri zostavovaní predmetného príspevku nebol rasistický. Hoci sa o tento argument sťažovateľ opieral aj v konaniach pred vnútroštátnymi súdmi, je zrejmé, že nebol vzatý pri ich rozhodovaní do úvahy.

ESĽP s prihliadnutím na uvedené skutočnosti konštatoval, že dôvody odsúdenia sťažovateľa za reportáž neboli dostatočné, aby preukázali, že zásah do práva na slobodu prejavu by spĺňal aspekt nevyhnutnosti v demokratickej spoločnosti.

Tento prípad je významný najmä z toho hľadiska, že sa zaoberal posúdením zodpovednosti za šírenie nenávisného prejavu nepriamo, teda sprostredkovaním myšlienky alebo obsahu niekoho iného. Takéto konanie môžu byť taktiež za hranicou slobody prejavu, ako je chránená v zmysle čl.10 Dohovoru, avšak vždy je dôležité prihliadať na úmysel šírenia takéhoto obsahu a kontext.

¿ 2.5 NIX PROTI NEMECKU ↗

ESĽP rozhodoval v tomto prípade o sťažnosti nemeckého blogera, ktorý v článku zmieňoval svoju dcéru nemecko-nepálskeho pôvodu a pod text umiestnil fotografiu nacistického funkcionára Heinricha Himmlera vo vojenskej uniforme SS s vyobrazenou svastikou. Nemecký súd odsúdil nemeckého blogera za zverejnenie nezákonnej symboliky a rozhodnutie potvrdil aj odvolací súd. Blogger podal proti rozhodnutiam nemeckých súdov sťažnosť na ESĽP pre porušenie jeho slobody prejavu a argumentoval, že príspevok bol mienený ako protest proti školskej a pracovnej diskriminácii mládeže z prisťahovaleckého prostredia, ktorú pripodobnil k stavu počas obdobia nacistickej okupácie.

¿ Rozhodnutie ESĽP:

ESĽP si však túto argumentáciu neosvojil a priklonil sa k názoru nemeckých súdov, a to predovšetkým z hľadiska nemeckej histórie, v kontexte ktorej považuje Nemecko za nevyhnutné, aby bolo používanie nacistických symbolov kriminalizované. Súdny okrem toho zdôraznili, že bloger sa nedostatočne dištancoval od nenávisnej symboliky a taktiež prihliadol na to, že bloger už v minulosti zverejnil karikatúru kancelárky v nacistickej uniforme a hitlerovskými fúzmi. ESĽP konštatoval, že nemecké súdy aplikovali právo na uváženie (*margin of appreciation*) v súlade so zákonom a sťažnosť sťažovateľa odmietol.

2.6 BELKACEM PROTI BELGICKU ↗

Uplatňovaním slobody prejavu v prostredí internetu sa ESĽP zaoberal v konaní o sťažnosti Fouada Belkacema, ktorý bol vedúcim a hovorcom radikálnej moslimskej organizácie *Sharia4Belgium* (Šaría pre Belgicko). Belkacem bol odsúdený za viaceré trestné činy súvisiace s videami umiestňovanými na stránke YouTube, v ktorých vyzýval na porazenie nemoslimov, podporoval džihád a zavedenie práva šaría v Belgicku. V roku 2012 bol za tieto skutky odsúdený belgickými súdmi a bol mu uložený dvojročný nepodmienečný trest. Belkacem podal sťažnosť na ESĽP, v ktorej tvrdil, že nechcel podnecovať k nenávisti, hnevu a diskriminácii, ale iba využil internet v súlade so slobodou slova a slobodou náboženského vyznania na vyjadrenie svojich myšlienok a názorov.

⌋ Rozhodnutie ESĽP:

ESĽP sa nepriklonil k jeho argumentácii a považoval sporné výroky za všeobecný a silný útok nezlučiteľný s hodnotami tolerancie, sociálneho mieru a nediskriminácie, na ktorých je postavený Dohovor. Z týchto dôvodov ESĽP odmietol jeho sťažnosť a zásah do jeho práva na slobodu prejavu považoval za primeraný a legitímny.

ESĽP osobitne zdôraznil, že obhajobu práva šaría spolu s výzvou na jej násilné zavedenie do spoločnosti je možno považovať za „nenávistné prejavy“ a každý zmluvný štát je oprávnený sa legislatívne brániť proti politickým hnutiam založeným na náboženskom fundamentalizme.

⌋ 2.7 PIHL PROTI ŠVÉDSKU ↗

Dňa 29. septembra 2011 zverejnila internetová stránka vedená malým občianskym združením anonymný príspevok, v ktorom bolo uvedené,

že sťažovateľ Rolf Anders Pihl sa zúčastňuje aktivít nacistickej strany. Na základe sťažnosti pána Pihla odstránilo združenie uvedený príspevok po deviatich dňoch od zverejnenia a zverejnilo ospravedlnenie sťažovateľovi. Napriek tomu podal sťažovateľ žalobu proti prevádzkovateľovi stránky a žiadal symbolické odškodné 1 švédsku korunu za urážku na cti. Vnútroštátne súdy zamietli žalobu sťažovateľa s odôvodnením, že komentár síce bol hanlivý, ale neboli zistené právne dôvody, na základe ktorých je občianske združenie zodpovedné za to, že príspevok neodstránilo skôr. Sťažovateľ sa proti rozhodnutiu súdu odvolal na súdy vyššieho stupňa, ale všetky jeho žalobu zamietli.

Sťažovateľ preto podal sťažnosť na ESĽP pre porušenie svojho práva na súkromný a rodinný život podľa čl.8 Dohovoru. Namietal, že švédske právo mu bráni v tom, aby bolo združenie zodpovedné za hanlivé komentáre na jeho osobu, a porušilo tak jeho právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života.

⌋ Rozhodnutie ESĽP:

ESĽP odmietol sťažnosť ako neprijateľnú.

ESĽP uviedol, že predmetný komentár nebol nenávistným prejavom alebo podnecovaním k násiliu, hoci bol hanlivý. Jednalo sa o druh prejavu, proti ktorému majú byť občania chránení v zmysle práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl.8 Dohovoru.

Podľa ESĽP si obdive tieto práva (sloboda prejavu a ochrana súkromného a rodinného života) zaslúžia rešpekt a keď sa dostanú do vzájomného konfliktu, vyžadujú vzájomné vyváženie. V prípadoch, kde vydavateľ plní na internete úlohu sprostredkovateľa, je potrebné vziať o úvahy viaceré faktory. Ide o kontext komentárov, opatrenia použité na zabránenie alebo odstránenie hanlivých komentárov, zodpovednosť autora za komentáre ako alternatívy k zodpovednosti vydavateľa.

Podľa ESĽP mohla stránka iba ťažko predvídať kontext komentára, pretože nemal nič spoločné s obsahom príspevku na blogu. Okrem toho bola stránka prevádzkovaná malým občianskym združením, ktoré nebolo známe širokej verejnosti. Z toho dôvodu bolo málo pravdepodobné, že by stránka bola schopná prilákať veľké množstvo komentárov a príspevkov by mal vysokú čitateľnosť.

V súvislosti s opatreniami prijatými na predchádzanie alebo odstránenie hanlivých komentárov, blogová webstránka mala funkciu, prostredníctvom ktorej mohol ktokoľvek upozorniť stránku na nežiadúce komentáre. Stránka mala zverejnený oznam, že komentáre nie sú kontrolované pred ich publikovaním a komentujúci boli upozornení, že zodpovedajú za svoje vyhlásenia a majú sa správať slušne v medziach zákona. Súd vzal do úvahy, že stránka odstránila príspevok nasledujúci deň po tom, ako sťažovateľ upozornil prevádzkovateľa internetovej stránky. Predmetný komentár zverejnený na webovej stránke len deväť dní.

ESĽP s ohľadom na vyššie uvedené skutočnosti konštatoval, že vnútroštátne orgány zamietnutím žaloby sťažovateľa konali v rámci prípustnej miery voľnej úvahy a dosiahli rovnováhu medzi právami sťažovateľa podľa čl. 8 Dohovoru a právom združenia na slobodu prejavu podľa čl. 10 Dohovoru. ESĽP tak odmietol sťažnosť sťažovateľa ako neprijateľnú, avšak toto rozhodnutie nezbavuje zodpovednosti internetových portálov za príspevky tretích strán.

2.8 EDITORIAL BOARD OF PRAVOYE DELO A SHTEKEL PROTI UKRAJINE ↗

Internet predstavuje neobmedzenú databázu informácií, ktoré sú v jednom momente dostupné a zdieľané širokej mase užívateľov. Na účely uplatňovania slobody prejavu je nevyhnutné zohľadniť

špecifický charakter internetového prostredia v porovnaní s tzv. štandardnými tlačnými médiami, ktoré sú v súčasnosti na ústupe. Z judikatúry ESĽP vo vzťahu ku posudzovaniu prejavov na internete je ďalším z prelomových prípadov kauza Editorial Board of Pravoye Delo a Shtekel proti Ukrajine.

Noviny Pravoye Delo publikovali v roku 2003 anonymný list, ktorý obsahoval informácie preukazujúce zapojenie vysokých štátnych úradníkov z regionálneho oddelenia tajnej služby do korupčnej a inej trestnej činnosti napojenej na organizovaný zločin. Periodikum získalo tento list z voľne dostupného zdroja na internete a v článku uviedlo hypertextový odkaz s poznámkou, že v liste môžu byť uvedené nepravdivé informácie a jeho redakcia nenesie zodpovednosť za prípadnú klamlivosť uvedených tvrdení.

Osoba dotknutá uvedenými tvrdeniami podala na súd civilnú žalobu za zásah do osobnostných práv a poškodenie mena a dôstojnosti v súvislosti s uvedením nepravdivých informácií. Ukrajinský civilný súd rozhodol v roku 2004 v neprospech novín Pravoye Delo a nariadil im, aby uverejnili so svojom periodiku ospravedlnenie dotknutej osobe a zároveň zaplatili dotknutej osobe finančné odškodnenie z titulu nemajetkovej ujmy. Rozhodnutie súdu potvrdil aj odvolací vnútroštátny súd.

↗ **Rozhodnutie ESĽP:**

Noviny podali sťažnosť na ESĽP, v ktorej sa domáhali preukázania porušenia čl. 10 dohovoru zo strany vnútroštátnych súdov. ESĽP konštatoval, že ukrajinské právo zbavovalo novinárov zodpovednosti za obsah informácií získaných doslovnou reprodukciou z tlače, takáto imunita však neexistuje pri získaní informácií z neregistrovaných internetových zdrojov. Podľa ESĽP bola vnútroštátna právna úprava nejasná ohľadom používania internetových zdrojov, a preto bolo sankcionovanie periodika podľa ESĽP porušením jeho práva

na slobodu prejavu. Ide o je jeden z prvých prípadov, kedy ESĽP skúmal postavenie internetu v porovnaní s tlačou, pričom zdôraznil vysoký vplyv cirkulujúcich informácií v prostredí internetu. ESĽP v odôvodnení rozsudku uviedol, že elektronická sieť slúžiaca miliardám užívateľov po celom svete nepodlieha a potencionálne nemôže podliehať rovnakej regulácii a kontrole. Riziko škody spôsobenej obsahom a komunikáciou na internete je pre výkon ľudských práv a slobôd oveľa vyššie, ako riziko, ktoré predstavujú printové médiá. Preto sa zásady upravujúce reprodukciu materiálu z tlačných médií a internetu môžu líšiť. Túto reguláciu je nepochybne nutné prispôbiť špecifickým vlastnostiam technológie, aby bola zaistená ochrana a podpora príslušných práv a slobôd. ESĽP týmto rozhodnutím pripustil, že internetové médiá môžu mať odlišnú reguláciu ako printové médiá, avšak taká regulácia musí byť legislatívne upravená.

2.9 TIMES NEWSPAPER LTD.
(Č.1 A Č.2) PROTI SPOJENÉMU
KRÁĽOVSTVU ↗

Otázka odlišnosti zverejnenej informácie v tlačnom médiu v porovnaní s internetovým zdrojom bola predmetom rozhodnutia Times Newspaper Ltd. (č.1 a č.2) proti Spojenému kráľovstvu.

Britský denník Times Newspaper zverejnil články súbežne v tlačenej a elektronickej forme, na podklade ktorých podala dotknutá osoba žalobu na ochranu osobnosti. Napriek prebiehajúcej súdnej konaní boli články v nezmenenej podobe zverejnené na internete a noviny nepridali k zverejnenému článku zmienku o prebiehajúcom súdnom spore. Túto povinnosť uložil médiu až odvolací vnútroštátny súd. Denník to však považoval za rozporné s právom slobodne šíriť informácie a obrátil sa so sťažnosťou na ESĽP.

2 Rozhodnutie ESĽP:

ESĽP v prejednávanej veci vyjadril názor, že v prípade článku s difamačným (znevažujúcim) obsahom zverejnenom v tlačnom médiu je jeho dopad obmedzený na dobu, počas ktorej je výtlačok novín možné zakúpiť na trhu, avšak pri článku zverejnenom na internete dochádza k jeho archivácii a jeho dostupnosť je v podstate neobmedzená.

ESĽP v tomto prípade použil všeobecné princípy vyvinuté v súvislosti s čl.10 Dohovoru na prípady týkajúce sa online publikácie a uviedol: „Vzhľadom na jeho dostupnosť a schopnosť internetu ukladať a odovzdať obrovské množstvo informácií zohráva internet dôležitú úlohu pri zvyšovaní prístupu verejnosti k správam a vôbec pri uľahčovaní šírenia informácií vo všeobecnosti. Udržiavanie internetového archívu je pritom kľúčovým aspektom a súd sa z toho dôvodu domnieva, že také archívy spadajú do oblasti, ktorej poskytuje ochranu čl.10.“

2.10 WEGRZYNOWSKI
A SMOLCZEWSKI
PROTI POLSKU ↗

Obdobné otázky ako v predchádzajúcom prípade boli predmetom aj tohto sporu, kde sa sťažovatelia odvolávali na neoprávnený zásah do svojich práv spôsobený internetovým článkom, ktorý ostal verejne prístupný aj po rozhodnutí súdu, hoci tento konštatoval zásah do ich práv. Kľúčovým aspektom tohto prípadu bolo zohľadnenie dopadov internetu prostredníctvom jeho schopnosti archivovania a ukladania informácií na neobmedzenú dobu.

2 Okolnosti prípadu:

Poľský denník Rzeczpospolita uverejnil článok, v ktorom uvádzal, že sťažovateľa ako verejne známi právnicki Szymon Wegrzynowski a Tadeusz Smolczewski sa počas svojej praxe nadmerne finančne

obohatili vďaka pochybným obchodným transakciám s politickým pozadím. Právnici považovali články za nepravdivé a poškodzujúce ich dobré meno a podali proti novinárom z denníka žalobu na súd. Vnútroštátne súdy konštatovali, že novinári pri napísaní svojho článku vychádzali z informácií a skutočností, ktoré boli založené najmä na klebetách a neoverených informáciách a novinári nepodnikli dostatočné kroky na ich overenie. Vnútroštátne súdy uložili novinárom povinnosť zaplatiť peňažnú pokutu a uverejniť v novinách ospravedlnenie, čo aj splnili.

V júli 2004 iniciovali sťažovatelia proti periodiku nové občianskoprávne konanie, v ktorom namietali zásah do svojich práv z dôvodu, že sporný článok ostal aj po rozhodnutí súdu verejne dostupný a prístupný na internete. V novom konaní sa domáhali, aby súd nariadil odstránenie článku z webového sídla novín a aby opätovne uložil novinám pokutu. Vnútroštátne súdy žalobu zamietli s odôvodnením, že odstránenie článku z webového sídla by predstavovalo cenzúru a prepisovanie histórie. Súdy zároveň dodali, že ak by sa sťažovatelia domáhali doplnenia internetového článku s poznámkou alebo odkazom, ktorý by čitateľov informoval o rozsudkoch v pôvodnom spore o ochranu osobnosti, súd by takéto požiadavky náležite zvážil.

↳ **Rozhodnutie ESĽP:**

Novinári podali sťažnosť na ESĽP, v ktorej žiadali zrušenie súdnych rozhodnutí vnútroštátnych súdov s odkazom na porušenie ich práva na slobodu prejavu. ESĽP rozhodoval o sťažnosti iba jedného novinára a druhú odmietol z procesných dôvodov, lebo bola podaná po uplynutí lehoty.

ESĽP súhlasil s názorom poľských súdov, že nebolo úlohou súdnych orgánov, aby sa podujali prepisovať históriu tým, že by nariadili odstrániť z verejnej domény všetky stopy po článku, ktorú súd

svojimi konečnými rozhodnutiami vyhlásil za neoprávnený útok na dobré meno jednotlivca. Okrem toho bolo potrebné brať do úvahy, že oprávnený záujem verejnosti na prístupe k verejným internetovým archívom je chránený čl.10 dohovoru (sloboda prejavu).

ESĽP ďalej poukázal na svoju predchádzajúcu judikatúru a zdôraznil, že internet je informačným a komunikačným nástrojom, ktorý sa podstatne líši od tlačených médií, najmä pokiaľ ide o jeho kapacitu uchovávaní a prenosu informácií. Keďže slúži miliardám užívateľov na celom svete, nikdy nebol a pravdepodobne nikdy nebude podliehať rovnakým pravidlám a kontrole. Riziko ujmy, ktoré predstavuje obsah a prenos informácií na internete pre výkon a užívanie práv zaručených dohovorom, najmä práva na rešpektovanie súkromného života, je zaiste väčšie ako riziko, ktoré predstavujú tlačené médiá.

ESĽP zdôraznil, že internetové archívy prispievajú významnou mierou k uchovávaní a sprístupňovaniu správ a informácií. Takéto archívy predstavujú dôležitý zdroj pre vzdelávanie a historický výskum, najmä ak sú verejnosti ľahko prístupné a vo všeobecnosti zadarmo. Zatiaľ čo primárnou funkciou publicistických médií v demokracii je pôsobiť ako „verejný strážny pes“, majú aj cennú druhotnú úlohu pri uchovávaní a sprístupňovaní archívov pre verejnosť, ktoré obsahujú správy, ktoré už boli oznámené (pozri Times Newspapers Ltd, už citovaný, § 27). Na podklade tohto rozhodnutia ESĽP možno konštatovať, že vo vzťahu k slobode prejavu je dôležitou súčasťou internetu aj uchovávanie internetových archívov.

Podľa ESĽP môže byť oprava alebo dodatočný komentár na webovej stránke dostačujúcou a primeranou nápravou, pričom v takom prípade opatrenie na zablokovanie prístupu/odstránenie obsahu možno považovať za neprimerané vzhľadom na legitímny cieľ. S ohľadom na všetky skutočnosti ESĽP konštatoval, že poľské súdy konali v súlade s ustanoveniami Dohovoru a našli rovnováhu medzi

právom na slobodu prejavu (na strane novinárov) a právom na rešpektovanie súkromného života (na strane sťažovateľa). Podľa ESĽP by obmedzenie slobody prejavu na účely ochrany dobrého mena sťažovateľa bolo neprimerané.

3.

} SLOBODA PREJAVU NA INTERNETE V JUDIKATÚRE SLOVENSKÝCH SÚDOV

Právne prostriedky proti nenávisným alebo útočným verbálnym prejavom sú dlhoročne pevne zakotvené v slovenskom právnom poriadku. Právo na ochranu osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, mena a prejavov osobnej povahy upravuje Občiansky zákonník z roku 1964 a uplatňovanie tohto inštitútu je bohato zastúpené v rozhodovacej činnosti súdov. S rozšírením komunikácie prostredníctvom moderných informačných technológií sa súdy čoraz častejšie zaoberajú zákonnosťou verbálnych prejavov vo virtuálnej realite z pohľadu trestného práva alebo občianskeho práva. Základné princípy, v zmysle ktorých je prípustné obmedzenie slobody prejavu, sú rovnaké ako pri prejavoch uskutočnených mimo online priestor. Napriek tomu, súdy vo svojej rozhodovacej činnosti poukázali na určité špecifiká, ktoré je potrebné zohľadniť, osobitne v online prostredí a v nasledovnej časti poukážeme na vybrané prípady zo slovenskej súdnej praxe v tejto oblasti. Vidíme, že komunikácia na internete sa stala účinným marketingom využívaným politikmi na prezentovanie svojich myšlienok a judikatúra tak reflektuje hranice slobody prejavu aj v kontexte politického nástroja. Nasledovné prípady podľa nás pomenúvajú základné princípy, ktoré by mali slúžiť súdom ako príklad dobrej praxe pri rozhodovaní v obdobných prípadoch aj v budúcnosti.

) 3.1 ZUZANA ČAPUTOVÁ (VS. ĽUBOŠ BLAHA

Prezidentka Slovenskej republiky podala vo februári 2022 návrh na súd na nariadenie neodkladného opatrenia. Týmto návrhom žiadala, aby súd uložil povinnosť poslancovi Národnej rady SR (NR SR) Ľubošovi Blahovi, aby sa zdržal zverejňovania a šírenia tvrdení, že prezidentka je vlastizradkyňou, americkou agentkou, agentkou cudzích mocností, ako aj nepravdivých informácií o tom, že spáchala trestný čin vlastizrady alebo že je ovládaná Spojenými štátmi americkými. Okrem toho prezidentka žiadala, aby súd uložil povinnosť poslancovi odstrániť vybrané príspevky zasahujúce do jej osobnostných práv, ktoré zverejnil na svojej stránke na sociálnej sieti Facebook a aby sa jej za predmetné výroky ospravedlnil. Prezidentka tvrdila, že statusy poslanca na sociálnej sieti majú útočnú povahu, s cieľom vyvolávať a podnecovať medzi jeho prívržencami silné negatívne emócie voči osobám zmieneným v konkrétnom statuse. Ďalej poukázala na skutočnosť, že ním zverejňované informácie často vyplývajú z neoverených informácií, dezinformácií a konšpiračných teórií a urážajú prezidentku v osobnej rovine. Podľa jej názoru nie sú tieto tvrdenia postavené na faktoch a na ich šírení neexistuje verejný záujem. Okrem toho používa poslanec trestno-právny slovník a opakovane ju obviňuje zo spáchania závažných trestných činov.

) **Uznesenie Okresného súdu Bratislava I.** (**sp. zn. 21C/12/2022 zo dňa 22. 03. 2022**

Okresný súd Bratislava I. čiastočne vyhovel návrhu prezidentky SR a nariadil neodkladné opatrenie, ktorým uložil povinnosť poslancovi zdržať sa zverejňovania a šírenia sporných tvrdení. Zároveň mu súd uložil povinnosť odstrániť vybrané príspevky na svojej stránke na sociálnej sieti Facebook. Súd zamietol návrh prezidentky v časti, v ktorej sa domáhala ospravedlnenia

s odôvodnením, že v tomto prípade nebolo osvedčené nebezpečenstvo vzniku škody bez okamžitej a dočasnej úpravy súdu. Podľa súdu môže byť žiadosť o ospravedlnenie, prípadne vymáhanie ďalších nárokov, predmetom dokazovania v konaní vo veci samej.

Súd konštatoval, že v tomto prípade proti sebe stoja dve ústavou chránené práva a to právo fyzickej osoby na ochranu svojej osobnosti, vrátane občianskej cti a ľudskej dôstojnosti a politické právo na slobodu prejavu. Súd pri rozhodovaní o nariadení neodkladného opatrenia vyvažoval tieto proti sebe stojace ústavné práva a zároveň proporcionalitu zásahu do politického práva žalovaného na slobodu prejavu a dospel k záveru, že žalovaný tak hrubo a zároveň bez uvedenia faktického základu, prípadne relevantného dôkazu zasahuje do osobnostných práv žalobkyne, že je tu daná neodkladná potreba súdnej ingerencie. Výroky žalovaného, v ktorých obviňuje žalobkyňu z obzvlášť závažných trestných činov a iné hanlivé obvinenia, pri ktorých je evidentná snaha žalovaného o vyvolanie silných negatívnych emócií u jeho priaznivcov voči žalobkyňi nie sú obhájitelné slobodou prejavu, keďže v nich absentuje vecná, racionálna argumentácia, prípadne akákoľvek snaha o vysvetlenie a preukázanie tvrdených skutočností.

Neodkladnosť návrhu žalobkyne v zmysle výrokovej časti rozhodnutia má súd za preukázanú vzhľadom na enormný dosah vyjadrení žalovaného, zjavnú rozpoltenosť spoločnosti príznačnú pre súčasnú geopolitickú situáciu a s tým súvisiacu, priamo hroziacu ujmu, ktorú sú výroky žalovaného na adresu žalobkyne schopné privodiť. Inými slovami, súd mal za preukázané, že ujma hroziaca prezidentke v súvislosti s vyjadreniami poslanca bola bezprostredná a konkrétna, zatiaľ čo potenciálna ujma poslanca spôsobená nariadením neodkladného opatrenia v zmysle uložených povinností je vo vzájomnom pomere k potenciálnej ujme prezidentky bagatelná.

Okresný súd zároveň uviedol, že si uvedomuje, že prezidentka ako verejne činná osoba musí znášať vyššiu mieru potenciálneho porušenia osobnostných práv, avšak nároky na primeranosť prezentovaných tvrdení a nároky na verifikáciu pravdivosti výrokov sú u žalovaného vyššie ako u bežných občanov, a to ako z dôvodu jeho spoločenského postavenia, tak z dôvodu jeho značného vplyvu na široké masy prostredníctvom sociálnej siete. (ÚS ČR, sp. zn. I. ÚS 453/03).

Žalovaný svoje príspevky na sociálnej sieti neformuluje ako hodnotiace úsudky, ale ako fakty, ktoré požívajú menšiu mieru ochrany, keďže ich pravdivosť je overiteľná. (ÚS 73/2015-35).

Súd zároveň konštatuje, že difamačný prejav koncipovaný prevažne ako faktické tvrdenia, z ktorých sa mnohé preukázateľne nezakladajú na pravde, a ktorých cieľom je pravdepodobne dehonestácia verejne činnnej osoby, nemôže požívať vyššiu mieru ochrany z titulu slobody prejavu podľa čl. 26 ods. 1 Ústavy SR vo vzájomnom vyvažovaní s právom na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena v zmysle čl. 19 Ústavy SR.

) Uznesenie Krajského súdu v Bratislave (sp. zn. 5Co/95/2022 zo dňa 21. 07. 2022

Poslanec NR SR Ľuboš Blaha ako žalovaný podal proti uzneseniu Okresného súdu odvolanie a žiadal, aby odvolací súd zmenil rozhodnutie súdu prvej inštancie a návrh zamietol. Krajský súd v Bratislave preskúmal vec a dospel k záveru, že odvolanie žalovaného nie je dôvodné a rozhodnutie Okresného súdu Bratislava I. potvrdil.

Krajský súd v Bratislave sa v celom rozsahu stotožnil s odôvodnením napadnutého uznesenia súdu prvej inštancie a zdôraznil, že žalobkyňa ako verejne činná osoba musí akceptovať vyššiu mieru verejnej kritiky ako iní občania, keďže si to vyžaduje podpora verejnej diskusie o veciach verejných a slobodné utváranie názorov. Hranica

kritiky osôb vstupujúcich do politiky sú širšie ako u iných subjektov. Tým, že žalobkyňa kandidovala a bola zvolená do funkcie prezidentky Slovenskej republiky, vystavila sa vedome kontrole svojho konania nielen zo strany novinárov, ale taktiež aj iných politikov.

Odvolačí súd však zdôraznil, že aj na žalobkyňu, hoci je verejne činná osoba, sa vzťahuje ako na každú fyzickú osobu §11 Občianskeho zákonníka. V súlade s ustanovením §11 OZ má fyzická osoba právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy. Poslanec NR SR v tomto prípade neoprávnene zasiahol do jej práv.

3.2 PETER SABAKA VS. MILAN MAZUREK

Tento prípad sa týkal viacerých vyjadrení poslanca NR SR Milana Mazureka, ktoré zverejnil vo videu na svojej stránke na sociálnej sieti Facebook. Vo videu vykreslil lekára Petra Sabaku ako osobu, ktorá sa nezaujíma o život a zdravie svojich pacientov, ale koná zo zisťných dôvodov s cieľom získať finančný prospech, pričom tieto svoje kroky mal údajne koordinovať s politikmi a médiami a mal sa ich snažiť utajiť pred verejnosťou. V predmetnom videu ďalej poslanec emotívne opisoval úmrtie dieťaťa a spôsobom vyjadrení navodzoval dojem, že lekár bol za toto úmrtie nepriamo zodpovedný svojou aktivitou a verejným vystupovaním v priebehu pandémie ochorenia COVID-19. Peter Sabaka pracoval ako lekár, vysokoškolský pedagóg v priebehu pandémie ochorenia sa dostal do spoločenského povedomia, keď sa zúčastňoval rôznych verejných diskusií, na ktorých vysvetľoval medicínske problémy laickej verejnosti a snažil sa prispieť k vyššej osvete a prevencii šírenia choroby.

V dôsledku zverejnených vyjadrení podal Peter Sabaka návrh na súd na nariadenie neodkladného opatrenia, ktorým by súd uložil

poslancovi povinnosť odstrániť predmetné tvrdenia zo svojej stránky. Okrem toho žiadal súd o priznanie náhrady nemajetkovej ujmy a ospravedlnenie.

Uznesenie Okresného súdu Kežmarok sp. zn. 8C/71/2021 zo dňa 06. 12. 2021

Okresný súd vyhovel návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia a poslancovi Mazurekovi uložil povinnosť natrvalo vymazať zo svojho profilu video obsahujúce predmetné tvrdenia. Súd prvej inštancie mu okrem toho uložil povinnosť zverejniť na svojej stránke písomné ospravedlnenie a zaplatiť poškodenému lekárovi náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 20 000 €.

Klasifikácia určitého výroku alebo výrazu ako skutkového tvrdenia či hodnotového úsudku/záveru podľa súdu nemusí byť vždy úplne zreteľná a toto samotné rozlíšenie je často jadrom sporu na ochranu osobnosti. Aplikujúc právne závery vyslovené v rozhodnutí Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 367/2003 boli vyjadrenia žalovaného súdom prvej inštancie kvalifikované ako hodnotiace úsudky.

Pravdou je, že v prípade hodnotiaceho úsudku nemožno od žalovaného vyžadovať dôkaz pravdivosti. Je však nevyhnutné posúdiť mieru expresivity uverejneného názoru vo vzťahu k hodnotenej (kritizovanej) skutočnosti, teda vzťah použitých prostriedkov a sledovaného cieľa.

Čím viac sa difamujúci výrok dotýka vecí verejného záujmu, tým viac platí prezumpcia práva daný prejav urobiť i práva ostatných subjektov danú informáciu poznať. Najsilnejšou prezumpciou ochrany potom disponuje prejav politický, teda prejav týkajúci sa otázok správy štátu, chodu štátu, správania vrcholných predstaviteľov štátu, resp. všeobecnej správy vecí verejných. Ochrana politického prejavu

úzko súvisí s jednou z funkcií slobody prejavu, a to umožniť jednotlivcovi (v danom prípade žalovanému) čo najširšiu participáciu na moci i kontrolu moci.

Keďže však hodnotiace úsudky/závery žalovaného poslanca sú z hľadiska svojho obsahu vyjadreniami komerčnými, teda nepochybne vyslovenými v rámci politického marketingu a na adresu súkromnej osoby, súd prvej inštancie poskytol zvýšenú ochranu osobnosti žalobcu (lekára).

V rámci posúdenia hodnotiaceho úsudku/záveru žalovaného z hľadiska postavenia žalobcu ako kritizovanej osoby súd aplikoval princíp, podľa ktorého čím viac obsah prejavu súvisí s verejnou činnosťou žalobcu, tým viac platí prezumpcia ochrany prejavu. Žalobca sa však na politickej scéne neangažuje. Je aktívny najmä v odborných fórach a diskusiách. Nemusi preto znášať vyššiu mieru tolerancie voči kritike, satire či zásahom do súkromného života. V rámci vyvažovania oboch ústavných práv sporových strán tak súd uzavrel, že je nepochybné, že vyššie citované výroky žalovaného sa týkajú súkromnej sféry žalobcu.

Súd ďalej uviedol, že hodnotiace úsudky/závery na adresu lekára žalovaný poslanec zverejnil v období narastajúceho počtu osôb infikovaných vírusovým ochorením ako aj osôb, u ktorých bola nevyhnutná hospitalizácia, prípadne umiestnenie na jednotky intenzívnej starostlivosti pri vtedajšom zabezpečení umelej pľúcnej ventilácie. Bolo preto nutné prisvedčiť tvrdeniu žalobcu, podľa ktorého zverejnené vyjadrenia žalovaného sú mimoriadne nebezpečné, keďže verbálne ospravedlňovanie násilia voči jednotlivcovi alebo skupine obyvateľov je posledným krokom pred fyzickými útokmi. K útokom na zdravotníkov pritom v čase rozhodovania súdu reálne dochádzalo a agresívne správanie voči nim stúpalo.

Okresný súd prihliadol aj na spoločenské postavenie žalobcu a status žalovaného, ako aj oblasti, v ktorých obaja pôsobia. Epidemická situácia a polarizácia spoločnosti v čase rozhodovania zvýraznila podľa názoru súdu závažnosť výrokov poslanca zverejnených prostredníctvom sociálnej siete Facebook a jeho výroky považoval za nedôvodné a čisto účelové. Ich dôsledkom bolo zníženie dôstojnosti, vážnosti, cti a dobrého mena lekára (žalobcu).

Podľa súdu, s ohľadom na to, že hodnotiace úsudky žalovaného uverejnené na jeho profile na sociálnej sieti Facebook boli vyhodnotené ako nepravdivé bez faktického podkladu, smerujúce proti osobnej i mravnej integrite žalobcu a s ohľadom na to, že žalobca ako lekár pôsobiaci v tom čase v prvej línii starostlivosti o pacientov postihnutých vážnym vírusovým ochorením, vedec a odborník v určitej oblasti medicíny nie je osobou verejného záujmu, záujem na uplatnení slobody prejavu žalovaného vystupujúceho v postavení verejného činiteľa (poslanca) je v danom prípade nízky a záujem na ochrane osobnostných práv žalobcu (lekára) je vysoký.

Nakoniec sa súd vyjadril aj osobitne k slobode prejavu špecificky vo vzťahu k politickým prejavom a v záujme zachovania princípu proporcionality uviedol, že ESĽP vyžaduje silnú ochranu slobody prejavu, resp. prísnu kontrolu zásahov do nej v prípade, v ktorom autorom výroku je opozičný poslanec (pozri Castells proti Španielsku z 23.04.1992, sťažnosť č.11798/85, Incal proti Turecku z 09.06.1998, sťažnosť č.22678/98). Silná ochrana prejavu opozičného politika v prípade prejavov kritizujúcich vládu alebo politické pomery je významná z hľadiska argumentu demokracie a do istej miery korešponduje s princípom ochrany menšín, kedy momentálna politická menšina musí byť v záujme plurality chránená pred represiou za kritiku momentálnej politickej väčšiny.

Na strane druhej je však podľa súdu nevyhnutné u verejne činnej osoby zohľadniť mieru vplyvu, ktorú má, resp. efekt, ktorý môže svojim výrokom spôsobiť. Je preto legitímne pripísať verejnému činiteľovi väčšiu mieru zodpovednosti za vyslovený výrok ako iným osobám. V princípe totiž platí, že predstaviteľ štátnej moci je povinný zverejňovať len skutkovo dôkladne preverené informácie, ktoré sa navyše vzťahujú iba k záležitostiam, ktoré spadajú do jemu kompetenčne vymedzenej oblasti. Ak ústavný činiteľ nemá svoje tvrdenia faktov dôkladne preverené čo do pravdivosti, nie je oprávnený ich zverejniť (pozri Nález Ústavného súdu Českej republiky z 11.11.2005, I. ÚS 453/2003). Uvedené platí o to viac, že hodnotiaci úsudok/záver žalovaného nesmeroval proti jeho politickému rivalovi na politickej scéne, v „*politickom ringu*“, ale proti lekárovi, ktorý zabezpečoval osobne starostlivosť o zdravie ľudí s najťažším postihnutím spôsobeným závažným pandemickým ochorením.

) Uznesenie Krajského súdu v Prešove (sp. zn. 9Co/14/2022 zo dňa 29. 03. 2022

Poslanec NR SR ako žalovaný podal proti uzneseniu súdu prvej inštancie odvolanie. Odvolací súd potvrdil uznesenie Okresného súdu v časti týkajúcej sa povinnosti žalovaného vymazať nenávisťné príspevky. V ďalších výrokoch týkajúcich sa povinnosti žalovaného poslanca ospravedlniť sa a zaplatiť nemajetkovú ujmu, súd uznesenie zmenil a v tejto časti návrh zamietol.

Odvolací súd s odkazom na judikatúru ESĽP zdôraznil, že predmetné prejavy sa v čase rozhodovania nachádzali na facebookovom profile žalovaného – ústavného činiteľa, od ktorého sa prirodzene očakávajú pravdivé informácie, a to že sa vo svojich prejavoch vyhne komentárom podporujúcim neznášanlivosť (rozhodnutie ESĽP zo dňa 06.07.2006 vo veci Erbakan proti Turecku, sťažnosť. č.59405/00).

Odvolací súd vo svojom odôvodnení taktiež načrtnol líniu posudzovania a právneho hodnotenia súdu, ktorú by mali sudy rešpektovať v sporoch o ochranu osobnosti pri nenávisťných prejavoch. Súd uviedol, že v konaní o žalobe vo veci ochrany osobnosti vo veci samej, ktoré ukončené nie je, bude v súlade s princípom procesnej rovnosti strán konania, právami, ktoré z toho vyplývajú, možné posudzovať tvrdenia strán sporu. To znamená, že súd prihliadne aj na žalovaným akcentovanú kolíziu základných práv, limitačné klauzuly, to, či sú sporné prejavy žalovaného prejavmi osoby reprezentujúcej svojich voličov sledujúcimi verejný záujem, t.j. takými, ktorými sa môže prispieť k verejnej debate, alebo či ide o prejavy s difamačným účelom bezkorektného úsudku a dobrej viery, vykazujúce znaky kritiky a prekračujúce limity prípustnosti. Podľa odvolacieho súdu totiž ani sloboda prejavu nemôže byť bezbrehá, sledujúca ochranu útočných a intoleranciu živiacich nenávisťných prejavov.

) 3.3 PETER SABAKA (VS. MILAN UHRÍK

Podobné okolnosti a okruh aktérov má aj ďalší súdny spor, ktorý inicioval lekár Peter Sabaka z dôvodu obrany proti tvrdeniam adresovaným na jeho osobu zo strany ďalšieho politika, poslanca Európskeho parlamentu, bývalého člena extrémistickej strany Ľudová Strana Naše Slovensku a súčasného predsedu mimoparlamentného hnutia Republika, Milana Uhríka. Poslanec zverejnil v septembri a októbri 2021 na svojom profile na sociálnej sieti Facebook príspevky, v ktorých navodzoval dojem, že lekár prijal finančné prostriedky od štátu za to, že schvaľoval protipandemické opatrenia prijímané vládou.

Peter Sabaka podal na súd žalobu, v ktorej tvrdil, že príspevky obsahovali nepravdivé a osočujúce informácie, čím v čase mimoriadne napätej situácie v spoločnosti nasmeroval hnev a negatívne emócie

na jeho osobu a zároveň ohrozil život a zdravie jeho aj jeho rodinných príslušníkov. Podľa názoru lekára prekročilo konanie poslanca mieru únosnosti, ktorú je ako osoba verejnosti známa, nie však verejne činná povinný akceptovať a zniesť, o to viac, že ide o účelové vyjadrenia, ktoré nemajú pravdivý základ.

V žalobe sa domáhal jednak vyslovenia, že zverejnením príspevkov žalovaný neoprávnene zasiahol do jeho práva na ochranu osobnosti a uloženia povinnosti žalovanému natrvalo tieto príspevky a všetky textové komentáre k nim odstrániť. Ďalej sa domáhal uloženia povinnosti žalovanému uverejniť na profile poslanca na sociálnej sieti Facebook ospravedlnenie a náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch. Okrem toho žiadal aj nariadenie neodkladného opatrenia, ktorým by súd uložil povinnosť poslancovi zmazať príspevky zo dňa 22.09.2021 a zo dňa 18.10.2021 a všetky textové komentáre k nim.

) Uznesenie Okresného súdu Nitra
(sp. zn. 18C/64/2021 zo dňa 20. 12. 2021

Súd prvej inštancie návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia vyhovel a nariadil poslancovi Milanovi Uhríkovi, aby odstránil sporné príspevky zo svojho profilu na sociálnej sieti Facebook a všetky komentáre prislúchajúce tomuto príspevku.

Okresný súd v odôvodnení rozhodnutia konštatoval, že statusy, odstránenia ktorých zo sociálnych sietí sa žalobca domáhal, obsahujú klamlivé a pravdu skresľujúce tvrdenia na osobu žalobcu, a tieto možno považovať za objektívne spôsobilé spôsobiť ujmu na právach žalobcu, a to predovšetkým práva na ochranu osobnosti podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka. Konštatovania, resp. názory žalovaného poslanca, ktoré nie sú založené na overených skutočnostiach, ale na nepravdivých a pravdu skresľujúcich tvrdeniach, môžu z dlhodobého hľadiska ovplyvniť verejnú mienku o žalobcovi, ale tiež ohroziť jeho občiansku česť a ľudskú dôstojnosť.

Ďalej súd uviedol, že s ohľadom na osvedčenie dôvodnosti nároku na ochranu zasiahnutých osobnostných práv žalobcu, ako aj absenciu akejkoľvek legitimacy pretrvávania závažných tvrdení na adresu žalobcu vo verejnom priestore, je nariadenie neodkladného opatrenia vo veci samej vhodným právnym prostriedkom ochrany, keď odstránením statusu sa v značnej miere zamedzí ich ďalšiemu šíreniu. Nariadením neodkladného opatrenia nedôjde ani k porušeniu zásady proporcionality, ani ku kolízii ochrany osobnostných práv na strane žalobcu a slobody prejavu na strane žalovaného.

) Uznesenie Krajského súdu v Nitre
(sp. zn. 25Co/31/2022 zo dňa 20. 04. 2022

Proti uzneseniu súdu prvej inštancie podal Milan Uhrík odvolanie a vec následne posúdil odvolací súd, ktorý jeho odvolaniu vyhovel a rozhodnutie Okresného súdu Nitra zmenil tak, že návrh na nariadenie neodkladného opatrenia zamietol.

Krajský súd na rozdiel od okresného súdu nevidel dôvody na nariadenie neodkladného opatrenia a odôvodnil to pomerne stroho tým, že okresný súd neuviedol, aká konkrétna bezprostredne hroziaca a ťažko napravitelná ujma môže žalobcovi vzniknúť, ani akým spôsobom sa právne postavenie žalobcu môže zhoršiť. V tejto súvislosti súd vzal do úvahy, že od zverejnenia príspevkov žalovaného do podania návrhu a následného vydania napadnutého uznesenia uplynula doba dvoch až troch mesiacov. Navyše krajský súd uviedol, že konštatovanie o klamlivosti tvrdení o osobe žalobcu je bez vykonaného dokazovania predčasné.

Je potrebné zdôrazniť, že v tomto konaní sa sudy zaoberali iba návrhom na nariadenie neodkladného opatrenia, ktorého obsahom mala byť povinnosť odstrániť sporné príspevky zo sociálnej siete Facebook. Súd teda nerozhodoval o neoprávnenom zásahu poslanca do osobnostných práv lekára a z toho prameniacych nárokov, keďže

tieto otázky sa budú riešiť v konaní vo veci samej, ktoré bude ešte len prebiehať. Súd záverom svojho odôvodnenia dodal, že ďalšie skutočnosti, najmä to, či príspevky žalovaného vykreslili skutkové okolnosti udelenia ceny žalobcovi takým spôsobom a s takou intenzitou, že zasiahli do práva žalobcu na ochranu osobnosti, bude predmetom dokazovania vo veci samej.

3.4 SLAVOMÍR HNATIČ VS. N PRESS, S.R.O.

Nezávislý denník Denník N publikoval na svojej webovej stránke článok, v ktorom informoval o prípade slovenského pracovníka Slovenskej akadémie vied, ktorý bol vyslaný do Ruska na pracovnú cestu a zobral aj svoju dcéru, napriek tomu, že bola zverená do osobnej starostlivosti matky. Súd následne nariadil neodkladné opatrenie, ktorým zveril dcéru do starostlivosti otca, a to až do právoplatného skončenia veci. Otec dieťaťa Slavomír Hnatič nesúhlasil s medializáciou uvedených skutočností a podal na súd návrh na nariadenia neodkladného opatrenia, ktorým mal súd uložiť vydavateľstvu denníka povinnosť zdržať sa uverejňovania akýchkoľvek informácií týkajúcich sa súkromia jeho dieťaťa.

Uznesenie Okresného súdu Bratislava III sp. zn. 19C/105/2018 zo dňa 13. 09. 2018

Okresný súd Bratislava III vyhovel návrhu a nariadil neodkladné opatrenie, ktorým vydavateľovi uložil povinnosť zdržať sa uverejňovania akýchkoľvek informácií týkajúcich sa súkromia maloletého dieťaťa.

Súd odôvodnil rozhodnutie tým, že vzťahy medzi rodičmi sú veľmi komplikované. V zmysle čl.6 Dohovoru môže byť tlač aj verejnosť vylúčená počas súdneho konania (jeho časti alebo celého) aj vtedy, keď si to vyžaduje záujem maloletého alebo ochrana súkromného života účastníkov, k čomu vo veci týkajúcej sa rozvodu rodičov

maloletej a úpravy výkonu rodičovských práv a povinností aj došlo. Okresný súd preto dospel k názoru, že ochrana súkromia maloletej a jej rodiny stojí nad verejným záujmom – slobadou prejavu v tlači, kde medializácia daného prípadu by s vysokou pravdepodobnosťou zhoršila už aj tak veľmi narušené vzťahy medzi rodičmi maloletej.

Uvedené podľa súdu podporne potvrdzuje aj Etický kódex Slovenského syndikátu novinárov ktorý ustanovuje, že novinár nesmie bez súhlasu dotknutej osoby písať, hovoriť o skutočnosti a zobrazovať skutočnosť tak, aby zasahoval do súkromného života dotknutej osoby; môže tak urobiť iba v prípade, že verejný záujem si vyžaduje poznať jej súkromie; nesmie znižovať jej dobré meno, česť a dôstojnosť, pokiaľ osoba sama nevyvoláva podozrenie, že postupuje protizákonne alebo vzbudzuje pohoršenie.

Uznesenie Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 7Co/78/2019 zo dňa 24. 04. 2019

Odvolací súd na základne podaného odvolania vydavateľa potvrdil rozhodnutie okresného súdu ako vecne a právne správne a v celom rozsahu sa stotožnil s dôvodmi odôvodnenia.

Odvolací súd zdôraznil potrebu zvýšenej ochrany osobnostnej sféry v prípade maloletých detí, ktorá pramení v ich neukončenom osobnostnom vývine, a preto sú zraniteľnejšími pred zásahmi ako dospelé osoby.

Odvolací súd zdôraznil, že pri vzájomnom vyvažovaní práv oboch strán nie je možné nezohľadniť osvedčené konkrétne okolnosti na strane žalobkyne, ktorá je maloletým dieťaťom (vo veku 3 a pol roka) k veku primeraným psychickým ako aj fyzickým vývojom, ktorej rodičia nie sú osoby verejnosti známe, resp. verejne činné a v minulosti sa neprezentovali informáciami zo svojho súkromného života, dlhodobo nevedú spoločnú domácnosť, vedú súdny spor o rozvod

manželstva a úpravu rodičovských práv a povinností k maloletej (právoplatne neskončený), a ktorých vzájomný vzťah je vysoko zložitý, disharmonický a konfliktný.

**)} Nález Ústavného súdu SR sp. zn. III.
(ÚS 110/2020 zo dňa 24. 04. 2019**

Vydavateľstvo podalo proti uvedeným rozhodnutiam súdov sťažnosť na Ústavný súd SR, ktorý rozhodol, že boli porušené práva vydavateľstva na slobodu prejavu podľa čl. 26 ods. 1 a 2 Ústavy a právo na slobodu prejavu podľa čl. 10 Dohovoru. Ústavný súd SR tak rozhodnutie Krajského súdu v Bratislave zrušil a vrátil na ďalšie konanie.

Ústavný súd SR konštatoval, že pri rozhodovaní sporov vo veciach ochrany osobnosti musí byť vždy zohľadnená ochrana slobody prejavu, a to minimálne v rozsahu jej ústavných záruk. Uvedené ustanovenia Občianskeho zákonníka teda nemožno aplikovať izolovane, ale je nutné ich vykladať a aplikovať v súlade s ústavou. Nutnosť zohľadniť slobodu prejavu, samozrejme, neznamená rezignáciu na ochranu osobnosti. Znamená to však, že v niektorých prípadoch musí byť uprednostnená sloboda prejavu, aj keď daný prejav môže mať isté nedostatky z hľadiska klasickej zákonnej ochrany osobnosti.

Podľa názoru ústavného súdu konajúce súdy nevyvážili spravodlivo vzájomne kolidujúce práva, keď v záujme ochrany súkromia maloletého dieťaťa paušálne obmedzili slobodu prejavu vydavateľstva a jeho práva na slobodné rozširovanie informácií. Ústavný súd konštatoval, že v posudzovanom prípade neexistovala „naliehavá spoločenská potreba“ odôvodňujúca zásah do slobody prejavu v podobe jej absolútneho obmedzenia, pretože sledovaný cieľ, teda ochranu súkromia maloletej žalobkyne, bolo možné dosiahnuť inými, šetrnejšími prostriedkami, napr. prijatím opatrení na zachovanie anonymity maloletej v inkriminovanom článku, zákazom uverejnenia fotografií maloletej a členov rodiny a pod.

Ústavný súd preto dospel k názoru, že prijaté obmedzenie slobody prejavu vydavateľstva vo forme preventívneho zákazu publikovania sporného článku nebolo nevyhnutým v demokratickej spoločnosti, v dôsledku čoho vykonaný zásah nezodpovedal zásade proporcionality.

**)} 3.5 ZUZANA PETKOVÁ
(VS. MARTIN DAŇO**

Bývalá novinárka a súčasná riaditeľka Nadácie Zastavme korupciu upozornila Ministerstvo kultúry SR, že vydavateľ „*občianske združenie Daňová reforma a spoločenský rozvoj*“, ktorého predstaviteľ bol žalovaný Martin Daňo, malo registrovaný titul periodickej tlače GINN, pričom si nespĺnilo svoje povinnosti podľa tlačového zákona, konkrétne predložiť výtlačky aspoň dvoch vydaní periodickej tlače ročne. Ministerstvo kultúry SR na základe uvedeného dôvodu občianske združenie žalovaného zo zoznamu vydavateľov tlače odstránil. Martin Daňo vnímal tento postup ako nezákonný a v reakcii na tieto skutočnosti nahral video, ktoré zverejnil na svojom kanáli na portáli YouTube. Martin Daňo sa vo zverejnených videách vyjadroval hrubým, vulgárnym a znevažujúcim spôsobom na adresu Zuzany Petkovej, ktorá sa návrhom na nariadenie neodkladného opatrenia domáhala, aby súd uložil povinnosť odstrániť predmetné videá.

**)} Uznesenie Okresného súdu Bratislava II
(sp. zn. 18C/27/2019 zo dňa 03. 06. 2019**

Okresný súd Bratislava II nariadil na základe návrhu neodkladné opatrenie, ktorým uložil povinnosť žalovanému Martinovi Daňovi odstrániť z webovej stránky YouTube označené videá.

Podľa okresného súdu žalobkyňa osvedčila potrebu neodkladnej úpravy pomerov strán tým, že preukázala existenciu nebezpečenstva bezprostredne jej hroziaceho najmä s ohľadom na vyjadrenia

obsiahnuté v predmetných videách, ktoré sú objektívne spôsobilé privodiť ujmu na jej právach chránených ustanoveniami § 11 a § 12 Občianskeho zákonníka, a to na práve na ochranu občianskej cti, súkromia, mena a prejavov osobnej povahy. Uviedol, že právo slobody prejavu slovom, písmom, tlačou, obrazom a iným spôsobom je síce zaručené Ústavou SR v čl. 26, ale pri jeho výkone je potrebné v demokratickej spoločnosti dodržiavať, rešpektovať právo na ochranu osobnosti ako základné ústavné právo. V európskom právnom prostredí je právo na ochranu osobnosti považované za jedno z najsilnejších práv a je prirodzené, že právo slobody prejavu mu musí ustúpiť.

Súd neuložil žalobkyni povinnosť podať žalobu vo veci samej v zmysle § 336 ods. 1 CSP, pretože bol toho názoru, že neodkladným opatrením možno dosiahnuť trvalú úpravu pomerov medzi stranami.

Uznesenie Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 8Co/197/2019 zo dňa 03. 06. 2019

Proti rozhodnutiu súdu prvej inštancie podal Martin Daňo odvolanie, v ktorom poukazoval na neprimeraný zásah do jeho práva na slobodu prejavu a žiadal, aby odvolací súd rozhodnutie zmenil a návrh zamietol. Krajský súd v Bratislave po preskúmaní rozhodnutia konštatoval, že odvolanie nie je dôvodné a rozhodnutie okresného súdu potvrdil.

Krajský súd považoval za osvedčenú dostatočným spôsobom pre účely nariadenia neodkladného opatrenia skutočnosť, že videá a posty, ktorých odstránenia zo sociálnych sietí sa domáha žalobkyňa, obsahujú urážlivé, hanlivé tvrdenia na osobu žalobkyne vyjadrené vulgárnou formou, ktoré možno považovať za objektívne spôsobilé privodiť ujmu na právach žalobkyne, a to práva na ochranu občianskej cti, súkromia, mena a prejavov osobnej povahy.

Súd tiež poukázal na to, že pri výkone práva na slobodu prejavu je potrebné dodržiavať a rešpektovať právo na ochranu osobnosti ako základné ústavné právo. Kritika určitej osoby v rámci výkonu práva slobody prejavu musí byť vecná a primeraná určitému legitímnemu cieľu, ktorý je týmto prejavom sledovaný, ktorým môže byť spoločenská potreba, resp. požiadavka diskusie o veciach a osobách verejného záujmu. Podľa súdu však texty predmetných videí a postov neobsahovali žiaden vecný základ odôvodňujúci negatívne hodnotenie osobnostných stránok žalobkyne hrubo urážlivými a hanlivými výrazmi.

3.6 ŠÉFREDAKTOR ČASOPISU ZEM A VEK ODSÚDENÝ ZA ČLÁNOK S ANTISEMITSKÝM OBSAHOM

Vydavateľ a šéfredaktor časopisu Zem a Vek Tibor Eliot Rostás publikoval v roku 2017 článok s názvom „*Klin židov medzi Slovanmi*“, ktorý bol dostupný v printovej ako aj elektronickej podobe. Autor v predmetnom článku uvádzal údajné citácie myšlienok rôznych osobností slovenskej histórie, ako napr. Matej Bel, Andrej Kmeť, Jozef Miloslav Hurban alebo Svetozár Hurban Vajanský, v ktorých vyjadrujú negatívne postoje k židovskej komunite. V článku okrem iného uvádzal: „*Aby mohli zemanstvo svoj ľud lepšie zdierať a aby tak čím viac vyťažilo v svoj prospech z jeho úbohej kože, využilo v tomto úpadku Židov, ktorým prenajímali jeho majetky. Mukám a utrpeniu ľudu nebolo konca-kraja. Tento cudzí národ, nespojený nijakým putom s naším národom, národ, ktorý zo zásady zavrhol kresťanstvo, a preto nepoznal lásku k blížnemu, hrozným spôsobom šafáril medzi našimi kmeňmi. Bezohľadne vyciaval v svoj prospech a v prospech zemanstva úbohý ľud a snažil sa ho mnohorakým spôsobom zviest a morálne rozložiť, nemilosrdne a s podporou zemanstva ho pripravoval o majetok. Odtiaľ pramení hlboká antipatia našich kmeňov voči tomuto Bohom*

zabudnutému národu.“ *Ľudovít Štúr, 1851*“. Za tieto výroky začali orgány činné v trestnom konaní viesť proti šéfredaktorovi časopisu trestné konanie pre podozrenie zo spáchania trestného činu.

**Rozsudok Špecializovaného trestného súdu
sp. zn. 2T/31/2019 zo dňa 16. 12. 2019**

Rozsudkom Špecializovaného trestného súdu bol autor článku uznaný za vinného z prečinu hanobenia národa, rasy a presvedčenia podľa § 423 ods.1 písm. a) Trestného zákona a súd mu uložil peňažný trest vo výške 4 000 €.

Súd vzal do úvahy, že sloboda prejavu sa vzťahuje nielen na informácie alebo myšlienky, ktoré sú vo všeobecnosti prijímané priaznivo alebo ktoré sú považované za neškodné či bezvýznamné, ale aj na tie, ktoré pohoršujú, šokujú či znepokojujú štát alebo skupinu ľudí. Tak si to vyžaduje pluralita, tolerancia a duch otvorenosti, bez ktorých niet demokratickej spoločnosti (*Handyside vs. Spojené kráľovstvo* zo dňa 07.12.1976, ods.49). V tom istom rozhodnutí však ESLP zároveň uviedol, že naďalej zostáva v právomoci vnútroštátnych súdov vykonať tzv. test nevyhnutnosti, t.j. posúdiť, či skúmané vyjadrenia nedosiahli ten stupeň zásahu do práv iných osôb, kedy tu už existuje „*naliehavá spoločenská potreba*“ pre obmedzenie slobody prejavu, napr. aj formou trestnoprávneho postihu.

Voľným šírením hanobiacich a nenávistných prejavov by podľa Špecializovaného trestného súdu došlo k legitimizácii takýchto postojov ako niečoho normálneho, čo je štandardnou súčasťou spoločnosti a jej myslenia, napriek tomu, že takéto konanie je pre spoločnosť škodlivé až nebezpečné a protiprávne. Osoby, ktoré takéto postoje šíria bez toho, aby niekto voči nim namietal, získavajú pocit, že ich názory a postoje sú nielen akceptované, ale aj správne a dôvodné, všeobecne prijímané a šírené a niektorí sú na ich základe ochotní aj konať (rozhodnutie NS SR sp. zn. 2To/10/2018).

Súd v tomto konaní konštatoval, že autor článkom hanobil židovskú komunitu, čím sa v podstate snažil vyvolať negatívne myšlienky a negatívne postoje voči tejto komunite v spoločnosti.

Podľa súdu použil autor článku hanlivé slovné spojenia, ktoré boli paušálne použité na stereotypné opísanie vlastností všetkých členov židovského národa. Súd prihliadol na vyjadrenie obžalovaného, ktorý uviedol, že zámerne v článku neuviedol žiadne pozitívne príklady z pôsobenia Židov na našom území alebo vo svete, lebo to nepovažoval za potrebné. Autor žiadneho hanobiaceho článku sa nemôže skrývať za to, že je novinár a jeho články teda môžu byť nevyvážené a tendenčné. Rovnako sa nemôže úspešne brániť ani tým, že je spisovateľ a nevypracoval historickú analýzu, ale esej, t.j. umelecký materiál, čo bol aj prípad obhajoby obžalovaného. Uraziť, hanobiť a inak škodiť druhým osobám nepochybne možno rôznym spôsobom, umeleckú tvorbu nevynímajúc.

Súd sa vysporiadal aj s tvrdením obžalovaného, že iba odkazoval na výroky historických osobností, a teda iba ich reprodukoval. Podľa súdu však bol v článku prezentovaný subjektívny názor autora na židovský národ, ktorý si pri opise generalizovaných vlastností Židov pomáha citáciou tretích osôb, pričom k týmto hodnotiacim výrokom z dávnej minulosti sa on bez výhrad hlási a opakovane konštatuje, že ich považuje za správne. Obžalovaný teda vo svojom článku nezačína žiadnu diskusiu, nepripúšťa možnú mylnosť citovaných výrokov alebo svojich úvah. Nepredkladá ich ako príspevok do diskusie, ale vyslovuje jasný záver o ich správnosti.

Pri hodnotení obsahu článku bolo potrebné brať do úvahy i citáty v ňom obsiahnuté, hoci obžalovaný nie je ich autorom. Súd nehodnotil trestnoprávnu zodpovednosť osôb, ktoré tieto výroky v minulosti vyslovili. Obžalovaný sa však k týmto výrokmi hlási a považuje ich za obsahovo správne. Tým preberá na seba zodpovednosť, akoby tieto

výroky aj sám vyslovil, keďže ich ďalej šíri a podporuje. Ak niekto len zverejní hanlivé citáty iných, to ešte samo o sebe nemusí byť vždy trestné. Ale ak ten, kto takéto výroky šíri, súbežne s tým aj vyhlasuje, že súhlasí s obsahom citovaných výrokov, hľadá sa na neho, akoby ich teraz on sám vyslovil. Napríklad páchatel', ktorý by „len“ verejne citoval rasistické myšlienky Adolfa Hitlera s dôvetkom, že sa k jeho výrokom plne hlási a považuje ich za správne, bol by sám priamo trestne zodpovedný za takéto vyjadrenie.

Súd teda konštatoval, že obžalovaný svojím verejne prezentovaným názorom, ktorý bol cielene rozšírený medzi ľudí prostredníctvom médiá, prekročil mieru práva na slobodu prejavu a zasiahol do práv iných ľudí (členov iného národa) takým spôsobom, ktorý už vyžaduje trestnoprávny postih. Tento zásah štátu do slobody prejavu obžalovaného je realizovaný v súlade so zákonom (legalita), za účelom ochrany práv iných osôb (legitimita) a je nevyhnutný na zachovanie princípov demokratickej spoločnosti (proporcionalita).

Takýto záver súdu pritom nemá nič spoločné s tzv. politickou korektnosťou. Štát podľa súdu nikomu nebráni, aby prezentoval svoje subjektívne výhrady voči inej osobe, ba aj voči národu. Musí však ísť o spôsob a formu, ktorá nemá za cieľ lacno a paušálne hanobiť tretie osoby len na základe príslušnosti k národu, náboženstvu, rase a pod. Štát netrestá kritické vyjadrovanie o inej osobe alebo o skupine osôb. Postihovaná je len forma prejavu, pokiaľ je kritický obsah podávaný formou hanobiacich urážlivých formulácií, ktoré sú neúčinné z hľadiska polemiky, ktorú má riadna kritika obvykle vyvolať.

Uznesenie Najvyššieho súdu sp. zn. 2To/4/2020 zo dňa 26. 10. 2021

Najvyšší súd SR zamietol odvolanie obžalovaného a prokurátora Úradu špeciálnej prokuratúry (ÚŠP) a potvrdil rozsudok Špecializovaného trestného súdu, ktorým bol autor článku uznaný

za vinného za spáchanie trestného činu hanobenia národa, rasy a presvedčenia a bol mu uložený peňažný trest 4 000 €.

Najvyšší súd sa v plnej miere stotožnil s právnym názorom Špecializovaného trestného súdu. V kontexte použitia prostriedkov trestného práva na postihovanie verbálnych prejavov uviedol, že právo na názor podlieha trestnoprávnej zodpovednosti v obmedzenej miere stanovenej Trestným zákonom len tam, kde zasahuje do práv alebo práva iných osôb, či už fyzických alebo právnických, a to takým spôsobom, ktorý si vyžaduje účinná ochrana dotknutých záujmov. Nie teda každé vyjadrenie názoru je nevyhnutné postihovať prostriedkami trestného práva – práve naopak. V prerokúvanom prípade obžalovaný zasiahol do práva Židov ako skupiny osôb – národa – tým, že ich svojím článkom hanil a urážal zovšeobecňujúc negatívne vlastnosti, ktoré o nich v minulosti vyslovili i mnohí národní dejatelia. Tak ako správne uviedol prvostupňový súd, nešlo len o prostú citáciu takýchto výrokov, ale aj o určitú syntézu týchto myšlienok a ich dotvorenie vlastným negatívnym názorom o nich.

Druhý zásadný názor odvolacieho súdu sa týka vysvetlenia rozdielu medzi ochranou práva na názor na americkom kontinente a v Európe z hľadiska toho, ako sa historicky vyvíjali, či už pokiaľ ide o ich ochranu v ústavách jednotlivých krajín, respektíve pokiaľ ide o nazeranie na právo na názor ako taký. Je zrejmé, že v USA, ale aj v Kanade právo na názor od skončenia občianskej vojny nie je v podstate trestnými prostriedkami výraznejšie obmedzované, spoliehajúc sa na kultúrnu a vzdelanostnú úroveň spoločnosti a občanov, ktorí sú sami spôsobilí odlíšiť i agresívnejšie formy prejavu bez toho, aby zásadným spôsobom vplývali na ich správanie. Naopak, v Európe, na základe historických skúseností nie starších ako sto rokov (najmä druhá svetová vojna), bolo právo na názor najmä v tridsiatych rokoch dvadsiateho storočia zneužívané na potlačanie práv národov, menšín, skupín obyvateľstva, na vyvolávanie pogromov, nepokojov, násilia

a napokon i celosvetových vojen. Preto používanie trestnoprávných prostriedkov je v Európe častejšie a citlivejšie najmä vo vzťahu k nenávisťne a násilne ladeným názorom.

4.

ADMINISTRATÍVNE NÁSTROJE KONTROLY ŠÍRENIA INFORMÁCIÍ V ONLINE PRIESTORE

V predchádzajúcej časti sa venovala pozornosť hranici medzi tolerovaným a zakázaným verbálnym prejavom na internete, ako ju vymedzuje judikatúra ESĽP a slovenské súdy. Spoločným znakom týchto prípadov je ten, že ESĽP ponúka výklad práva na slobodu prejavu v kontexte zákonov a vnútroštátnych nastavení jednotlivých štátov. ESĽP ako súdna inštancia môže zaujať stanovisko iba pre konkrétny prípad, kedy sa dotknutá osoba po vyčerpaní prostriedkov právnej ochrany na vnútroštátnej úrovni rozhodne predložiť svoj spor na posúdenie na tejto úrovni. ESĽP vo svojej rozhodovacej činnosti utvára určitý právny rámec a jeho právny názor by mal tvoriť podklad pre rozhodnutia vnútroštátnych súdov v identických prípadoch. Podstatná je však vnútroštátna regulácia.

↳ 4.1 SAMOREGULÁCIA WEBOV

Na rozdiel od tradičných médií, ktorých fungovanie podlieha regulácii zákonom alebo licenciami, v prostredí internetu takáto forma regulácie absentuje. Avšak aj v prostredí internetu existuje regulácia obsahu a príspevkov, a teda neplatí, že na slobodu prejavu na internete sa nevzťahujú žiadne limity alebo obmedzenia, aj keď sa to môže na prvý pohľad tak javiť.

) **Za obsah na internete zodpovedaná** (**prevádzkovateľ stránky alebo sociálnej siete**

Ak nejaký príspevok obsahuje protiprávny obsah, treba vyzvať prevádzkovateľa internetovej stránky, aby odstránil predmetný príspevok z dôvodu porušenia pravidiel komunity.

Prevádzkovateľ internetovej stránky je povinný odstrániť zverejnený obsah s ohľadom na ustanovenie § 6 ods. 5 zákona č. 22/2004 Z.z. o elektronickom obchode, podľa ktorého „Ak poskytovateľ služieb poskytuje služby informačnej spoločnosti v rozsahu podľa odsekov 1, 3 a 4, nie je povinný sledovať informácie ani oprávnený vyhľadávať informácie, ktoré sa prenášajú alebo ukladajú. Ak sa však dozvie o protiprávnosti takých informácií, je povinný odstrániť ich z elektronickej komunikačnej siete alebo aspoň zamedziť k nim prístup; súd môže nariadiť poskytovateľovi služieb ich odstránenie z elektronickej komunikačnej siete aj vtedy, ak sa poskytovateľ služieb o ich protiprávnosti nedozvedel.“

Povinnosťou prevádzkovateľa je teda regulovať obsah, ktorý je publikovaný na jeho internetovej stránke alebo sociálnej sieti, ak sa dozvie o jeho protiprávnosti. Znamená to, že prevádzkovateľ nie je povinný iniciatívne vyhľadávať protiprávne príspevky, hoci mnohé stránky tento postup v praxi realizujú. Najčastejšie sa prevádzkovatelia stránky môžu spoľahnúť na aktívny prístup zo strany ostatných užívateľov, ktorí na závadný obsah často upozorňujú. Ak sa prevádzkovateľ portálu dozvie o nezákonnosti obsahu, ktorý bol vložený na stránku tretími osobami, je povinný takýto obsah odstrániť. Pokiaľ by neakceptoval požiadavku na vymazanie takéhoto obsahu, bude znášať zodpovednosť za jeho publikovanie. Prevádzkovatelia internetových stránok preberajú na seba „povinnosti a zodpovednosť“ spojenú so slobodou prejavu, keď ich používatelia šíria nenávistné prejavy a komentáre vedúce k priamemu podnecovaniu násilia.

Technologické spoločnosti Facebook, Twitter, platforma YouTube a Microsoft v roku 2016 podpísali s Európskou úniou „Kódex správania pre boj proti nezákonným nenávisným prejavom na internete“, v ktorom sa zaviazali bojovať proti šíreniu takéhoto obsahu v Európe. Neskôr sa pripojili aj ďalšie spoločnosti (Google) a kódex sa rozšíril aj na ďalšie platformy (Instagram, LinkedIn, WhatsApp). Medzi najvýznamnejšie verejné záväzky, ktoré tieto technologické spoločnosti prijali, patria:

- zavedenie jasných a účinných postupov na preskúmanie oznámení o nezákonných nenávisných prejavoch na svojich stránkach tak, aby mohli odstrániť alebo zablokovať prístup k takémuto obsahu,
- spoločnosti preskúmajú každé oznámenie so žiadosťou o odstránenie nenávisného prejavu za menej ako 24 hodín a ak je to potrebné, odstránia alebo zablokujú prístup k takémuto obsahu,
- spoločnosti budú robiť osvetu v tejto oblasti a zvyšovať povedomie užívateľov o obsahu, ktorý nie je povolený podľa ich komunitných pravidiel,
- spoločnosti budú poskytovať informácie o postupoch na predkladanie oznámení o nenávisnom obsahu s cieľom zvýšiť rýchlosť a účinnosť komunikácie medzi úradmi členských štátov a týmito spoločnosťami,
- spoločnosti budú poskytovať svojim zamestnancom školenia v súvislosti s aktuálnym spoločenským vývojom.

Najvýznamnejšie spoločnosti z oblasti informačných technológií implementovali tieto záväzky do svojich komunitných pravidiel a vydali pravidlá týkajúce sa zverejňovania obsahu s nenávisným obsahom. Každý používateľ platformy alebo sociálnej siete vyjadruje súhlas s týmito princípmi a mal by si byť vedomý možných následkov, ktoré vyplývajú z porušenia pravidiel.

Z aktuálnych zistení zverejnených Európskou komisiou je zrejmé, že prijatie kódexu prinieslo v oblasti regulácie nenávisného obsahu určitý pokrok:

- IT spoločnosti odstránili v priemere 70 % všetkých nezákonných nenávisných prejavov, ktoré im oznámili mimovládne organizácie a verejné orgány zapojené do hodnotenia.
- IT spoločnosti plnia cieľ vyhodnotiť väčšinu oznámení do 24 hodín, a to priemerne v prípade viac ako 81 % oznámení.⁸

¿ Ako to robí YouTube a Facebook

Predovšetkým, ako sa uvádza vyššie, nenávisný obsah je potrebné nahlásiť.

Platforma YouTube, ktorá je najväčšou databázou audiovizuálneho obsahu na internete, má v rámci svojich pokynov zverejnené pravidlá týkajúce sa príspevkov, ktoré obsahujú škodlivý a nebezpečný obsah, násilný obsah, nenávisné prejavy, obťažovanie alebo internetové šikanovanie. Osobitne sa uvádza, aký druh obsahu je zakázané publikovať, ako treba postupovať v prípade nahlásenia takéhoto obsahu a zároveň vymedzuje sankcie a obmedzenia.

Na platforme YouTube nie sú povolené nenávisné prejavy. Spoločnosť si vyhradzuje právo odstrániť obsah propagujúci násilie alebo nenávisť voči jednotlivcom alebo skupinám na základe akýchkoľvek z nasledujúcich skutočností: vek, kasta, postihnutie, etnická príslušnosť, rodová identita a jej vyjadrenie, štátna príslušnosť, rasa, status imigranta, náboženstvo, pohlavie, sexuálna orientácia, obeť závažného násilného činu a ich príbuzní, status veterána. V prípade porušenia

⁸ Boj proti nenávisným prejavom na internete – neustále zlepšovanie situácie vďaka iniciatíve Komisie, pridávajú sa ďalšie platformy [online]. Európska komisia: Tlačový kútik. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/sk/ip_18_261/IP_18_261_SK.pdf

pravidiel ohľadom zverejňovania príspevkov spoločnosť odstráni daný obsah a informuje užívateľa. V prípade prvého porušenia pravidiel bude obsah odstránený bez uloženia sankcie. Avšak v prípade ďalšieho porušenia uloží spoločnosť používateľovi sankciu a v prípade 3 sankcií v priebehu 90 dní bude kanál zrušený.⁹

Sociálna sieť Facebook spísala základné zásady správania a používania sociálnej siete formulovala v dokumente Normy komunity Facebook. Tieto normy majú univerzálnu platnosť a záväznosť a týkajú sa každého používateľa danej sociálnej siete bez ohľadu na hranice štátu. Facebook nepovoľuje nenávistné prejavy s odôvodnením, že ľudia vyjadrujú svoje názory slobodnejšie, keď nemajú pocit, že na nich niekto útočí. Nenávistné prejavy definuje ako priame útoky na ľudí, teda nie ako útoky na koncepty alebo inštitúcie, a to na základe určitej charakteristiky: ich rasy, etnickej príslušnosti, národnosti, zdravotného postihnutia, náboženského presvedčenia, kasty, sexuálnej orientácie, pohlavia, rodovej identity a vážnej choroby. Útoky definuje ako násilné alebo dehumanizujúce prejavy, škodlivé stereotypy, výroky o podradnosti, vyjadrenia opovrhnutia, znechutenia alebo odmietnutia, nadávanie a vyzývanie na vylúčenie či segregáciu.

Facebook tiež zakazuje používanie škodlivých stereotypov ako napr. dehumanizujúce prirovnania, ktoré boli v minulosti použité ako útok na konkrétne skupiny, na ich zastrašovanie alebo vylúčenie a ktoré sú často spojené s reálnym násilím. Vek považuje za chránenú charakteristiku, ak sa naň odkazuje spolu s ďalšou chránenou charakteristikou. Ďalej poskytuje ochranu utečencom, migrantom, imigrantom a žiadateľom o azyl pred najtvrdšími útokmi, hoci povoľuje komentovanie a kritiku prisťahovaleckej politiky.

9 Bližšie podrobnosti ohľadom nenávistného obsahu zverejňovanom na platforme YouTube a spôsobe ako tento obsah nahlasovať sú dostupné na nasledovnom odkaze: https://support.google.com/youtube/topic/2803138?hl=sk&ref_topic=9282436

V prípade zverejnenia a nahlásenia škodlivého obsahu si sociálna sieť vyhradzuje právo tento obsah odstrániť a uložiť užívateľovi sankciu, tzv. *strike*. Ak dôjde k opakovanému porušeniu pravidiel, tak spoločnosť je oprávnená uložiť ďalšie sankcie spojené so zablokovaním stránky na určité obdobie.¹⁰

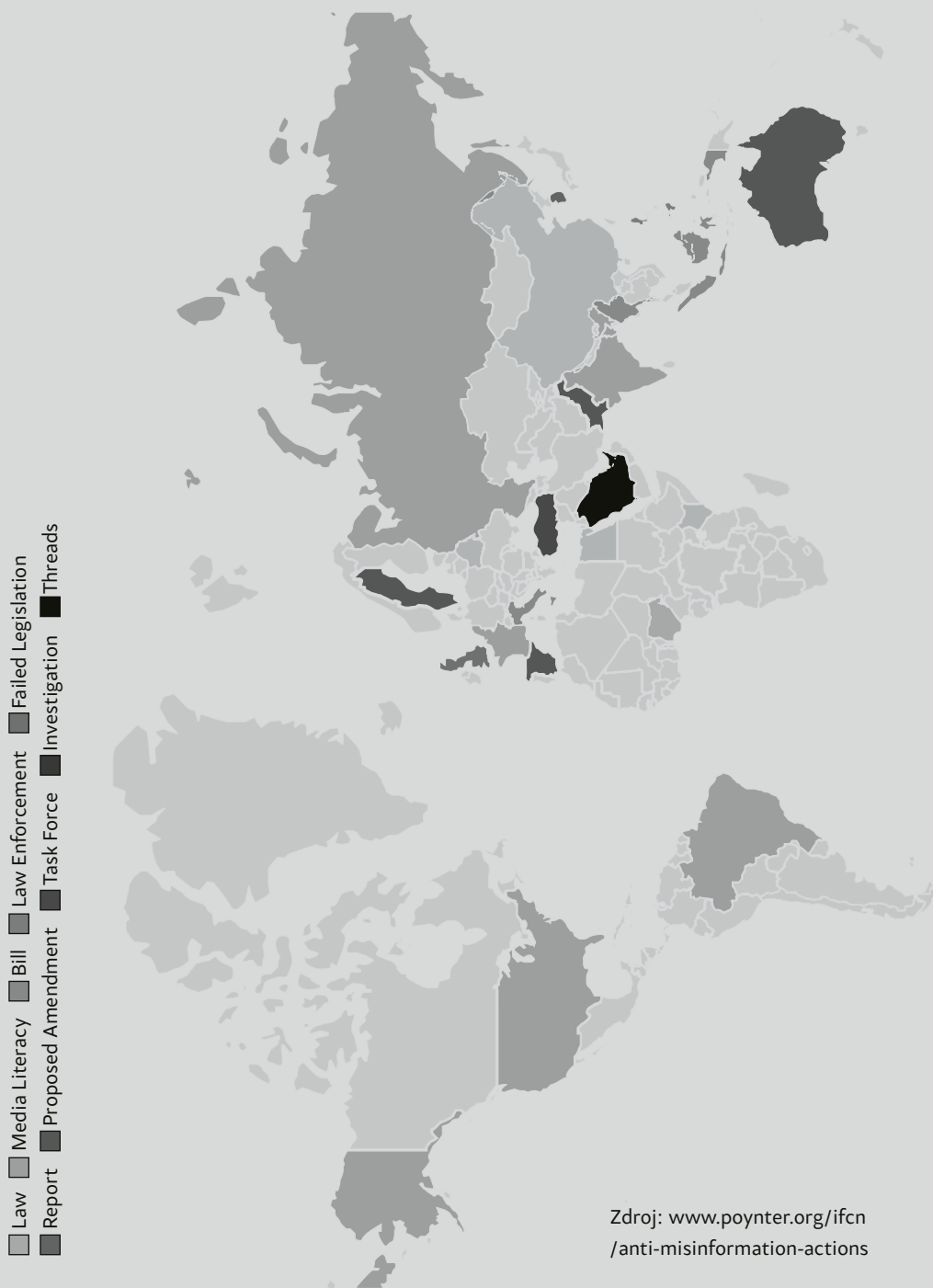
4.2 REGULÁCIA PROSTREDIA ZO STRANY ŠTÁTNEJ MOCI – ZÁKONNÉ LIMITY A BLOKOVANIE

Jedným zo spôsobov ako obmedziť existenciu nenávistných prejavov a dezinformácií na internete je monitoring a regulácia zo strany štátu. Aktívna regulácia štátu môže zahŕňať viacero mechanizmov, cez nastavenie podmienok a obmedzení pre sociálne siete a webové stránky až po najprísnejšie spôsoby kontroly v podobe blokovania závadného obsahu alebo celých webových stránok. Blokovanie je určite najzávažnejší zásah a obmedzenie slobody prejavu a slobody podnikania, avšak v legislatívnych úpravách niektorých štátov sa s ním stretávame a v určitej podobe platil aj v slovenskej legislatíve. V tejto kapitole budeme bližšie analyzovať blokovanie ako inštitút na zabránenie šírenia škodlivého obsahu a cez rozhodnutia ESLP sa pokúsime navrhnúť jeho možnú úpravu súlade s princípmi demokracie a právneho štátu. (Mapa na nasledujúcej strane).

4.3 BLOKOVANIE V JUDIKATÚRE ESLP

Inštitút blokovania webových stránok zo strany štátnej moci je v právnych systémoch demokratických štátov pomerne ojedinelý,

10 Bližšie informácie ohľadom regulácie obsahu a jeho nahlasovania spoločnosti Facebook sú dostupné na tomto odkaze: <https://transparency.fb.com/cs-cz/policies/community-standards/hate-speech/>

keďže existuje veľmi tenká hranica, kedy tento mechanizmus môže prekročiť hranice primeranosti a vykazovať znaky cenzúry. Právna teória považuje za cenzúru zásah do slobody prejavu zo strany štátnych alebo verejnoprávných orgánov so zreteľom na štátne, spoločenské, náboženské alebo iné záujmy. Predovšetkým v totalitných a nedemokratických režimoch sa cenzúra považuje za nástroj politickej moci. Uvedené potvrdzuje aj judikatúra ESĽP, ktorá vo svojej rozhodovacej činnosti posudzovala súlad legislatívy s právami chránenými Dohovorom predovšetkým v krajinách, v ktorých objektívne absentuje vo viacerých ohľadoch dodržiavanie ľudských práv a princípov právneho štátu. Je však nutné poznamenať, že ani ESĽP ani bloc nevyklučuje existenciu tohto mechanizmu v právnom poriadku, avšak stanovuje prísne pravidlá, ktoré je potrebné zohľadniť a rozoberieme si ich na nasledovných prípadoch.

4.3.1 AHMET YILDRIM PROTI TURECKU ↗

Prvý prípad, v ktorom sa ESĽP vyjadroval k zablokovaniu prístupu k internetovým stránkam, sa týkal aplikácie tureckého zákona o internete č. 5651 vo veci Ahmet Yildirim proti Turecku. Turecký súd rozhodol na základe uvedeného zákona o úplnom zablokovaní služby Google Sites od spoločnosti Google v Turecku s cieľom zabrániť prístupu na ďalšie stránky prevádzkované spoločnosťou Google s odôvodnením, že stránky svojím obsahom útočia na pamiatku prvého tureckého prezidenta a tzv. otca tureckého národa Mustafu Kemela Atatürka. Turecký študent doktorandského štúdia Ahmet Yildirim stratil v dôsledku tohto rozhodnutia prístup na svoju stránku so vzdelávacím obsahom, ktorá síce spadala podľa platformu Google Sites, ale nemala nič spoločné so stránkou s údajne urážlivým obsahom. Sťažovateľ sa domáhal uznania porušenia čl. 10 Dohovoru vnútroštátnou legislatívou a podal sťažnosť na ESĽP.

¿ Rozhodnutie ESLP:

ESLP rozhodol v roku 2012, že došlo k porušeniu čl.10 Dohovoru sťažovateľa zablokovaním prístupu k internetovej stránke. ESLP v rozhodnutí konštatuje, že bola spôsobená „vedľajšia škoda“ a že zásah do jeho práva na slobodu prejavu nebol „stanovený zákonom“, keďže relevantné ustanovenia zákona č.5651, ktoré upravujú zodpovednosť poskytovateľa obsahu, poskytovateľov hostingu a poskytovateľov pripojenia, neupravujú žiadne hromadné blokovanie prístupu, ako to bolo v tomto prípade.

ESLP ďalej uviedol, že príslušné opatrenie malo svojvoľný efekt a nemožno povedať, že bolo zamerané len na blokovanie urážajúcich webstránok, keďže sa týkalo blokovania všetkých stránok prevádzkovaných Google. Navyše, súdne preskúmanie príkazu na zablokovanie internetových stránok nespĺňalo kritériá na zabránenie zneužitiu, keďže vnútroštátne právo neustanovuje žiadne ochranné opatrenia na zabezpečenie toho, aby príkaz na zablokovanie vo vzťahu k určitej stránke nebol použitý ako prostriedok na blokáciu vo všeobecnosti.

4.3.2 CENGIZ A OSTATNÍ PROTI TURECKU ↗

Konflikt tureckého zákona o internete s právami chránenými Dohovorom bol podkladom aj pre ďalšie rozhodnutie ESLP vo veci Cengiz a ostatní proti Turecku, v ktorom ESLP posudzoval rozhodnutie tureckého súdu o zablokovaní kanálu YouTube. V roku 2008 vydal turecký súd rozhodnutie, ktorým nariadil zablokovanie stránky YouTube v celom Turecku na podklade zákona č.5651 o internete. Uvedené rozhodnutie súd odôvodnil tým, že na stránkach sa nachádzajú desiatky videí, ktoré porušujú zákonný zákaz urážky Mustafu Kemela Atatürka. Sťažovatelia – akademickí pracovníci právnických fakúlt v Turecku podali na súd návrh na zrušenie

rozhodnutia o blokovaní. V návrhu tvrdili, že sú aktívni užívatelia YouTube a rozhodnutím súdu došlo k porušeniu ich práva na slobodu prejavu a práva na vyhľadávanie a prijímanie informácií z internetu. Ďalej poukázali na skutočnosť, že šesť z desiatich sporných videí bolo zo stránky YouTube odstránených a ostatné štyri videá nie sú pre užívateľov v Turecku dostupné.

Turecký súd návrh sťažovateľov na zrušenie blokovania stránky zamietol predovšetkým s odôvodnením, že nie sú oprávnení (aktívne legitimovaní) na podanie návrhu, lebo neboli účastníkmi pôvodného konania, v ktorom súd rozhodol o blokovaní webovej stránky. Toto rozhodnutie potvrdil aj odvolací súd. V roku 2010 rozhodol štátny zástupca o ukončení blokovania YouTube v Turecku. Sťažovatelia sa napriek tomu obrátili so sťažnosťou na ESLP, v ktorej namietali porušenie svojho práva prijímať a rozširovať myšlienky v dôsledku znemožnenia prístupu k YouTube v rozmedzí rokov 2008 až 2010.

¿ Rozhodnutie ESLP:

ESLP sa musel týmto prípade vysporiadať s otázkou, či sťažovateľom možno priznať postavenie účastníkov konania o sťažnosti, napriek tomu, že toto postavenie im neprináležalo v konaní o blokovaní stránky.

Podľa ESLP bolo nevyhnutné zohľadniť konkrétne okolnosti prípadu a to predovšetkým spôsob akým dotknutá osoba využívala zablokovanú internetovú stránku a spôsobené dopady opatrenia. Sťažovatelia boli vysokoškolskí pedagógovia a YouTube využívali predovšetkým na akademické účely pri výkone svojho povolania. V tejto súvislosti ESLP zdôraznil, že YouTube obsahuje diela s umeleckým, spoločenským a tiež politickým obsahom, a predstavuje tak zdroj informácií, ktoré môžu byť predmetom záujmu každej osoby. Namietané opatrenie zabránilo sťažovateľom prístup k informáciám, ktoré sú unikátne a nebolo ich možné získať iným spôsobom.

Za týchto okolností došlo podľa ESĽP k zásahu do práv sťažovateľov a porušeniu čl.10 Dohovoru.

Za najvýznamnejší aspekt tohto rozhodnutia môžeme nepochybne označiť interpretáciu ESĽP vo vzťahu k priznaniu statusu dotknutej osoby sťažovateľom. Turecko totiž argumentovalo, že sťažovatelia nemali žiadnu väzbu na predmetné videá a z toho dôvodu nemohlo blokovaním stránky byť porušené ich právo na prijímanie informácií. ESĽP však považoval YouTube ako multidimenzionálnu platformu, ktorá je dôležitá aj pre politický a verejný diskurz a v tom prípade je koncept poškodenej osoby širší.

4.3.3 OOO FLAVUS A ĎALŠÍ PROTI RUSKU ↗

Blokovanie internetových stránok je súčasťou aj ruskej legislatívy a táto právomoc je zverená ruskej vládnej agentúre – telekomunikačnému regulačnému úradu Roskomnadzor. Sťažovatelia sú prevádzkovatelia nezávislých spravodajských portálov, na ktorých dávali priestor pre publikovanie novinárom, blogerom a politológom a zväčša boli kriticky zamerané proti ruskej vládnej moci. Na základe novely ruského informačného zákona z roku 2013 získala generálna prokuratúra právomoc identifikovať webové stránky obsahujúce výzvy k masovým nepokojom, extrémistickým činnostiam alebo účasti na nepovolených masových zhromaždeniach. V takto vyhodnotených prípadoch nebolo potrebné rozhodnutie súdu a generálna prokuratúra bola oprávnená podať žiadosť o blokovanie webových stránok priamo regulačnému úradu.

Na základe žiadosti generálnej prokuratúry zablokoval regulačný úrad Roskomnadzor prístup na webové stránky sťažovateľov a zároveň požiadal poskytovateľa webhostingu, aby z predmetných stránok odstránil údajne protiprávny obsah vyzývajúci k extrémistickým

aktivitám. Sťažovatelia sa proti rozhodnutiu regulačného úradu bránili žalobou na vnútroštátnom súde a tvrdili, že blokovanie celého obsahu webových stránok je neprimerané, a tiež že absentovalo označenie konkrétneho protiprávneho obsahu. Okrem toho sťažovatelia namietali, že blokovanie webu je v rozpore so zaužívaným postupom a znemožnili sťažovateľom obnoviť prístup na webové stránky odstránením protiprávneho obsahu. Týmto opatrením tak bolo obmedzené ich právo na rozširovanie aj takých informácií, ktoré neboli označené za protiprávne. Ruské súdy však dospeli k záveru, že generálna prokuratúra a regulačný telekomunikačný úrad rozhodli v súlade s platnou legislatívou a blokovacím opatrením nezasiahli do práv a slobôd sťažovateľov.

↳ Rozhodnutie ESĽP:

ESĽP rozhodol, že v danom prípade Rusko neoprávnene obmedzilo práva sťažovateľov chránené čl.10 Dohovoru. Prieskum ESĽP sa však nevzťahoval iba na skutočnosť, či štátny orgán konal v súlade s vnútroštátnou legislatívou, ale musel tiež overiť, či zákon umožňoval sťažovateľom upraviť svoje konanie a či ich chránil pred svojvoľným zásahom štátu.

ESĽP zdôraznil, že internet sa vďaka svojej dostupnosti a schopnosti ukladať a zdieľať veľké množstvo informácií stal jedným zo základných spôsobov, akým jednotlivci uplatňujú svoje právo na slobodu prejavu a šírenie informácií. Internet poskytuje základné nástroje pre účasť v činnostiach a diskusiách týkajúcich sa politiky a otázok verejného záujmu, zlepšuje prístup verejnosti k správam a všeobecne uľahčuje šírenie informácií. Článok 10 Dohovoru zaručuje každému slobodu prijímať a rozširovať informácie a myšlienky. Vzťahuje sa nielen k obsahu informácií, ale aj k spôsobu jej obmedzenia, lebo každé obmedzenie nutne zasahuje do tejto slobody. To však neznamená, že obmedzenie slobody prejavu nie je možné, len je nutné dodržať prísne pravidlá.

ESĽP opätovne zdôraznil, že opatrenia blokujúce prístup k webovým stránkam nutne majú dopad na prístupnosť internetu, a tým vyvolávajú zodpovednosť žalovaného štátu podľa čl.10 Dohovoru. Opatrenia, v dôsledku ktorých nemali návštevníci webových stránok prístup k obsahu boli zásahom orgánu verejnej moci do práva prijímať a rozširovať informácie, keďže čl.10 zaručuje nie len právo rozširovať informácie, ale tiež právo verejnosti na ich prijímanie. ESĽP pripomína, že zásah je porušením čl.10 Dohovoru vtedy, ak nie je určený zákonom, nesleduje jeden alebo viac legitímnych cieľov uvedených v čl.10 ods.2 a nie je nevyhnutný v demokratickej spoločnosti.

ESĽP v rozhodnutí ďalej objasňuje, že požiadavka na zákonný podklad blokovania vyjadrená slovami „*stanovený zákonom*“ neznamena iba zákonný základ vyjadrený vnútroštátnym právom. V prvom rade je nevyhnutné, aby bol zákon primerane dostupný a predvídateľný, teda formulovaný s dostatočnou presnosťou, aby jednotlivec vedel predpokladať následky svojho konania. Vo veciach týkajúcich sa základných práv a slobôd by bolo v rozpore s princípom právneho štátu, aby bola umožnená neobmedzená moc exekutívy. V dôsledku toho musí zákon určiť opatrenia právnej ochrany proti svojvoľným zásahom do práv zaručených Dohovorom a dostatočne jasne určiť rozsah voľnosti jednotlivých úradov v rozhodovaní a spôsobe jeho výkonu.

ESĽP jednoznačne dospel k záveru, že celkové zablokovanie prístupu k webovým stránkam je extrémne opatrenie, porovnateľné s cenzúrou alebo so zákazom novín alebo rozhlasového či televízneho vysielania. Takéto opatrenie zámerne ignoruje rozdiel medzi zákonnými a nezákonnými informáciami, ktoré môže webová stránka obsahovať, a robí neprístupným veľké množstvo obsahu, ktorý nebol identifikovaný ako nezákonný. Zablokovanie prístupu k celej webovej stránke má praktický dopad, pretože rozširuje pôsobnosť blokačného príkazu ďaleko za rámec pôvodne cieleného obmedzenia nezákonného obsahu.

ESĽP ďalej poukázal na to, že ruské úrady konali svojvoľne, keď nešpecifikovali konkrétny závadový obsah na webovej stránke (URL webovej stránky), ktorý považovali za problematický, čím zabránili sťažovateľom urobiť informované rozhodnutie o tom, či závadový obsah odstránia alebo len zmenia.

Z uvedeného možno vyvodit', že ak regulačný orgán identifikuje závadový obsah na webovej stránke, mal by dať možnosť prevádzkovateľovi webovej stránky, aby tento závadový obsah odstránil, respektíve náležite pozmenil. Pričom by malo byť zrejmé, že v prípade, ak sa tak nestane (respektíve by to nebolo možné, keďže nie je známy či zrejmy prevádzkovateľ webu), môže príslušný regulačný orgán pristúpiť k blokovaníu, avšak výlučne len tohto závadového obsahu, a nie automaticky celej webovej stránky.

Podľa ESĽP bolo rozhodnutie ruského regulačného úradu s odvolaním sa na žiadosť generálnej prokuratúry právne nepodložené a svojvoľné. Aj keby existovali výnimočné okolnosti, ktoré by odôvodňovali blokovanie nezákonného obsahu, musí byť opatrenie blokujúce prístup k celej webovej stránke odôvodnené samostatne, oddelene a odlišne od odôvodnenia, na ktorom bol založený pôvodný príkaz na blokovanie nezákonného obsahu.

Blokovanie prístupu k legitímnemu obsahu nemôže byť podľa ESĽP nikdy automatickým dôsledkom iného blokačného opatrenia. Akékoľvek nerozlišujúce blokačné opatrenie, ktoré zasahuje do zákonného obsahu alebo webových stránok ako vedľajší účinok opatrenia, ktoré je zamerané na nezákonný obsah alebo webové stránky, predstavuje svojvoľný zásah do práv prevádzkovateľov takých webových stránok. Vláda nepredložila žiadne odôvodnenie pre hromadný blokačný príkaz a ruské úrady nevysvetlili, aký legitímny cieľ alebo naliehavú sociálnu potrebu

sledovali tým, že zablokovali prístup k sledovacím prostriedkom sťažovateľov. ESĽP ďalej vo svojom rozhodnutí, s poukazom na výbor OSN pre ľudské práva, zdôraznil, že postihovanie webových stránok blokačnými opatreniami z dôvodu, že sú kritické k vláde alebo politickému systému, nemožno nikdy považovať za nevyhnutné obmedzenie slobody prejavu. Vzhľadom k tomu, že blokovacím opatreniam webových stránok sťažovateľov chýbalo akékoľvek odôvodnenie, ESĽP skonštatoval, že nesledovalo legitímny cieľ.

ESĽP nakoniec videl nedostatky aj v absencii procesných záruk sťažovateľov proti takémuto opatreniu. Sťažovatelia totiž nemali postavenie účastníkov konania o blokovaní, a teda nemohli v priebehu tohto procesu predkladať námietky a pripomienky. Regulačný úrad v zmysle ruskej legislatívy nemal povinnosť posúdiť dopady týchto opatrení pred ich vykonaním alebo odôvodniť naliehavosť vykonania a dať príležitosť sťažovateľom odstrániť nezákonný obsah alebo požiadať o súdny prieskum. Opatrenia neboli schválené súdom alebo iným nezávislým orgánom, ktorý by dal priestor na vyjadrenie všetkých dotknutých subjektov. ESĽP považoval za problematické, že absentovala v celom procese transparentnosť a sťažovatelia nevedeli o dôvodoch blokovania až do momentu, kedy došlo k vykonaniu blokovania a požiadali následne o súdny prieskum.

4.4 STANOVISKO BENÁTSKEJ KOMISIE K BLOKOVANIU

Parlamentné zhromaždenie Rady Európy požiadalo v rezolúcii č. 2035 (2015) o ochrane bezpečnosti a novinárov a slobody médií v Európe prijatej 26. januára 2015 Európsku komisiu pre demokraciu prostredníctvom práva (Benátska komisia) o posúdenie súladu tureckého zákona o internete s európskymi štandardmi. Zistené závery prijala

Benátska komisia na svojom 107. plenárnom zasadnutí v Benátkach 10.—11. júna 2016.¹¹

Benátska komisia v hodnotiacej správe poukázala na viacero európskych a medzinárodných dokumentov a právnych aktov, v ktorých sú formulované základné odporúčania týkajúce sa slobody internetu. Poukázala na skutočnosť, že Turecko je signátorom všetkých dôležitých medzinárodných ľudskoprávných dokumentov vrátane Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (ďalej ako „Medzinárodný pakt“) a Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. V zmysle týchto dokumentov je garantovaná sloboda prejavu, ako sa uvádza v úvodnej časti.

Podľa Benátskej komisie môže výkon práva na slobodu prejavu podliehať obmedzeniam. Tieto obmedzenia však musia spĺňať požiadavky ustanovené v čl. 10 ods. 2 Dohovoru a čl. 19 ods. 3 písm. a) ab) Medzinárodného paktu. Ide o tieto požiadavky:

- Požiadavka legality: obmedzenie slobody prejavu musí byť „stanovené zákonom“. Z toho vyplýva, že zákon musí byť dostatočne prístupný a predvídateľný, t. j. formulovaný s dostatočnou presnosťou, aby umožnil ľuďom regulovať svoje správanie. Navyše musí existovať vo vnútroštátnom práve opatrenie na zabezpečenie právnej ochrany proti svojvoľnému zasahovaniu do práv zaručených Dohovorom zo strany verejných orgánov.
- Požiadavka legitímnosti: obmedzenie musí sledovať legitímny cieľ. Zoznam takýchto cieľov je taxatívne uvedený v čl. 10 ods. 2 Dohovoru a v čl. 19 ods. 3 Medzinárodného paktu.

¹¹ Stanoviská Benátskej komisie za rok 2017 dostupné na internete: <https://www.ustavnysud.sk/-/benatska-komisia-2016>

- Požiadavka nevyhnutnosti: obmedzenie musí zodpovedať „jasnej, naliehavej a konkrétnej spoločenskej potrebe“, musí byť „proporcionálne k legitímnemu cieľu, ktorý sleduje.“

Benátska komisia ďalej poukázala na viaceré odporúčania výboru Ministrov rady Európy týkajúcich sa slobody internetu. Výbor ministrov v odporúčaní CM/Rec(2015)66 o slobodnom, cezhraničnom toku informácií na internete formuluje tieto dva všeobecné princípy pre túto oblasť:

1. „Štáty majú povinnosť zaručiť každej osobe patriacej do ich jurisdikcie právo na slobodu prejavu a právo na slobodu zhromažďovania a združovania v plnom súlade s čl. 10 a čl. 11 dohovoru, čo sa vzťahuje aj na internet. Tieto práva a slobody musia byť zaručené bez diskriminácie založenej na pohlaví, sexuálnej orientácii, rase, farbe pleti, jazyku, náboženstve, politickom alebo inom názore, národnej alebo sociálnej príslušnosti, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, pôvode alebo inom statuse.“
2. Štáty by mali ochraňovať a presadzovať globálny slobodný tok informácií na internete. Mali by zabezpečiť, aby zásah do internetovej prevádzky na ich území sledoval legitímny cieľ uvedený v čl. 10 dohovoru a v inom relevantnom medzinárodnom dokumente, a to aby nemali zbytočný alebo neprimeraný vplyv na cezhraničný tok informácií na internete.
3. Náležitá starostlivosť. Štáty by mali dbať na náležitú starostlivosť pri posudzovaní, rozvoji a implementácii svojich národných politík s cieľom identifikovať a predchádzať takým zásahom do internetovej prevádzky, ktoré by mali nepriaznivý vplyv na slobodný cezhraničný tok informácií na internete.“

Výbor ministrov prijal 13. apríla 2016 odporúčanie CM/Rec(2016)5 týkajúce sa slobody internetu, ktoré inter alia ustanovuje:

1. „V rámci plnenia si povinnosti zaručiť každej osobe patriacej do ich jurisdikcie práva a slobody obsiahnuté v dohovore by mali štáty vytvoriť priaznivé podmienky pre slobodu internetu. Na ten účel sa štátom odporúča, aby vykonávali pravidelné hodnotenie prostredia vplývajúceho na slobodu internetu na národnej úrovni s cieľom zabezpečiť také nevyhnutné právne, ekonomické a politické podmienky, aby sloboda internetu mohla existovať a rozvíjať sa. Takéto hodnotenie prispieva k lepšiemu pochopeniu aplikácie dohovoru aj v prípade internetu v členských štátoch a k lepšej implementácii národnými orgánmi.“
2. Každé obmedzenie práva na slobodu prejavu na internete je v súlade s požiadavkami čl. 10 dohovoru, a síce ... je nevyhnutné v demokratickej spoločnosti a je proporcionálne k legitímnemu cieľu, ktorý sleduje. Existuje naliehavá spoločenská potreba podmieňujúca obmedzenie, pričom toto obmedzenie sa vykonáva na základe rozhodnutia súdu alebo nezávislého výkonného orgánu, ktoré je subjektom súdneho preskúmania. Rozhodnutie by malo byť cieleňé a konkrétne. Malo by vychádzať z posúdenia účinnosti obmedzenia a rizika prílišnej blokácie. Posúdenie by malo určiť, či obmedzenie môže viesť k neprimeranému bráneniu prístupu k internetovému obsahu alebo k špecifickým typom obsahu a či nie je možné legitímny cieľ dosiahnuť najmenej obmedzujúcimi prostriedkami.“

Benátska komisia sa odvolala na stanovisko Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE) zverejnenú 11. januára 2010, v ktorej uviedla, že zákaz sociálnych sietí (ako napríklad YouTube alebo stránok spoločnosti Google) má veľmi silný dopad na politický prejav, že reakcia štátu na publikácie a ich obsah na internete je zjavne problematický a že príkazy na zablokovanie vydané súdmi a Úradom pre telekomunikáciu a telekomunikačné technológie viedli k zablokovaniu prístupu k údajne nelegálnemu obsahu, ale aj k legálnemu obsahu a informáciám. Správa na základe zistených právnych

a procedurálnych nedostatkov odporučila tureckej vláde urýchlene upraviť zákon o internete tak, aby bol v súlade s medzinárodnými dokumentmi, ktoré sa týkajú slobody prejavu, v opačnom prípade navrhla zákon zrušiť.

ζ Zhrnutie a závery:

Benátska komisia na záver zdôraznila, že internet sa stal jedným z hlavných prostriedkov výkonu práva a vyhľadávanie a rozširovanie informácií a myšlienok „bez ohľadu na hranice“. Tieto postoje zohľadňuje aj ESLP vo svojej rozhodovacej činnosti s ohľadom na špecifický charakter internetu ako moderného spôsobu prenosu informácií. Benátska komisia zdôrazňuje zodpovednosť globálnych/medzinárodných aktérov alebo spoločností (poskytovatelia hostingu alebo obsahu) spolupracovať so štátmi predovšetkým v kontexte boja proti terorizmu a zneužívaniu detí a implementovať vnútroštátne rozhodnutia súdov obmedzujúce slobodu internetu, ak tieto obmedzenia sledujú legitímny cieľ a sú nevyhnutné a proporcionálne. Benátska komisia sformulovala požiadavky a odporúčania vo veci týkajúcej sa Turecka, ktoré je však možné aplikovať všeobecne na akúkoľvek legislatívu obmedzujúcu slobodu internetu, ktorá má spĺňať európske štandardy. Tieto závery možno zhrnúť nasledovne:

- zablokovaniu prístupu ako opatreniu by malo predchádzať civilné alebo trestné konanie a rozhodnutie o zablokovaní prístupu vydané ako výsledok týchto konaní by malo mať charakter predbežného (dočasného) opatrenia;
- pre všetky prípady obmedzenia prístupu a slobody na internete by mala existovať možnosť súdneho preskúmania nevyhnutnosti a proporcionality zachovania predbežného opatrenia;
- zákon musí ustanoviť vhodné procesné garancie. Súd by mal mať dostatočný čas na dôkladné a odôvodnené posúdenie proporcionality a nevyhnutnosti

zásahu do práva na slobodu prejavu a mala by byť garantovaná možnosť verejného pojednávania;

- rozhodnutie o zablokovaní prístupu, ktoré vydá prvoinštančný súd, by malo byť možné napadnúť opravným prostriedkom, o ktorom by rozhodoval súd vyššieho stupňa vrátane kasačného súdu;
- zákon by mal obsahovať aj zoznam menej závažných opatrení než zablokovanie prístupu/odstránenie obsahu s cieľom umožniť regulačným orgánom a súdom aplikovať menej závažné opatrenie, ak je dostatočné vzhľadom na legitímny cieľ, ktorý sleduje;
- opatrenie na zablokovanie prístupu by sa malo vydávať ako posledná možnosť;
- štát by mal prehodnotiť systém zablokovania prístupu rozhodnutiami regulačného úradu bez predchádzajúceho súdneho rozhodnutia. Vyvažovanie medzi konkurujúcimi právami a/alebo medzi opatreniami obmedzujúcimi slobodu prejavu a legitímnymi cieľmi, ktoré tieto opatrenia sledujú, by malo byť vykonávané súdom, a nie správnym orgánom.

) 4.5 BLOKOVANIE (V SLOVENSKEJ LEGISLATÍVE

Koncom februára 2022 došlo k nepriaznivým udalostiam na Ukrajine, kedy ruské vojská napadli Ukrajinu. Tieto udalosti vyústili do pretrvávajúceho vojenského konfliktu, v ktorom sa Ukrajina bráni proti vojenskej agresii zo strany Ruska. Tieto udalosti spôsobili následky, ktoré sa priamo dotkli okolitých krajín a prejavili sa predovšetkým v masovej migrácii civilného obyvateľstva, ale aj zvýšeného rizika rozšírenia ozbrojeného konfliktu do iných krajín. Z toho dôvodu bolo nevyhnutné, aby Európska únia a aj jednotlivé členské štáty na vnútroštátnej úrovni prijali adekvátnu legislatívu, ktorá sa snažila reagovať na všetky predpokladané riziká.

Národná rada SR schválila v reakcii na nepriaznivý vývoj na Ukrajine zákon č. 55/2022 Z. z. o niektorých opatreniach v súvislosti so situáciou na Ukrajine zo dňa 25.02.2022, ktorý nadobudol účinnosť 26.02.2022. Prijatý zákon novelizoval viacero právnych predpisov, ktoré bolo potrebné prispôbiť predpokladaným dopadom súvisiacich s migráciou obyvateľstva a bezpečnostným rizikom. Tento zákon okrem iných novelizoval aj zákon č. 69/2018 Z. z. o kybernetickej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o kybernetickej bezpečnosti“)¹², ktorou boli Národnému bezpečnostnému úradu SR (ďalej ako „NBÚ“) udelené nové právomoci spočívajúce v blokovaní webových stránok. V prostredí slovenskej legislatívy išlo o unikátny a úplne nový inštitút, ktorý sa v predchádzajúcej legislatívnej praxi nevyskytoval. Vzhľadom k tomu, že išlo o vyústenie bezprostrednej reakcie na krízovú situáciu, jeho prijatie neprebehlo štandardným legislatívnym procesom a nezohľadňovalo ani všetky metodické a analytické poznatky v tejto oblasti. V tejto časti sa bližšie pozrieme, ako sa podarilo v slovenskej legislatíve uchopiť tento inštitút a či vychádzal z princípov, ktoré už vo svojej prechádzajúcej súdnej praxi načrtol ESLP.

↳ 4.5.1 OPRAVNENÝ ORGÁN

Novelou zákona o kybernetickej bezpečnosti sa rozšírili právomoci NBÚ v oblasti kybernetickej bezpečnosti a podľa § 5 ods. 1 písm. af) a ag) zákona o kybernetickej bezpečnosti:

- rozhoduje o blokovaní škodlivého obsahu alebo škodlivej aktivity, ktorá smeruje do kybernetického priestoru Slovenskej republiky alebo z kybernetického priestoru Slovenskej republiky (ďalej len „blokovanie“) a

12 Aktuálne znenie zákona o kybernetickej bezpečnosti je k dispozícii tu: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2018/69/>

- zabezpečuje vykonanie tohto rozhodnutia alebo
- vykonáva blokovanie na základe žiadosti.

Hneď na úvod je namieste otázka, či rozšírenie právomoci NBÚ o blokovaní webových stránok zapadalo do portfólia jeho činností a či malo za týmto účelom zabezpečené odborné a technické nástroje. V dôvodovej správe k novele zákona o kybernetickej bezpečnosti zákonodarca uvádza, že zavádza inštitút „blokovania“, ktorý slúži na efektívne zamedzenie šírenia škodlivého obsahu na internete v súlade so vznesenou spoločenskou požiadavkou na zabezpečenie dôveryhodnosti služieb a aktivít poskytovaných prostredníctvom internetu a ochrany práv osôb zúčastňujúcich sa na týchto aktivitách, ako aj ochrany konečného užívateľa týchto služieb. Potrebu zavedenia tohto inštitútu zákonodarca odôvodnil tým, že na internete pribúda množstvo škodlivého obsahu ako aj dezinformácie a zavádzajúce kampane.

NBÚ rozhodoval o blokovaní, o spôsobe blokovania a vykonával blokovanie z vlastnej iniciatívy alebo na základe žiadosti subjektu podľa osobitného predpisu. Zákon o kybernetickej bezpečnosti v poznámke pod čiarou odkazuje na zákon č. 46/1993 Z. z., zákon č. 30/2019 Z. z. o hazardných hrách. Keďže ide o demonštratívny výpočet a poznámka pod čiarou nie je normatívny text, osobitným predpisom môže byť aj iný predpis, napr. zákon č. 9/2010 Z. z. o sťažnostiach. Sťažnosťou je podľa § 3 ods. 1 písm. b) aj podanie fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ktorým poukazuje na konkrétne nedostatky, najmä na porušenie právnych predpisov, ktorých odstránenie je v pôsobnosti orgánu verejnej správy.

Od účinnosti novelizovaného zákona o kybernetickej bezpečnosti vydal NBÚ rozhodnutie v štyroch prípadoch a nezávisle od seba zablokoval nasledovné internetové stránky: www.hlavnespravysk.sk,

www.armadnymagazin.sk, www.hlavnydennik.sk a www.infovojna.sk. NBÚ nezverejnil rozhodnutia o blokovani, a preto nie je možné posúdiť, či blokovanie vykonal na základe žiadosti iného subjektu alebo z vlastnej iniciatívy, rovnako ako nie sú známe ani detailné dôvody rozhodnutia o blokovani konkrétnych webových stránok. Je zrejmé, že zákon bol v tomto smere nejasný a nebolo jednoznačne vymedzené, aké subjekty sú oprávnené podať žiadosť na NBÚ o vykonanie blokovanie, čoho dôsledkom bol stav právnej neistoty. Okrem toho, takto formulované ustanovenie podľa nášho názoru nebránilo inému subjektu, aby podalo na NBÚ podnet, aby začal z vlastnej iniciatívy konanie o blokovani podľa § 27c zákona o kybernetickej bezpečnosti. Tento podnet nie je totožný so žiadosťou o vykonanie blokovania ako ju vymedzuje § 27c) zákona o kybernetickej bezpečnosti.

Zákon ďalej upravil náležitosti, ktoré musí obsahovať každé rozhodnutie NBÚ, ktorým sa blokuje internetová stránka. Keďže ide o demonštratívny výpočet podmienok, zákon nebráni, by NBÚ uviedla v rozhodnutí ďalšie podrobnosti a špecifiká nad rámec týchto základných podmienok. Náležitosti boli nasledovné:

- identifikáciu úradu,
- identifikáciu osoby, ktorá prevádzkuje infraštruktúru, na ktorej je blokovanie potrebné vykonať,
- identifikáciu škodlivého obsahu alebo škodlivej aktivity,
- dôvod blokovania,
- spôsob blokovania,
- lehotu na vykonanie blokovania, trvanie blokovania a možnosti jeho odblokovania,
- poučenie.

Napriek tomu, že z obsahu zákona jednoznačne nevyplývalo, aký subjekt je oprávnený podať žiadosť na NBÚ na vykonanie blokovanie

a odkaz na tento subjekt bol vyjadrený iba demonštratívne na niektoré osobitné predpisy, sú v § 27c upravené základné náležitosti tejto žiadosti. V zmysle uvedeného musí táto žiadosť obsahovať:

- identifikáciu úradu,
- identifikáciu žiadateľa o výkon blokovania,
- identifikáciu osoby, ktorá prevádzkuje infraštruktúru, na ktorej je blokovanie potrebné vykonať,
- identifikáciu obsahu alebo aktivity, ktoré sa majú zablokovať,
- dôvod blokovania, ktorým je vykonateľné rozhodnutie žiadateľa,
- navrhovaný spôsob blokovania,
- lehotu na vykonanie blokovania, trvanie blokovania a možnosti jeho odblokovania.

Žiadateľ o vykonanie blokovanie bol povinný poskytnúť NBÚ potrebnú súčinnosť a NBÚ bol povinný informovať žiadateľa o vykonanom blokovani a o spôsobe jeho vykonania. V tejto časti zákona bola zároveň upravená povinnosť pre NBÚ, aby rozhodol o blokovani podľa pravidiel blokovania tak, aby bolo účinné, účelné a primerané vo vzťahu k možným rizikám spojeným s blokovanim. Uvedené ustanovenie sa nachádzalo v časti, kde sú upravené podmienky výkonu blokovania NBÚ na základe žiadosti oprávneného subjektu, avšak môžeme predpokladať, že podmienky primeranosti a účelnosti blokovania sa vzťahujú aj na prípady, kedy ho NBÚ vykonáva z vlastnej činnosti. Z uvedeného je zrejmé, že všeobecné podmienky neboli formulované tak, aby nevznikali pochybnosti o tom, že sa vzťahujú na všetky prípady, kedy NBÚ vykonáva blokovanie stránok.

Novela zákona o kybernetickej bezpečnosti uložila NBÚ povinnosť v § 32 ods.1 písm.i) zverejniť pravidlá blokovania a podľa pravidiel rozhodovať. Tieto pravidlá napriek tomuto ustanoveniu počas celého obdobia trvania oprávnenia blokovat stránky neboli zverejnené a nebolo ani verejne známe, či ide o interný dokument, podľa ktorého NBÚ postupuje, alebo sa na jeho príprave pracuje.

4.5.2 ŠKODLIVÝ OBSAH A ŠKODLIVÁ AKTIVITA

Z prijatej právnej úpravy vyplýva, že NBÚ môže rozhodnúť o blokovanií škodlivého obsahu alebo škodlivej aktivity, a teda vymedzuje dva druhy problematického obsahu, z ktorých každý ma svoje osobitosti a špecifiká.

Škodlivý obsah: Škodlivým obsahom sa rozumie programový prostriedok alebo údaj, ktorý zapríčiňuje alebo môže zapríčiniť kybernetický bezpečnostný incident. Podľa ustanovenia § 3 písm. k) zákona o kybernetickej bezpečnosti sa kybernetickým bezpečnostným incidentom rozumie akákoľvek udalosť, ktorá má v dôsledku narušenia bezpečnosti siete a informačného systému, alebo porušenia bezpečnostnej politiky alebo záväznej metodiky negatívny vplyv na kybernetickú bezpečnosť alebo ktorej následkom je:

1. strata dôvernosti údajov, zničenie údajov alebo narušenie integrity systému,
2. obmedzenie alebo odmietnutie dostupnosti základnej služby alebo digitálnej služby,
3. vysoká pravdepodobnosť kompromitácie činností základnej služby alebo digitálnej služby alebo
4. ohrozenie bezpečnosti informácií.

Škodlivá aktivita: Škodlivou aktivitou sa rozumie akákoľvek činnosť, ktorá zapríčiňuje alebo môže zapríčiniť kybernetický bezpečnostný incident, podvodnú činnosť, odcudzenie osobných údajov alebo citlivých údajov, závažné dezinformácie a iné formy hybridných hrozieb.

Závažné dezinformácie a iné formy hybridných hrozieb: Nová právna úprava priniesla do slovenskej legislatívy prvýkrát pojem dezinformácia a NBÚ získal kompetenciu vyhodnotiť obsah na internete ako

dezinformačný a z toho titulu zablokovať stránku. Zatiaľ čo zákon o kybernetickej bezpečnosti definuje kybernetický bezpečnostný incident, absentuje definícia dezinformácie alebo hybridnej hrozby. NBÚ mal v tomto prípade voľnú právnu úvahu, aké konanie a činnosť v kybernetickom priestore bude považovať za dezinformácie alebo hybridnú hrozbu a štát mu ponechal pomere široký priestor. NBÚ svoje rozhodnutia o blokovanií nezverejňoval, čiže nie je možné posúdiť, aké konkrétne dôvody a konania boli predpokladom vykonania blokovania a či NBÚ zadefinoval v rozhodovacej činnosti rámce dezinformácie a hybridného obsahu.

Ako vyplýva aj z vyššie spomenutej judikatúry ESĽP, blokovanie stránok je závažný zásah do práv na slobodu prejavu a práva prijímať a rozširovať informácie a jeho vykonanie musí byť v demokratickej spoločnosti podložené dostatočne odôvodneným a vopred predvídateľným právnym režimom. V zmysle zabezpečenia právnej istoty by mal zákon, ktorý umožňuje štátnemu orgánu vykonávať tento zásah, podrobne vymedziť parametre škodlivého obsahu, a tým eliminovať mieru svojvôle pri rozhodovaní.

Pri snahe zaradiť dezinformáciu pod legálnu definíciu sa môžeme inšpirovať vymedzením v odborných publikáciách alebo medzinárodných dokumentoch. Podľa Krátkeho slovníka hybridných hrozieb, ktorý vznikol z iniciatívy Národného bezpečnostného analytického centra, je dezinformácia overiteľne nepravdivá, zavádzajúca alebo manipulatívne podaná informácia, ktorá je zámerne vytvorená, prezentovaná a šírená s jednoznačným úmyslom klamať alebo zavádzať, spôsobiť nejakú ujmu alebo zabezpečiť nejaký zisk (napríklad hospodársky či politický). Dezinformácia často obsahuje element, ktorý je zjavne pravdivý, čo jej dodáva na dôveryhodnosti, a môže tak skomplikovať jej odhalenie. Medzi dezinformácie nepatria neúmyselné chyby v spravodajstve, satira a paródie, ani

správy a komentáre naklonené jednej strane, ktoré sú takto zreteľne označené.¹³ Dezinformáciou nie je akékoľvek klamlivé alebo manipulatívne tvrdenie, ale iba také, ktoré je spôsobilé ohroziť napríklad životy alebo zdravie ľudí, obranu štátu a jeho bezpečnosť, ústavné zriadenie a riadne fungovanie orgánov verejnej moci.

Ministerstvo spravodlivosti SR predložilo koncom roka 2021 do medzirezortného pripomienkového konania zákon, ktorý mal meniť niektoré ustanovenia zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon. Zákon okrem iných zmien navrhoval zaviesť novú skutkovú podstatu trestného činu šírenia nepravdivej informácie. Musíme zobrať do úvahy, že trestné právo predstavuje krajný prostriedok ochrany porušenia práva a mal by postihovať iba ti najzávažnejšie skutky. Táto definícia však mala postihovať prejavy, ktoré sa považujú za dezinformačné a možno sa ňou inšpirovať, ak by štát v budúcnosti sledoval zámer legislatívneho uchopenia tohto pojmu. Navrhované znenie skutkovej podstaty trestného činu šírenia nepravdivej informácie:¹⁴ Za § 361 sa vkladá § 361a, ktorý vrátane nadpisu nad paragrafom znie:

„Šírenie nepravdivej informácie“

§ 361a

(1) Kto vyrobí alebo rozširuje nepravdivú informáciu, ktorá je spôsobilá vyvolať nebezpečenstvo vážneho znepokojenia

¹³ <https://www.nbu.gov.sk/urad/o-urade/hybridne-hrozby-a-dezinformacie/kratky-slovník-hybridnych-hrozieb/index.html>

¹⁴ LP/2021/744 Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2021-744>

aspoň časti obyvateľstva nejakého miesta, ohroziť životy alebo zdravie ľudí alebo ovplyvniť obyvateľstvo pri jeho rozhodovaní o závažných otázkach celospoločenského významu alebo sa dopustí iného obdobného konania slovne alebo písomne, prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby, zvukového záznamu, zvukovo-obrazového záznamu alebo iného záznamu, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.

(2) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) na chránenej osobe,
- b) z osobitného motívu,
- c) v úmysle získať pre seba alebo iného majetkový prospech, alebo
- d) hoci bol za taký čin v predchádzajúcich dvadsiatich štyroch mesiacoch odsúdený.

(3) Odňatím slobody na štyri roky až desať rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) a spôsobí ním škodu veľkého rozsahu alebo ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť,
- b) za krízovej situácie, alebo
- c) v spojení s cudzou mocou.

§ 362

Kto z nedbanlivosti opakovane rozširuje nepravdivú informáciu, ktorá je spôsobilá vyvolať nebezpečenstvo vážneho znepokojenia aspoň časti obyvateľstva nejakého miesta, ohroziť životy alebo zdravie ľudí alebo ovplyvniť obyvateľstvo pri jeho rozhodovaní o závažných otázkach celospoločenského významu, potrestá sa až na jeden rok.“

4.5.3 SNAHY O NOVELIZÁCIU INŠTITÚTU BLOKOVANIA A TRVALÉ ZVEDENIE DO LEGISLATÍVY

Právomoc NBÚ blokovať webové stránky po identifikovaní škodlivého obsahu alebo škodlivej aktivity podľa vyššie analyzovaných pravidiel mala dočasný charakter a v zákone o kybernetickej bezpečnosti bola časovo obmedzená. NBÚ mohol rozhodnúť o blokovaní škodlivého obsahu alebo škodlivej aktivity len s platnosťou do 30. septembra 2022.¹⁵

V novembri 2022 vláda SR schválila návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon o kybernetickej bezpečnosti, ktorý na rokovanie vlády preložil NBÚ ako iniciatívny materiál. Podľa dôvodovej správy k návrhu zákona bolo jeho cieľom aj naďalej umožniť NBÚ ako ústrednému orgánu štátnej správy pre kybernetickú bezpečnosť na základe odôvodneného návrhu určitých subjektov a predchádzajúceho súhlasu súdu rozhodnúť o blokovaní, ak zistí, že škodlivý obsah má alebo môže mať za následok poškodenie alebo ohrozenie bezpečnostných, zahraničnopolitických alebo hospodárskych záujmov Slovenskej republiky a je formou hybridnej hrozby. Má ísť napríklad o nasledovné situácie:¹⁶

- oslabenie demokratických inštitútov ústavného zriadenia,
- cielenú politickú destabilizáciu,

¹⁵ §27b ods.9 zákona o kybernetickej bezpečnosti

¹⁶ Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon

č. 69/2018 Z.z. o kybernetickej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov – nové znenie.

Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/27764/1>

- spochybnenie základných demokratických hodnôt,
- zásadné sťaženie fungovania orgánov verejnej moci a prijímania ich rozhodnutí, radikalizácia politickej diskusie vo verejnom priestore,
- zásadné zvýšenie nedôvery a napätia medzi rôznymi skupinami osôb v spoločnosti,
- zisk geopolitického vplyvu a moci, alebo ovplyvňovanie demokratických rozhodovacích procesov inak ako ústavným a zákonným spôsobom,
- ohrozenie života, alebo zdravia osôb, ústavného zriadenia, vnútorného poriadku, bezpečnosti Slovenskej republiky, hospodárstva Slovenskej republiky alebo majetku väčšieho počtu osôb, alebo
- poškodenie, alebo ohrozenie bezpečnostných, zahraničnopolitických, alebo hospodárskych záujmov záujmy Slovenskej republiky.

Predložená novela bola schválená vládou SR a predložená na prerokovanie a schválenie do Národnej rady Slovenskej republiky. Do momentu finálneho spracovania tejto publikácie nebol ukončený celý legislatívny proces, avšak pre účely tejto práce je vhodné návrh spomenúť a predstaviť navrhované mechanizmy.

Návrh zákona navrhuje zaviesť oproti pôvodnej právnej úprave niekoľko významných zmien, ktoré čiastočne zosúladujú tento inštitút aj s judikatúrou EŠLP a princípmi právneho štátu. Za najvýznamnejší prvok k prísnejšej právnej kontrole môžeme označiť zapojenie Najvyššieho správneho súdu SR, ktorý má vydať predchádzajúci súhlas s každým blokovaním webovej stránky. Z dôvodovej správy však nie je zjavné, či pri zapojení súdnej kontroly sa zväčila predpokladaná zaťaženosť a nápor novej agendy na súd a či by bol v prípade schválenia zákona súd schopný personálne a odborne agendu zastrešiť. Ďalšia významná zmena spočíva v tom, že NBÚ

nemôže navrhnúť blokovanie stránok z vlastnej iniciatívy, ale iba na základe žiadosti oprávneného subjektu a tento návrh následne predloží na rozhodnutie Najvyššiemu správne súdu SR.

Pre lepšiu prehľadnosť a zrozumiteľnosť uvádzame prehľad navrhovaných zmien v zmysle návrhu zákona z iniciatívy NBÚ v znení, ako ho schválila vláda SR v porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou: (Tabuľka na nasledujúcej strane).

4.5.4 ZHRNUTIE A NÁVRHY PRE SLOVENSKÚ LEGISLATÍVU

Na základe predchádzajúcej analýzy judikatúry ESĽP, odporúčaní a stanovísk európskych a medzinárodných orgánov možno sformulovať najvýraznejšie nedostatky v slovenskej legislatíve, ktoré zaviedla do nášho právneho poriadku inštitút blokovania internetových stránok a de facto obmedzovala slobodu prejavu na internetu s navrhnuť úpravu tejto legislatívy, aby bola súladná s vyššie formulovanými štandardmi.

Nedostatky slovenskej legislatívy z pohľadu judikatúry ESĽP:

- × Rozhodnutie o blokovaní vydával štátny orgán bez riadneho administratívneho procesu, v ktorom by dostatočne preskúmal argumentáciu a nárok všetkých účastníkov konania s dôrazom na ich procesné práva pred vydaním rozhodnutia.
- × NBÚ mal vykonávať blokovanie na základe vypracovaných kritérií, ktoré nestanovoval zákon, ale mal ich vypracovať NBÚ, ten ich však v rozpore s právnou úpravou nezverejnil a nebolo známe, či tieto kritériá existovali a či boli pre NBÚ záväzné.

<p>Blokovanie webov podľa zákona č. 69/2018 Z. z. účinného do 30.09.2022</p>	<p>¶ NBÚ vykonával blokovanie z vlastnej iniciatívy alebo na základe žiadosti subjektu podľa osobitného predpisu (v poznámke pod čiarou demonštratívny odkaz na zákon o SIS a zákon o hazardných hrách)</p>	<p>Blokovanie webov podľa návrhu novely zákona č. 69/2018 Z. z. – schválený vládou 02.11.2022 – navrhovaná účinnosť 01.04.2023</p>	<p>¶ NBÚ rozhoduje o blokovaní len na základe doručeného odôvodneného návrhu subjektu s pôsobnosťou v oblasti bezpečnosti a obrany štátu (v poznámke pod čiarou odkaz na zákon o SIS, zákon o policajnom zbore, zákon o vojenskom spravodajstve, zákon o org. činnosti vlády, zákon o obrane SR) a po predchádzajúcom schválení Najvyšším správnym súdom.</p>
<p>¶ Rozhodnutie o blokovaní bolo preskúmateľné súdom (krajským súdom) na základe správnej žaloby. Správna žaloba nemala odkladný účinok.</p>	<p>¶ NBÚ je povinné predložiť Najvyššiemu správne súdu (NSS) odôvodnenú žiadosť o vydanie súhlasu na blokovanie</p> <p>¶ NSS rozhodne do 15 dní odo dňa podania žiadosti</p> <p>¶ Proti rozhodnutiu NSS nie je prípustný opravný prostriedok</p>	<p>¶ Z definície škodlivého obsahu sa vypúšťa záväzná dezinformácia: Škodlivým obsahom sa rozumie činnosť, údaj alebo programový prostriedok, ktorý má alebo môže mať za následok poškodenie alebo ohrozenie bezpečnostných, zahraničnopolitických alebo hospodárskych záujmov Slovenskej republiky a je formou hybridnej hrozby.</p>	<p>¶ NBÚ je povinné predložiť Najvyššiemu správne súdu (NSS) odôvodnenú žiadosť o vydanie súhlasu na blokovanie</p> <p>¶ NSS rozhodne do 15 dní odo dňa podania žiadosti</p> <p>¶ Proti rozhodnutiu NSS nie je prípustný opravný prostriedok</p>
<p>¶ Rozhodnutie o blokovaní mohol NBÚ vydat do 30.09.2022</p>	<p>¶ Rozhodnutie o blokovaní mohol NBÚ vydat s platnosťou najdlhšie 9 mesiacov</p>	<p>¶ Rozhodnutie o blokovaní NBÚ doručil prevádzkovateľovi stránky, na ktorej je blokovanie potrebné vykonať</p>	<p>¶ Rozhodnutie o blokovaní NBÚ doručí prevádzkovateľovi stránky, na ktorej je blokovanie potrebné vykonať</p> <p>¶ Rozhodnutie o blokovaní a informáciu o zrušení blokovaní NBÚ zverejní na svojom webovom sídle.</p> <p>¶ Náklady spojené s výkonom blokovaní a zodpovednosť za škodu spôsobenú blokovaním znáša NBÚ.</p>

- × Konanie o blokovani vykazovalo prvky netransparentnosti, lebo rozhodnutie o blokovani NBÚ doručoval iba prevádzkovateľovi webovej stránky, resp. poskytovateľovi hostingu.
- × Zákon o kybernetickej bezpečnosti síce umožňoval blokovat stránky obsahujúce závažné dezinformácie, ale chýbala legálna definícia alebo odkaz na právnu úpravu, v ktorej by bol tento pojem riadne zadefinovaný, aby nevznikal priestor na svojvoľné posúdenie takéhoto obsahu.
- × Zákon o kybernetickej bezpečnosti neobsahoval sankciu, ktorou by bolo možné vymôcť rozhodnutie o blokovani za predpokladu, že prevádzkovateľ stránky sa rozhodne neuskutočniť blokovanie a zákon mal slabú vymožitelnosť.

**Návrh na doplnenie legislatívy
v súlade s odporúčaniami
vyplývajúcimi z judikatúry ESĽP**

- + Rozhodnutie príslušného orgánu o vykonaní blokovaní by mal byť v zákone umožnený ako tzv. prostriedok *ultima ratio*, ktorý je možné uložit až po vyčerpaní a nenaplnení alternatívnych miernejších prostriedkov, ako napríklad peňažná sankcia, uloženie povinnosti vymazať identifikovaný škodlivý obsah a pod.
- + Rozhodnutie o blokovani by malo byť vydané až po predchádzajúcom posúdení súdu, ktorý v primerane krátkej lehote a v riadnom konaní posúdi odôvodnenosť návrhu a ohrozenie chráneného záujmu.
- + Ak zákon vymedzí subjekty oprávnené podať návrh na vykonanie blokovaní, musia byť v zákone explicitne uvedené, aby nevznikali pochybnosti o ich právomoci.
- + Zvážit možnosť zavedenia inštitútu tzv. verejnej žaloby (actio popularis), prostredníctvom ktorej by mohla angažovaná verejnosť žalobou iniciovať konanie o vykonanie blokovaní alebo na uloženie miernejšej

- sankcie proti prevádzkovateľovi webovej stránky šíriacej závažné dezinformácie alebo nenávisťný obsah.
- + Rozhodnutie o blokovani stránky musí mať dočasný charakter a príslušný orgán ho nemôže uložit na časovo neobmedzené obdobie. Rozhodnutie o blokovani by malo byť možné zrušiť po odstránení dôvodov blokovaní.
- + Rozhodnutiu o blokovani stránky by mala predchádzať výzva na odstránenie škodlivého obsahu a rozhodnutie musí byť dotknutému subjektu doručené, aby sa mohol proti rozhodnutiu brániť dostupnými právnymi prostriedkami.
- + V zákone alebo vykonávacom právnom predpise by mal byť upravený procesný postup výkonu tohto oprávnení a taktiež by mali byť zverejnené kritériá alebo princípy, podľa ktorých sa blokovaní vykonáva. Tieto kritériá by mali byť verejne dostupné, aby každý subjekt v online prostredí vedel predvídať dôsledky svojho konania a mohol očakávať primeraný následok.
- + Rozhodnutie o blokovani musí byť riadne odôvodnené.
- + Ak má zákon umožniť regulovať dezinformačný obsah, musí byť zákonom zadefinované o aký typ informácií ide, aby táto právomoc nemohla byť zneužitá štátnou mocou.

**4.6 REGULÁCIA
MEDIÁLNYCH SLUŽIEB**

Jedným z hlavných dôvodov šírenia škodlivého obsahu v prostredí internetu je absencia komplexnej legislatívy, ktorá by upravovala regulačné rámce poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb na internete. Aktuálna právna úprava audiovizuálnych mediálnych služieb vychádzala z obdobia, kedy sa informácie poskytovali výlučne v tlačenej alebo televíznej podobe a nebola schopná zastrešiť všetky aspekty súvisiace s rozmachom sociálnych sietí a internetových médií. Ambíciu zaviesť tieto pravidlá do slovenskej legislatívy

sledovala s účinnosťou od 01.08.2022 nová právna úprava v podobe zákona č.264/2022 Z.z. o mediálnych službách (ďalej ako „zákon o mediálnych službách“) a zákona č.265/2022 Z.z. o vydavateľoch publikácií a o registri v oblasti médií a audiovizie (ďalej ako „zákon o publikáciách“).

Dôvodom prijatia novej legislatívy bola okrem vyššie uvedeného aj potreba transpozície smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1808 14. novembra 2018, ktorou sa mení smernica 2010/13/EÚ o koordinácii niektorých ustanovení upravených zákonom, iným právnym predpisom alebo správnym opatrením v členských štátoch týkajúcich sa poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb (smernica o audiovizuálnych mediálnych službách) s ohľadom na meniace sa podmienky na trhu (ďalej len „smernica (EÚ) 2018/1808“) do slovenského právneho poriadku.

Zákon o mediálnych službách nahradil zákon č.308/2000 Z.z. o vysielaní a retransmisii zákon č.220/2007 Z.z. o digitálnom vysielaní programových služieb a poskytovaní iných obsahových služieb prostredníctvom digitálneho prenosu a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zákon o publikáciách ruší a nahrádza dva právne predpisy regulujúce oblasť tlačových médií, a to zákon č.212/1997 Z.z. o povinných výtlačkoch periodických publikácií, neperiodických publikácií a rozmnoženín audiovizuálnych diel a zákon č.167/2008 Z.z. o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve (tlačový zákon).

V dôvodovej správe k návrhu zákona o publikáciách sa uvádza, že jeho cieľom je reakcia na aktuálny vývoj a nové požiadavky v oblasti šírenia informácií, a to nielen prostredníctvom tradičnej periodickej tlače, ale aj prostredníctvom elektronických periodických publikácií a webových portálov, ktoré sú v súčasnosti jedným z najvyužívanejších zdrojov informácií.

Za najvýraznejšiu zmenu, ktorú má priniesť zákon o mediálnych službách je podľa dôvodovej správy k návrhu zákona zahrnutie platforiem na zdieľanie videí do regulačného rámca audiovizuálnych mediálnych služieb. Z tohto dôvodu nová legislatíva upravuje práva a povinnosti okrem vysielateľov, poskytovateľov audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie, prevádzkovateľov retransmisie, poskytovateľov multiplexu, aj práva a povinnosti poskytovateľov platformy na zdieľanie videí a tiež poskytovateľov obsahovej služby, ktorí nespádajú medzi vyššie menované subjekty. Zákon upravuje aj práva a povinnosti distributéra signálu.

) Najvýznamnejšie zmeny, ktoré prináša legislatíva poskytovania mediálnych služieb:

- Zákon o publikáciách zavádza nové definície, ktoré rozširujú okruh médií aj o platformy publikujúce výlučne na internete a doteraz na sa ne nevzťahovala legislatíva pre vydavateľov. Periodická publikácia je publikácia verejne rozširovaná alebo sprístupňovaná verejnosti najmenej dvakrát ročne a rozlišuje sa: periodická tlač, elektronická periodická publikácia a spravodajský webový portál.
- Spravodajský webový portál je periodická publikácia, ktorá sprostredkúva širokej verejnosti pravidelne aktualizované komunikáty novinárskej povahy prostredníctvom aplikácie alebo webového sídla pod spoločným názvom webovej domény druhej úrovne alebo nižšej úrovne, ak nie je jej prílohou alebo osobitným obsahom.
- Transparentnosť financovania médií: ak sú médiá financované hromadným financovaním, má vydavateľ periodickej publikácie a prevádzkovateľ spravodajského webového portálu povinnosť zverejniť zoznam osôb, ktorých finančné plnenie na účely hromadného financovania presiahlo v kalendárnom roku 2 000 €. Ak mená darcov nezverejnia, môže im byť uložená pokuta až do výšky 100 000 €.

- Zriaďuje sa nový regulačný orgán: Rada pre mediálne služby. Do kompetencií nového regulačného orgánu spadá okrem kontroly vysielateľov televíznych a rozhlasových služieb aj dohľad nad činnosťou platforiem na zdieľanie videí aj poskytovateľov audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie.
- Rada pre mediálne služby posudzuje majetkové prepojenie a personálne prepojenie poskytovateľa obsahovej služby s cieľom preskúmať, či nie je zrejmá existencia rizika, že by priamo alebo v spojení s cudzou mocou mohlo dôjsť k zneužitiu obsahovej služby na ohrozenie ústavného zriadenia, národnej bezpečnosti alebo demokratického systému základných práv a slobôd garantovaného Ústavou Slovenskej republiky, na diskrimináciu alebo podnecovanie neznášanlivosti alebo násilia.
- Zriadenie registra v oblasti médií a audiovizízie: register vedie a spravuje na svojom webovom sídle Ministerstvo kultúry SR za účelom umožniť verejnosti prístup k aktuálnym informáciám o poskytovateľoch, službách a produktoch v oblasti médií a audiovizízie. Tento register bude obsahovať napríklad údaje o vydavateľoch periodických publikácií, o prevádzkovateľoch webových portálov, o prevádzkovateľoch retransmisie, či o distributéroch audiovizuálnych diel.

POUŽITÁ LITERATÚRA A ZDROJE

)} PUBLIKÁCIE A MATERIÁLY { DOSTUPNÉ NA INTERNETE:

1. Publikácia Sloboda prejavu a žaloba na ochranu dobrej povesti <https://viaiuris.sk/wp-content/uploads/2017/08/publikacia-sloboda-zaloby.pdf> (2011, autori Peter Wilfling, Eva Kováčechová)
2. Publikácia Nenávistné prejavy a extrémizmus v rozhodnutiach Európskeho súdu pre ľudské práva (2017, autor Peter Wilfling) <https://viaiuris.sk/wp-content/uploads/2018/01/nenavistne-prejavy-a-extremizmus-via-iuris-2017.pdf>
3. Zborník z konferencie Prístup k spravodlivosti – Bariéry a východiská <https://viaiuris.sk/wp-content/uploads/2017/10/zbornik-pilk-2000-2001.pdf> (2003)
4. Vybrané rozhodnutia a stanoviská zahraničných súdov a inštitúcií. Dostupné na stránke Ústavného súdu SR: <https://www.ustavnysud.sk/>

¿ POUŽITÉ PRÁVNE PREDPISY

1. Občiansky zákonník č.40/1964 Zb. (§11—§13)
2. Európsky dohovor na ochranu ľudských práv a základných slobôd (článok 10) Pakt o občianskych a politických právach (článok 19)
3. Ústava Slovenskej republiky (článok 26) Zákon č.300/2005 Z.z. Trestný zákon
4. Zákon č.69/2018 Z.z. o kybernetickej bezpečnosti Zákon 264/2022 Z.z. o mediálnych službách
5. Zákon č.265/2022 Z.z. o vydavateľoch publikácií a o registri v oblasti médií a audiovizie

¿ ROZHODNUTIA ESĽP

1. Ahmet Yildirim proti Turecku, rozhodnutie SĽP zo dňa 08.12.2021 Belkacem proti Belgicku, rozhodnutie

- ESĽP zo dňa 27.06.2017 Cengiz a ostatní proti Turecku, rozhodnutie ESĽP zo dňa 01.12.2015 Delfi proti Estónsku, rozsudok Veľkej komory ESĽP zo dňa 16.06.2015
2. Editorial Board of Pravoye Delo a Shtekel proti Ukrajine, rozhodnutie ESĽP zo dňa 05.04.2011 Handyside proti Veľkej Británii, rozhodnutie ESĽP zo dňa 07.12.1976
3. Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete a Index.hu Zrt proti Maďarsku, rozhodnutie ESĽP zo dňa 02.02.2016
4. Nix proti Nemecku, rozhodnutie ESĽP zo dňa 13.03.2018
5. OOO Flavus a ďalší proti Rusku, rozhodnutie ESĽP zo dňa 23.06.2020 Pihl proti Švédsku, rozhodnutie ESĽP o prijateľnosti zo dňa 07.02.2017
6. Times Newspaper Ltd. (č.1 a č.2) proti Spojenému kráľovstvu, rozhodnutie ESĽP zo dňa 10.03.2009 Wegrzynowski a Smolczewski proti Poľsku, rozhodnutie ESĽP zo dňa 16.07.2013

¿ ROZHODNUTIA SÚDOV SR

1. Uznesenie Okresného súdu Bratislava I. sp. zn. 21C/12/2022 zo dňa 22.03.2022 Uznesenie Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 5Co/95/2022 zo dňa 21.07.2022 Uznesenie Okresného súdu Kežmarok sp. zn. 8C/71/2021 zo dňa 06.12.2021 Uznesenie Krajského súdu v Prešove sp. zn. 9Co/14/2022 zo dňa 29.03.2022
2. Uznesenie Okresného súdu Nitra sp. zn. 18C/64/2021 zo dňa 20.12.2021 Uznesenie Krajského súdu v Nitre sp. zn. 25Co/31/2022 zo dňa 20.04.2022
3. Uznesenie Okresného súdu Bratislava III sp. zn. 19C/105/2018 zo dňa 13.09.2018 Uznesenie Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 7Co/78/2019 zo dňa 24.04.2019 Nález Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 110/2020 zo dňa 24.04.2019
4. Uznesenie Okresného súdu Bratislava II sp. zn. 18C/27/2019 zo dňa 03.06.2019

5. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave
sp. zn. 8Co/197/2019 zo dňa 03.06.2019
6. Rozsudok Špecializovaného trestného súdu
sp. zn. 2T/31/2019 zo dňa 16.12.2019 Uznesenie Najvyššieho
súdu sp. zn. 2To/4/2020 zo dňa 26.10.2021

ISBN: 978-80-89805-13-6

EAN: 9788089805136

MINISTERSTVO
SPRAVODLIVOSTI
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Realizované s finančnou podporou Ministerstva spravodlivosti SR určenej na presadzovanie, podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie.

 VIA IURIS

Za obsah tohto dokumentu je výlučne zodpovedný – VIA IURIS.

